హరదత్తవిజయము

ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి

హరదత్త విజయము

శతావధానులు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామ శాస్త్రిగారిచే
పరిష్కృతము.

రచయిత

ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి

1953

వెల రూ॥ 2—0—0

కొండా శంకరయ్యగారి (ప్రిమియర్ సూదా) ముద్రాలయమున
ముద్రింప బడియె, సికింద్రాబాదు.

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

విజ్ఞప్తి.

"భగవత్సేవకన్న భాగవతసేవ కోంకొంకసుసీవు" అనెడు లోకోక్తి ననుసరించి శ్రీశ్రీశ్రీ లోకారాధ్యులును శైవాచార్య పట్టభద్రులునునగు పూసిద త్తి శివాచార్యులవారి విజయచరిత్రంబుఁ దెలుఁగునుడుల రచించి తమ సమ్ముఖమున నిడుచున్నాఁడను. నేఁ జిఱుతనాఁడు పాఠశాలలోఁ జదువునపుడు మామక వైయాకరణగురులగు బ్రహ్మశ్రీ చిట్టూర్వారి సీతారామశాస్త్రులవారొకనాఁడొకానొక ప్రస్తావనావశంబున నీ పూరదత్త శివాచార్య చరిత్రంబు సాకల్యంబుగ నుపన్యసించిరి. తదాదిగ నాకీ యాచార్యచరిత్రంబునందు మిగుల మోద ముద్భవిల్లి యన్వేషింపఁగా నివ్వీరశైవమతమూలాచార్యులగు ద్వాదశాచార్యులలో నొక ప్రధానాచార్యులుగఁ దేటపడుటయే కాక యస్మదీయాన్వయకూటస్థపురుషుఁడగు శ్రీశ్రీ మంత్రారాధ్యునిచే రచింపబడిన చిన్నగ్రంథ మొక్కటి లభించినది. అపుడింకను ద్విగుణీకృతోత్సాహుఁడనై నీ చరిత్రంబు స్వభాషలో రచించినఁ గృతార్థుఁడ నగుదు నని భావించితిని. ఈభావన చాలకాల ముదరగతమై గర్భప్రాయముగ నుండి నేటికి మూఁడువత్సరముల క్రిందఁ గ్రియారూపంబున నుద్భిన్నమై యిపుడీ రూపంబున నచ్చున్నంతై ప్రకటింపఁబడినది. కావున నిద్దానిఁగూర్చియు నంకితసత్త్వమహేంద్రునిఁగూర్చియు నించుక వ్రాసెదను.

పూసిదత్తనుకుఁడు చెంగల్పట్టు జిల్లాలోని శ్రీకాంచీ దివ్యక్షేత్రమునందొక బ్రాహ్మణ వైష్ణవ పితంతువునను శివానుగ్రహంబున జన్మించి శివానుగ్రహంబున నీ చిఱుతప్రాయంబున నుపనయన శైవదీక్షలను వేదశాస్త్ర పాండిత్యమునను వాదశక్తినిఁ జెంది కాంచీపురంబున నొక తెగమునుండి శైవమతంబును బాసి వైష్ణవదీక్షను జెందినట్టిశ్రీవులోత్తుంగ చోళభూపాలుని యాస్థానంబునఁ బాంచరాత్రపండితులను వాదంబందు జయించి యంతఁ దనయొక్క సదర్శనమునకై శ్రీమదేకామ్రేశ్వరాలయ గోపురంబునఁ దన హోలోహానికై శివ సన్నాహించి చోళరాజును మరల శైవదీక్షనొసఁగి ప్రపంచమందు శైవమతవిజయంబు విఖ్యాతం

బొనరించె ననునది వస్తురూపము. ఇద్దాని నేను విపులీకరించి వ్రాసితిని. ఇందు హారదత్తుని తలిదండ్రులయొక్కయు మాతామహాదులయొక్కయు నాహ్వాయంబులు కల్పితములు. తక్కినచరిత్రంబంతయు సాంప్రదాయ శ్రుతమును శైవాచార్యవిజయగ్రంథసంపాదితమునై యున్నది. ఇంకను కొన్నియేండ్లక్రింద మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమందలి ప్రొఫెసర్ శ్రీ S. S. సూర్యనారాయణశాస్త్రి, M. A. రీడరుగారు హారదత్తాచార్యుని గుఱించి యొక యుపన్యాసంబును గోసిక్పురీప్రచురితశ్రీశివాంక గ్రంథమందుఁ బ్రకటించిరి. అందు హారదత్తునిజన్మగ్రామము తంజావూరు జిల్లాలోని కంసపురంబనియు అం దగ్నీశ సన్నిధానమందు నిజమహిమంబుల హారదత్తుఁడు చూపెననియు తలిదండ్రులు పరిత్యక్తస్తన్యమత్తుం డగుసుతునిఁ గుఱించి విచారపడిరనియు వారువ్రాసిరి. నాయీకథయును నద్దానికిఁ గొంచెము వ్యత్యాసమున్నను కథానాయకుఁడుమాత్రము తప్తనిశ్శ్రేణ్యధిరోహణము శ్రీచతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహగ్రంథకర్తృత్వము మున్నగువానిచే నొక్కఁడుగనే యున్నాఁడు. ఇంకఁ జారిత్రపరిశోధకాగ్రణులును అస్మాకీనసతీర్థ్యజ్యేష్ఠులును విద్వత్కవిశేఖరులునగు కీ॥ శే॥ బ్రహ్మశ్రీ వేటూరిప్రభాకరశాస్త్రులవారు నాయభ్యర్థనంబున హారదత్తచరిత్రం బొకచిన్నకాగితమందు వ్రాసినాకంపిరి. అద్దానికిని ప్రొఫెసర్గారి వ్యాసంబుకథకును గొంతభేదంబును నాయీకథకు మఱికొంత భేదంబునుగలదు. శ్రీమాశాస్త్రులవా రంపిన కథామాతృక నాకుఁ జెందక పూర్వమే నే నదివఱకు నేకులచే విని శైవాచార్యచరిత్రంబందుఁ గాంచి యీచరిత్రంబును వ్రాసితిని. ఐనను బాధకమేదియు లేదు. జన్మస్థానము ద్రవిడదేశమందలి కంసపురంబైనను గాంచీపురంబైనను సమానమే. ఏకామ్రేశసన్నిధినైనను అగ్నీశసన్నిధానమున నైనను నొకవిధమే. ఇంక హారదత్తునిజననీజనకులసందర్భమందు మాత్ర మించుక భేదం బగుపడును. తావన్మాత్రభేదమున్నను లోగడవ్రాసిన ప్రధానకథాసాధకములు తప్తనిశ్శ్రేణ్యధిరోహణము చతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహగ్రంథకర్తృత్వము పంచరత్నశ్లోకవిరచనము మున్నగునవి సాధారణధర్మంబు లస్మత్కథానాయకాభేదంబును బ్రతిపాదించుచున్నవి. యత్కించిద్భేదంబున నేకదేశవికృతన్యాయంబున నెట్లో వైరుధ్యాభావంబును సహృదయు లూహింతురుగాక

యని మనవి. ఇఁకను హరదత్తాచార్యునికాలము నిర్ణయించుటలో
శ్రీరామానుజపరంపరాశిష్యుఁ డగు శ్రీకూరేశపండితుని కూరేశవిజయ
గ్రంథమందుఁ గూరేశుఁడు హరదత్తవాదంబునకు బూర్వపక్షముచేసి
యున్నకతమున శ్రీరామానుజులకాలమున కర్వాచీనుఁడనియుఁ గూరేశ
పండితునికన్నఁ గొంతొక పూర్వుఁ డనియును దోఁచుచున్నది. శ్రీరా
మానుజులకుఁ బూర్వుఁడు కాని సమకాలీనుఁడు గాని యైనచో శ్రీరా
మానుజులే వారివాదంబునకుఁ బూర్వపక్షముచేసి యుందురు. అట్లు జరుగ
లేదు. హరదత్తుని పరోక్షంబునఁ దద్వాదంబును గూరేశపండితుఁడు
పూర్వపక్షించుటచే పై భావన ఋజువగుచున్నది. ఇఁక శ్రీరామాను
జులు క్రీస్తుశకము 1017లో జన్మించి 1130వఱకు జీవించి శ్రీవైష్ణవమత
స్థాపకులై తద్వ్యాప్తిం బొనరించినట్లు చరిత్ర మగుపడుచున్నది. హరద
త్తుఁడు రామానుజులచరమదశయందు జన్మించి యుండునని తోఁచు
చున్నది. ఇఁకను శ్రీవిద్యారణ్యకృతశంకర విజయకావ్యం బందు శ్రీశ్రీ
శంకరభగవత్పాదాచార్యులవారు వాదార్థమై శ్రీశ్రీనీలకంఠభగవత్పాదా
చార్యుల సముఖమున కేగినపుడు తదంతేవాసి హరదత్తుఁ డుండెనని
వ్రాయుటచే నాహరదత్తుఁడీతఁడేనా భిన్నుఁడా యను సందియ మందీ
హరదత్తునికన్న సుమారు వేయిసంవత్సరములు పూర్వులైన శంకరనీల
కంఠులకాలములోని వాఁడీయన యగుటెట్లుపొసంగును. భిన్నుఁడే.
సమాననామధారణము బాధకముగాదు. ఇఁకఁ గల్పసూత్రమునకు భాష్యం
బొనర్చిన హరదత్తుఁడు చతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహ
గ్రంథకర్తకన్న భిన్నుఁ డని కొందఱు వ్రాసినారు. సాధకమేదియుఁ
గనపఱుచలేదు. భిన్నుఁ డనుటకుఁగాని యభిన్నుఁడనుటకుఁ గాని హేతు
సామగ్రీప్రకటనావశ్యకత సామాన్యంబైనను భిన్నుఁడనెడువారల కధిక
తరంబని పరిశీలకు లరయకపోరు. వారు భిన్నుఁడని యెట్లనిరో నే నింద
భిన్నుఁడని యట్లే తలఁచుచున్నాను. ఇఁకఁ బ్రస్తుతహరదత్తుఁడు
గూడ శ్రీనీలకంఠారాధ్యపారంపర్యములోని వాఁడని ప్రతీతికలదు.
ఇపుడు ప్రచారములోఁ గలశ్రీశంకరాచార్యాదిమతపీఠము లున్నట్లాకాల
ములో శైవాచార్యపీఠములు గొన్ని యుండెను. అందు శ్రీనీలకంఠా

చార్యపీఠము మిగులప్రధానము. ఆ పీఠాధ్యక్షులెల్ల శ్రీకంఠ నీలకంఠుల
నియే పిలువఁబడుచుండిరి. కావున హరదత్తాచార్యసమకాల మందు
వెలయు నీలకంఠారాధ్యునియొద్ద గౌరవార్థముగా హరదత్తుఁడు శుశ్రూషను
చేసి యుండును. గాన నట్టి ప్రతీతియు బాధకముగాదు. పదంపడి కొంత
కాలమున కాపీఠములు మతాంతరాక్రాంతములైనవి. ఈముని గొప్పసగి
శీలకు లోకచో నుద్ఘాటించిరి. ఇప్పటికి హరదత్తునికాలమును నైతిహ్యం
బును గూర్చి వ్రాసితిని. ఇఁక శివానుగ్రహముచే హరదత్తుఁడు జన్మించు
టయు శివదీక్షాదుల నొందుటయుఁ గైలాసయాత్ర మున్నగువానిని
గొంద ఱీకాలంబున విశ్వసింపరని తెలిసియుఁ గూడ శ్రీవిష్ణుచిత్తీయ
ప్రబంధకథయందలి శ్రీగోదాదేవీ జన్మమును భగవత్పరిగ్రహణంబును
వైకుంఠప్రవేశంబును మున్నగువాని నమ్మినపాఠకులట్టి మహాభక్తులగొంద
ఱేనిఁ దప్పక నమ్మెదరని దృఢముగ భావించి యిప్పటికిఁ బూర్వమందే
గీర్వాణోక్తివిరచితంబైన యిచ్చరిత్రంబును నాంధ్రీయము దవతరింపఁజేసి
తిని. ఇందు హరదత్తుఁడుపన్యసించె నని వ్రాసినభక్త్యుపాఖ్యానంబును
స్కాందపురాణస్థబ్రహ్మోత్తరఖండమునుండి గ్రహించి యనువదించి
తిని. ఈ హరదత్తాచార్యుఁడు రచించినచతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహగ్రం
థంబు నిందు నే నాంధ్రీకరింపలేదు. అయ్యది కేవలశాస్త్రప్రవేశ్యము
యొక భాష్యప్రాయంబుగ నున్నది. నా యీప్రబంధశైలిఁ దద్వ్యాఖ్యానాం
తరీకరణశైలికి మిక్కిలి భేదంబుగ నుండునని కొన్నిశ్లోకంబులకుఁ బద్యం
బులు వ్రాసి కూడ యిందుఁ జేర్పలేదు. శ్రీవారి పంచరత్నస్తవమును
మఱికొన్ని యుపనిషద్బుక్కులను సశ్రీవ్యాఖ్యానానుష్టుభం దాంధ్రీ
కరించి చేర్చితిని. ఇందుఁ గొందఱు నేను స్వదేవతామతాభిమానమునను
దదితరద్వేషంబుతోడను నిద్దాని రచించినయట్లు దలంతు రేమో కాని
నాకట్టి యితరదేవతాద్వేషంబు గాని యితరమతద్వేషంబుగాని లేశమే
నియు లేదు. నేను—శ్లో॥ శైవావయం నఖలు తత్ర విచారణీయం। పంచా
క్షరీజపపరా నితరాం తథాపి। చేతో మదీయ మతసీకుసుమావభాసం।
స్మేరాననం స్మరతి గోపవధూకిశోరం॥ అని వ్రాసిన కవియట్టివాఁడను
గాని యన్యాదృశుఁడగాను. నాకుఁగల శ్రీవిష్ణుభక్తి మద్విరచిత *శివతత్త్వ
నిర్ణయము శివపురాణము మున్నగువానియం దందందుఁ బ్రకటితమైయు

స్నది. ఇఁక నీప్రబంధము విద్వత్కవిరాజశేఖరులసాదరపరిష్కారభాగ్యం బునకుఁ బాత్రింబగుట విబుధలోకాదరభాజనం బగునని దృఢముగ భావించుచుఁ బరిష్కర్తలకుఁ గృతజ్ఞతలొనర్చుచు నింతతో నీపీఠికను ముగించెదను.

---

*మదీయేఽముద్రిత శివతత్త్వనిర్ణయే— శ్లో॥ శ్రీచక్రాయుధశిక్షితాసుర చయ శ్శ్రీనాయకో మాతులః। లక్ష్మీ ర్మాతులగేహినీ కమలజో భావః ప్రమోదావహః। వాణీ మామకసోదరీ ఋషిగణోస్మద్బాంధవానాంతతిః। ఇత్యేతద్ధృది భావయేఽహమనిశం జానీహి విశ్వాధిరాట్॥

ఇట్లు విద్వత్కవివిధేయుఁడు.

ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి

శికింద్రాబాదు.

విద్వదభిప్రాయములు

ఈ కృతిపరిష్కర్తలు
శతావధానులు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామ శాస్త్రిలవారు
చిరివాడ
కృష్ణాజిల్లా
దిll 23-2-53

అయ్యా !

మీ హారదత్తచరిత్రము చదివి ఆనందించితిని. మీగ్రంథములో దిద్దఁదగినదిగాని విసర్జింపఁదగినదిగాని నాకుఁగానరాలేదు. మిక్కిలి లెస్సగా నున్నది. అట్టితఱి మీరు వ్రాసినవన్నియు వినయవాక్యములు. ఇఁక శైవమే కానిండు వైష్ణవమే కానిండు ఇంకేదియైనగానిండు కవిత్వములో భావితమై రసభావసముదాత్తతరస్థాయికి వచ్చినపుడు అది సార్వజనికమై సహృదయాహ్లాదకరమై భాషలో అమరత్వము చేకూర్చుకొనును. అట్టివానిలో మీగ్రంథమొకటి. శైవమునుగాని శాక్తమునుగాని కవిత్వములో పొదిగి ఇంకను కొన్నిగ్రంథములతో తెలుగువారికి మీరు కర్ణరసాయనము చేయుదురు గాక.

వేలూరి శివరామశాస్త్రి

ఉపాధ్యాయపండిత పరిషదధ్యక్షులు — బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్య
నారాయణ శాస్త్రిలవారు. ధవళేశ్వరము.
దిl 23-2-53

బ్రహ్మశ్రీ ముడిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు రచియించిన హారదత్తవిజయమును సాదరముగాఁ జదివితిని. శివభక్తినిష్ణాతులై శైవమతప్రచారమునకును శైవసారస్వతాభివృద్ధికిని దీక్షవహించిన శ్రీశాస్త్రిగారి యుద్యమము ప్రశంసనీయము. శ్రీశివపురాణమును నిర్మించి పేరొందిన వీరి యీకృతి భక్తమనోరంజకమై పరిఢవిల్లునని యాశించుచున్నాను.

మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి

శ్రీశైవమహాపీఠాధ్యక్షులు శ్రీలోకారాధ్యులు బ్రహ్మశ్రీ [illegible]
విద్యాప్రవీణ ముదిగొండ వీరేశలింగశాస్త్రులవారు—సరంగాలు

శివాయగురవేనమః

ఈ హారదత్తవిజయ గ్రంథకర్తలు బ్రహ్మశ్రీ లో॥ ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు. వీరు [illegible] ఉభయభాషా [illegible] లగుటయేగాక అవధానులు. శ్రీ॥ శ్రీ॥ శతావధానులు బ్రహ్మశ్రీ [illegible] వేంకటశాస్త్రిగారి ప్రియశిష్యులు. శ్రీశివపురాణాది గ్రంథ[illegible] గూర్చి భాషాయోష నలంకారభూషితనుగ నొనర్చినవిద్వాంసులు. శ్రీశైల మల్లికార్జునస్వామివారి కీపుస్తకము కృతి[illegible] [illegible] శికింద్రాబాదు. జననీజనకులు లక్ష్మమ్మ[illegible] [illegible] మంత్రారాధ్యులవారు. విద్వద[illegible] [illegible] సంస్కృతభాషలో ఆర్యావృత్తములతో మహా[illegible] [illegible] హారదత్తచరిత్రమును వీరికి విద్యాభ్యాససమయంబున [illegible] చిన యితిహాసంబును మాతృకగాంగొని యీగ్రంథమును రచించిరి.

ఈ హారదత్తచరిత్రను గూర్చి పలువురు పలువిధములుగ [illegible] ణించుచున్నారు.

సర్వవిధముల ఈహారదత్తుం డేకామ్రేశ్వర వరప్రసాదమని [illegible] స్పష్టము. అందుచే నీమహామహుండు శైవచిహ్నముల ధరించి బాల్యము నుండియే శివోత్కృష్టతను ప్రతిపాదింపుచు [illegible] చుమని వాదసభలో నడిగినపుడు [illegible] "కోవానయో రధిక ఇత్యనుచింత్య [illegible] వయ మాత్రయామః" అనుమ[illegible] [illegible] రును ప్రత్యుత్తరముచెప్పకున్న చిట్టచివరకు శివపారమ్యమునుగూర్చి 24 కారణములు అనివార్యములగునవి చూపించి శ్లోకపంచకము నాతిపుగు జెప్పెను. అది మొదలు హారదత్తాచార్యు లవతారపురుషులుగ భావింపబడుచుండిరి.

** అందులో నొకటి యిది—శ్లో॥ ఏకో పి[illegible] [illegible] సలిలాంతరాళే త్వన్యో దధో త్రిపదగాం ఘటవ జ్జటాయాం [illegible] కోవానయో రధిక ఇత్యనుచింత్యవృద్ధా గ్సత్యాం [illegible] [illegible]॥

హరదత్తుని ప్రశ్నలతోఁ గూడినశ్లోకములకు హరిహరతారతమ్య మనియు నైదుశ్లోకములకు పంచరత్నమాలిక యనియు పేరు. మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమున రీడరుపదవి నధిష్ఠించిన శ్రీ యస్. యస్. సూర్యనారాయణశాస్త్రి యమ్. ఎ. గారు శివాంకమను హిందీగ్రంథ మందలి 473 పేజిలో పై విషయము వ్రాసియున్నారు. శ్రీముదిగొండ వీరభద్రారాధ్యులవారు వ్రాసిన ద్వాదశారాధ్యచరిత్రయందు నీలకంఠవిజయమం దును హరదత్తునిప్రశంసకలదు.

హరదత్తాచార్యులు తనపటిష్ఠవ్యాకృతిని సర్వదిగ్దేశంబులందుఁ బ్రజ్వ లింపఁ జేసినాఁడు. చతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహమనునామాంతరముగల శ్రుతి సూక్తిమాల యనుగ్రంథరత్నంబు రచించినాడు. కొండవీటిరెడ్డిరాజులలో పేరు ప్రతిష్ఠల నార్జించిన శివలింగభూపాలుడను రాజు తత్త్వప్రకాశిక యను పేరుతో పై గ్రంథమునకు చక్కని వ్యాఖ్యానమును వ్రాసియున్నాడు.

ఇఁక ఈ హరదత్తవిజయమునందలి కైలాసవర్ణనము కమలకోమల శివభక్తి నాదసభ చండకళిల్లచరిత్రము నవ్యకవితా పద్ధతులతో నాట్య మాడినవి.

తీర్థయాత్రాప్రకరణమేమి పురవర్ణనమేమి తదితరములగు కథా సందర్భములేమి తలతూచినటుల ఆయాఘట్టములను సంగ్రహముగ రస వంతముగ నేర్చి కూర్చినశాస్త్రిగారి ప్రతిభానైపుణ్య మెంతయుఁ బ్రశంస నీయము.

కైశికీవృత్తిలో వైదర్భీరీతిని మేళగించి ద్రాక్షాపాకములో మధురమగుకవితావస్తువును సహృదయ హృదయంగమముగ సృష్టించి యనుమునయస్కాంతమువోలె పాఠకలోకహృదయముల నాకర్షించిన గ్రంథకర్త గారి చాతుర్యమును గాంచిన

చ॥ కవితయనంగ పద్యములు గద్యములున్ రచియించుటౌనె? భా
వవిలసనంబు లోకహితవర్తనముం బచరింపఁజేసి క
ర్తవకును నద్దమొట్లటుల గ్రంథచమత్కృతి నేర్పు పెంపునం
బ్రవిమలవస్తుతత్త్వమును భాసిలఁజేయుటగాక యారయన్॥

యను ప్రాచీనకవిరత్నముల పద్యము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది.

అష్టావరణపంచాచారసహితుఁ డగు [illegible] పవి
త్రలోఁ జిన్మయదీక్షితుఁ డైన భక్తుని చరిత్రను సమ[illegible]యు రస
వంతములగు నాయాస్థలములయందు రసము జాలువారునట్లు పోతన
కవివలె మఱికొంతమాంతము పద్యము లెన్నొ నగ [illegible] సంఘటించి
న [illegible] రసాయనము [illegible].
(1 ఆశ్వాసము) 34, 37, 38, 39, 43; (2 ఆ) 2, 4, 28, 37, 40
(3 ఆ) 70 ఈపై పద్యములు మచ్చునకు చదివిన శాస్త్రిగారి [illegible]
కవితాలాలిత్యము వ్యక్తమగును. మఱియు నిందలి చతుర్థాశ్వాసమున కవి
కులతిలకుఁ డగు కాళిదాసమహాకవి శాకుంతలనాటకమున [illegible]
కము వోలె నాచంద్రతారకము సకలవిద్వా[illegible]
టలో నావంతయు నతిశయోక్తి లేదు.

కావున నే "ఇది నిర్దుష్టయు గుణవతి మృదుపదయు [illegible]గును. [illegible]
సమీచీనార్థాస్పదయును విదుషీయు నయితగు" నని [illegible]
గూర్చి పంచమాశ్వాసమున అంతర్వాణిచే శాస్త్రిగారి [illegible] పలికించిన
పలుకులు ముమ్మాటికిని యథార్థములని నాయభిప్రాయము.

ఇట్లు

వరంగల్ — ముదిగొండ వీరేశలింగశాస్త్రి

25—2—53 — విద్వాన్, [illegible]

సికింద్రాబాదు వెస్లీహైస్కూల్ ప్రధానాంధ్రపండితులు
బ్రహ్మశ్రీ విద్వాన్ వెల్లంకి వెంకటరమణయ్యగారు

సెకండుబజారు
25-2-53

ఆర్యా!

తమచే రచింపఁబడిన శారదత్తవిజయ మనుకావ్యమును శ్రద్ధాళుఁడనై చదివితిని. భక్తశిరోమణి యగునొక మహాపురుషుని చరిత మిందు వర్ణిత మగుట కడుశ్లాఘ్యమైనది. శాబ్దికులగుమీ వాణి విశుద్ధ మనియు సలక్షణమనియు నుడువఁ బనిలేనిపని. స్వప్నమున శ్రీగిరీశుఁడు మీకానతి యొసంగినట్లు రసోద్ధరచారుతరోరుధారలతో శైలి యొప్పారుచు సుగమ ముగానున్నది.

ఇట్లు భవదీయుఁడు
వెల్లంకి వెంకటరమణయ్య విద్వాన్.

శికింద్రాబాదు మహబూబు కాలేజి హైస్కూలు
ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులు విద్వచ్ఛిరోమణులు బ్రహ్మశ్రీ
సన్నిధానము సూర్యనారాయణ శాస్త్రులవారు.

శ్రీపూజ్యపాదులు ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు అనువదించిన హారదత్తవిజయమును తెన్నుగా పరికించితిని. ఇందలి కథావస్తువు ఆముక్తమాల్యదలోని యామునాచార్య చరిత్రమును బోలియున్నది. అది విష్ణుపారమ్యమును ఇది శివపారమ్యమును నుగ్గడించుచున్నవి. వైష్ణవులు యామునాచార్యచరిత్రమును శైవులు హారదత్తవిజయమును [illegible] ములు. మాకీరెండును శిరోధార్యములే. "శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూపాయ విష్ణవే శివస్య హృదయం విష్ణుః విష్ణోశ్చ హృదయం శివః" అను సిద్ధాంతము మాది.

శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారి కవిత్వమును గురించి ప్రశంసించన నక్కఱపట్టదు. మహాగ్రంథమైన శివపురాణమును రచించి ప్రఖ్యాతి కీర్తి నార్జించిన శ్రీశాస్త్రిగారి కవిత్వము వారిపాండిత్యమును లోకవిదితములు. మృదుమధుర శైలి పురాణమైనను కావ్యశిల్పమును [illegible]ంచినారు.

ఈ గ్రంథమునకు తత్త్వనిక్షేప [illegible] టాయమానముగానున్నది.

ది॥ 11–3–53 సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి

వైయాకరణశిరోమణులు నరసరావుపేటకాలేజీ సంస్కృతాంధ్రో
పాధ్యాయులు బ్రహ్మశ్రీ తూములూరు శివరామకృష్ణ
శాస్త్రిగారు ఎం. ఏ. .

దిll 11–3–53

ఆర్యా!

నమస్కారోభయకుశలోపరి. తాము దయతో పంపిన నారదభక్త
విజయ మనుగ్రంథము చేరినది. ఆమూలాగ్రముచదివి ఆనందించితిని. మీ
ప్రాచీనులు సంస్కృతమున రచించిన మాతృక చక్కగా విస్తరింపబడినది.
సులలితము మధురము నిర్దుష్టము నగు శైలి మీకు వెన్నతోడ బెట్టినది.
కథాభాగము మతసంవాదములకు సంబంధించినదైనను మతాంతరసమాన
రచన మీగ్రంథమునకు వన్నెపెట్టినది. నారదునకు శివుడిచ్చిన ప్రత్యు
త్తరము మిక్కిలి ఔచిత్యపోషకముగనున్నది. "ఒకలింగడుడిగిన నుడిగి
నట్టని" మున్నగుజాతిరచనలు కవితకలంకృతులు. మీకవిత "నిర్దుష్టయు
గుణవతి మృదులయు లలితయును గడుసమీచీనార్థాస్పదయును విదు
షియు" ననుటకు సందియము లేదు. కనుక

కంll కృతిపతి మల్లేశానుడు
కృతియో నారదభక్తవిజయసంగీతం బిక నీ
కృతికర్త శైవకవి పం
డితజనమాల నిర్దుష్టశైలి నెరవు టయరుదే.

ఇట్లు విధేయుడు

తూములూరు శివరామకృష్ణశాస్త్రి ఎం. ఏ

బ్రహ్మశ్రీ దివాకర్ల వెంకటావధానిగారు ఎం. ఏ. (ఆనర్సు)
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము లెక్చరరు

శ్రీయుత ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రులుగారిచే రచింపఁబడిన హారదత్తవిజయము నామూలాగ్రముగఁ జదివి యానందించితిని. ఇందు హారదత్తాచార్యుని జననాదికమును అతఁడు చోళరాజాస్థానమునందలి పాంచరాత్రపండితులను వాదమున నోడించి సిద్ధాసనమునకు శాస్త్రసోపాననిశ్శ్రేణి నధిరోహించి యారాజును మరల శైవమతదీక్షితునిగా నొనరించుటయేకాక ప్రపంచమందంతటను శైవమతమును వ్యాపింపఁజేయుటయును చక్కఁగా వర్ణింపఁబడినవి. ఇందలి రచన యెడనెడ శ్రీకృష్ణదేవరాయలవారి యాముక్తమాల్యదయందలి రచనను స్మరణకుఁ దెచ్చుచున్నది. పద్యములు ధారాశుద్ధిసంభరితములును జాతీయసదర్శోభితములునై యలరారుచున్నవి. శ్రీశాస్త్రులవారి కాంధ్రగీర్వాణ భాషలయందుఁగల యపారపాండిత్యము గ్రంథమందంతటను వ్యక్తమగుచున్నది. శివపురాణప్రవచనముచే నాంధ్రదేశమందంతట సుప్రథితులైన శాస్త్రులవారి శైలినిగూర్చి యింకను వేఱె వివరింపనక్కఱలేదు.

దివాకర్ల వెంకటావధాని ఎం. ఏ. (ఆనర్సు)
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము
ది 20—3—53

పుట	బంతి	తప్పు	ఒప్పు
45	10	ట్లీరజ్జల్	[illegible]
46	15	కాంచినా	కాంచితా
47	1	తనను త్రిశుద్ధిగఁగొలిచెడు	అనిశముదన్ను భజించెడు
64	10	పాణివిష్ణులకగో	[illegible]
74	చివరబంతి	పరితుష	పరితుష్ట
93	1	సమత్తకాశిని	సమ్మత్తకాశిని

విషయసూచిక

తప్పొప్పులు

పుట	పఙ్క్తి	తప్పు	ఒప్పు
1	2	పుత్రి	పుత్త్రి
15	12	కరుణో	కరుణా
16	9	ఏకామే	ఏకామ్రే
	11	వాకేతూహల	నాకౌతూహల
29	8	బ్రౌద్ధలు	బౌద్ధులు
32	18	సాన్నాయి	సన్నాయి
57	2	విభుని ప్రతినిధియైనట్టి ♦ విధుడుచేరి తనకరంబుల నామహా♦ధ్వాంతములను	
		(సవరణ) ఇనునిప్రతినిధియైన ♦ పూర్ణేందుఁడరసి తఱిసి కరముల నమ్మహా♦ధ్వాంతతతిః.	
59	3	పద్మినీసముదయవి	
		(సవరణ) పద్మినీలత య[illegible]లవి	
64	10	పాజవిణ్ణులకగాఁ	
		(సవరణ)	పాత్రభూవిష్ణుగణాగాఁ
85	13	నిర్మలాభావా!	నిర్మలభావా!
86	21	తనియుసుఖముఁ	తనియుసుఖములఁ
32	14	మృదండ	మృదంగ
93	1	నమత్త	నమ్మత్త
95	12	బసము	బసవు

కృతిపోషకులు

మ॥రా॥శ్రీ గోపిశెట్టి రత్నయ్యగారు

సికింద్రాబాద్.

శ్రీమతి
గోపిశెట్టి శేషమ్మగారు

[illegible]
చి॥ పుష్పావతి

శ్రీకృతిపోషకాశీర్వచనము

శా॥ శ్రీదుం డయ్యెఁ గుబేరుఁ డెవ్వని కృపా♦శ్రీభాగ్యసంపత్తి నా
హ్లాదం బొందెఁ బయోధిముఖ్యవిభవ♦ప్రాప్తిన్ మునీంద్రాత్మజుం
డే దాక్షిణ్యనిధానుమేదురకృపా♦హృద్యప్రసాదంబుచే
నా వైశ్యాగ్రణి గోపిసెట్టిపలు ర♦త్నార్యున్ జిరం బేలుతన్॥

క॥ గోపిశ్రేష్ఠిస్వగృహాసిత
శ్రీపతి యల శౌరి మేల్మి♦సిరి యులరఁగ నీ
గోపిశ్రేష్ఠికులాంకు సు
పవను రత్నార్యు మనుచు ♦ దీర్ఘాయుష్మాన్॥ 2

సీ॥ ఎవ్వాని కాపురం ♦ బిందిరాచరణాబ్జ
నూపురంబైన సే♦నాపురంబు
ఎవ్వాని కులమైన ♦ మిందుశేఖాసమా
లంకృతమూర్ధన్య♦లలితమూర్తి
ఎవ్వాని నిజగోత్ర ♦ మెసఁగుఁ గన్యాంబాకృ
పాఢ్యంబు గంధశ్రీ♦లాహ్వయంబు
ఎవ్వాని తలిదండ్రు ♦ లిభ్యులు రత్నమ్మ
రామయగార్యుం డభి♦గమ్యచరితు

తే-గీ॥ లెవని పత్ని మహాలక్ష్మి♦కైనయనంగఁ
జాలు శేషమ్మ పావన♦శీల యలరు
నట్టి రత్నార్యవర్యున♦కఖిలసుఖము
లిచ్చి రక్షించుఁగాత బా♦లేందుమౌళి॥ 3

శా॥ బంగారంబును వెండి రూప్యములు సొ♦ల్పొల్ వల్వలున్ విస్ఫుర
ద్భంగుల్ భూషలు తండులాదికలస♦ద్ధాన్యంబు లన్యంబులౌ
రంగద్వస్తువు లర్థిసంఘములకున్ ♦ రాణింప నేప్రొద్దునున్
బొంగొప్పంగ నొసంగు రత్నయ సుధీ♦పుంజంబు రంజిల్లగాన్॥ 4

క॥ ఆయుర్వేదౌషధధ
ర్మాయతనమనోజ్ఞశాల ♦ [illegible]
దాయకముగ నిర్మించి త
దీయకృతికి రత్న[illegible] ♦ [illegible] । 5

ఉ॥ పెక్కులు చెప్పనక్కఱయుఁ ♦ [illegible]
నొక్కవచింతు నెవ్వయిన ♦ నుర్వి దను [illegible]
గొక్కని కేని "నా [illegible]" యను ♦ ను [illegible]
గొక్కటి చాలదొక్కొ [illegible] ♦ [illegible] ।

తే-గీ॥ ఇట్టి గుణనిధి [illegible] ♦ నెసఁగున[illegible]
గోపిసెట్టికులాబ్ధియందు ♦ [illegible]
రత్నమాంబార్యయందు నాకృతి ♦ రత్నమను [illegible]
బోషకుండయి ముద్రించె ♦ [illegible] ।

క॥ శారద స్తచరిత్రమునను
హారుసముతో నాధిపత్య ♦ [illegible]
గిరినాథుఁడు మల్లేశ్వరుఁ
డురుకృప రత్నార్య మనుమ ♦ [illegible] ।

క॥ ఒకకొదువ గానుపింపదు
సకలము సమకూరె నమరె ♦ [illegible]
తుకు లెన్న వంశవృద్ధియు
నిఁక రత్నయకొసఁగుతక ♦ [illegible] ।

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

[illegible]
ముదిగొండ [illegible] శాస్త్రి

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

హరదత్త విజయము

ఉ.* శ్రీగిరిరాజజావిమల ♦ శీలవశీకృతచిత్తుఁడై కరం
బాగుణనీసమర్పితమ ♦ హోత్తరసౌరభమల్లికాసుమ
శ్రీగరిమప్రమోదమునఁ ♦ జెన్నసలారఁగ మల్లికార్జునా
ఖ్యాగతుఁడైన శంకరు న ♦ హర్నిశముల్ భజియించెదన్ మదిన్.

శా॥ ఆకల్పద్రుమనిర్విశేషముగ నా ♦ యౌదుంబరగ్రామమున్
సాంకస్త్రైణిపురీళో సరాసరి బుళిం ♦ దస్త్రీశతిన్ దివ్యగం
గాకల్లోలినితోడఁ గృష్ణను దులన్ ♦ గావింపఁగా నెంచి బ
స్వాకన్ శ్రీగిరిఁ జేరినట్టి శివదే ♦ విన్ భ్రామరిన్ గొల్చెదన్॥

ఉ॥ ఆ హిమశైలజాముఖన ♦ ళారుణదీధితిమండలుండు పౌ
రోహ్యమహాతమోవిదారణ వి ♦ ధుండు మహోఘసముచ్చయాటవీ
దాహహుతాశనుండు ప్రణ ♦ తప్రికరేప్సితకల్పభూరుహం
బౌ హరపుత్త్రరత్నమగు ♦ నాదిమపూజ్యుని సన్నుతించెదన్॥

చ॥ అభినవదివ్యయౌవనమ ♦ హంబున సుందరదివ్యదేహసౌ
రభమున నవ్యదుర్లభవి ♦ రాజితశీలమునన్ మహాతపో
విభవమునన్ జతుర్ముఖుని ♦ వేడ్కనలర్చు సతీమతల్లి నా
శుభయువచస్సముల్లసత ♦ నొప్పగ నిచ్చుత వాణి నిచ్చలున్॥

క॥ శ్రీవిభుని వీరభద్రుని, దేవచమూపతిని నహిమ ♦ దీధితిముఖది
వ్యావళిసి భక్తిమై నే, సేవించెద నిష్టసిద్ధి ♦ చేకూర్చుటకై॥

---

* శ్రీగిరిరాజజ - ఈమె శ్రీశైల రాజకుమారియగు చంద్రవతియనుకన్య—

సీ॥ శ్రీవేమనారాధ్యు ♦ [illegible]
దాసభో[illegible] ♦ [illegible]
వీరమల్లవధాని ♦ భూరివే[illegible]
తర్యాణి మదిని సం ♦ [illegible]
గీరుఁ జిట్టావ్రూరి ♦ చేశిమ శా[illegible]
పురుహూతు మనమున: ♦ [illegible]
** తిరుపతివేంక[illegible] ♦ శ్వరకవి[illegible]
శతవధానుల [illegible] ♦ [illegible]

తే-గీ॥ ఘనుని వేమానిరాజయా ♦ [illegible]
మంత్రివిద్రాజమకుటు న ♦ మస్క[illegible]
తగ రచించెద నే హర ♦ దత్తవిజయ
మను ప్రబంధంబు బుధులు గొం ♦ [illegible]

—: కవి స్తుతి :—

సీ॥ మాకందఫలసార ♦ సుధురరసాస్వాద
వాక్పాకి వాల్మీకి ♦ [illegible]
చిత్రవిచిత్రచా ♦ రిత్రశోభితకథా
బంధవిన్యాసు శ్రీ ♦ వ్యాసు [illegible]

** విరోధిసం॥ మాఘకృష్ణ చతుర్దశి యందు దస్తమించిన శ్రీ శ్రీ [illegible] గూర్చి తత్కాలమున రచించిన పద్యద్వయము.

శ్లో॥ శ్రీమద్వేంకట కవిరాట్ । [illegible] బంధ [illegible]
శరది విరోధిని శ్రీశివ[illegible] శివపద మగాద్భృత[illegible]

సీ॥ తిరుపతి పిలిచెనా! దేవేంద్రగురుతోడఁ ♦ [illegible]
చతురాననుఁడు భవచ్ఛతవధానక్రియ ♦ [illegible]
[illegible] నీదురాజ్ఞి [illegible] నల రమావిష్ణు ♦ [illegible]
శివరాత్రి నీచేత శివలీలలను విన ♦ శివుఁడు [illegible]

తే-గీ॥ నాకమున కేగి చతురాన ♦ నసభఁ గాంచి
హరిపురిం జేరి యటనున్న ♦ యాస్మ దేవి
తోడ లక్ష్మీశ విధులఁ గొల్చి ♦ తోడు[illegible]
నే మహేశ్వర పదమొంది ♦ తే మహాత్మ! ॥

కవిజనాలంకార ♦ కమనీయకావ్యసం
ధానకౌశలుఁ గాళి ♦ దాసుఁ గొలిచి
అనితరసాధార ♦ ణోచ్ఛకావ్యధురీణ
తాగణ్యు బాణుఁ జ ♦ క్కఁగ భజించి

తే-గీ॥ మఱియునర్ దండి భవభూతి ♦ మాఘు భార
వులను జోరమయూరభా ♦ సులను భట్టి
రాజశేఖరపండిత ♦ రాజభోజ
బిల్హణకవీంద్రులను సర ♦ విఁ నుతించి॥

వ॥ ఇట్టి నాంధ్రియందు.

చ॥ కమలమరందబంధురసు ♦ గంధవచఃపరిపాకసుందరో
త్తమకవితాసతీప్రియవి ♦ ధానసమర్పితచారుభారతా
గమపరితోషభూషితు జ ♦ గన్నుతపండితసార్వభౌముఁ బ్రే
మమున మదాత్మయందు బలు ♦ మాఱు భజించెద శబ్దశాసనున్॥

చ॥ సొగసగు లేఁత జవ్వనపు ♦ చొక్కపుచక్కని మేల్ మెఱుంగులో
ప్పఁగఁ గడు నొప్పు మేల్మివిరి ♦ బోణియొయారపు నిక్కుచన్గవన్
దగుకపురంపు గందముల ♦ తావుల ప్రోవులఁ గుప్పు కైత ని
మ్మగ వెలయించి భారతముఁ♦బూర్తియొనర్చిన యజ్వ నెన్నెదన్॥

చ॥ ఉరుతరమానసరిన్ నళిన ♦ ముజ్జ్వలగంధమరందసారమున్
సరస నొసంగి మాధుకర ♦ వారము నూరఁగ జేయునట్లు సం
బరమిడు సత్కవిత్వపరి ♦ పాకమునన్ బరితృప్తభారతం
బిరవుగఁ గూర్చి తద్‌జ్ఞుల ర ♦ హించిన ప్రోడను గొల్తు నెర్రనన్॥

సీ॥ అనవద్యహృద్యథా ♦ రావహశక్తిసనాథు
శ్రీనాథు భక్తిమైఁ ♦ జెలఁగి మ్రొక్కి
పాశుపతగ్రంథ ♦ పరితుష్టశివకవి
స్తోమ శ్రీపాల్కుర్కి ♦ సోముఁ గొల్చి

గోస్తనీరసఝరీ ♦ విస్తరోక్తి విహారు
బోతనకవిఘీరుఁ ♦ బూజచేసి
కమనీయశబ్దార్థ ♦ కలితవాగర్థగేయు
పెద్దనార్యునిఁగడుఁ ♦ బెద్దచేసి।

తే-గీ॥ చారుతరకావ్యధుర్యుని ♦ సూరనార్యు
మహితవాఙ్నిధియగు కూచి ♦ మంచికవిని
వీరిఁబోలినయట్టి క ♦ విప్రముఖుల
గారవించెద నాకృతి ♦ ఘనతమెఱయ॥

వ॥ ఇఁక

క॥ హరునకు గురునకు మాహేశ్వరునకు భేదమదిసుంతయేని గలదనుటల్
హరదత్తదేశికేంద్రుని, చరితమునిన చరితాతిశయ ♦ సరి పోనరదుటల్।

చ॥ అరసియెమున్నిట్టులని ♦ జాన్వయపూర్వుఁడసు మంత్రిశాస్త్రినా
నురుతరపాండితీమహితుఁ ♦ డుల్లసదుత్తమ కావ్యసంపిధా
నరసవిలాసభాసితుఁ డ ♦ నారతశర్వసమర్చనుండు శ్రీ
త్పరమతియై రచించె హర ♦ దత్తచరిత్రము దివ్యనాణ్యులన్॥ 13

క॥ తదనుస్మృతిన్ విరచించెద, మృదుమధురపదావళీస ♦ మిహితరచనా
స్పదముగ శివదర్శనకో, విదజనమనములకుమిగులహింపుగనాంధ్రిన్॥

—: కృతిసమర్పణము :—

ఉ॥ నాతలిదండ్రులన్ గృతికి ♦ నాథులుగాఁ బొనరించి మున్ను నే
బ్రాఁతిగ నల్లితిన్ శివపు ♦ రాణము నాగమపుంపురాణమున్
బ్రీతిదలిర్ప నీకృతికి ♦ శ్రీగిరినాథుని మల్లికార్జునిన్
నేతను జేయువాఁడ జని ♦ నిత్యసుఖంబును గాంచునట్లుగన్॥ 15

శా॥ నాసర్వస్వము భ్రామరీదయను ద ♦ న్మాహోరుకారుణ్యాసు
శ్రీ సిద్ధించినదాట నట్టికరుణా ♦ సింధుద్వయిన్ గాసి నే
నీసత్కావ్యము లాటివారికిడఁగా ♦ నెట్టుల్ ప్రియత్నింతు సం
తోసంబొప్పఁగ వారిపాదములఁజే ♦ ర్తున్దీర్తుఁ బంకౌఘమున్॥

క॥ అనితలఁచుచుండనొక్కర, జనిచరమప్రహరమందు♦జంద్రకలా
కనదవతంసుఁడుభ్రమరీ, మనోజ్ఞభృంగాయమాన ♦ మానసుఁడు
రహిన్॥

తే-గీ॥ కల సమీపించి నన్ గని ♦ కరముమీఱఁ
గాంచి సోయికుమార!హ ♦ ర్షించినాఁడ
నీవుయోజించినట్లుగా ♦ నీదుకావ్య
రత్నమునునాకొసంగుచూ ♦ అఁగొను ముదము॥

ఉ॥ ఈహరదత్తుఁ డాత్మభవుఁ ♦ డీతనిసచ్చరితంబు నాకు వ్యా
మోహముఁగూర్చునీవును సు ♦ పుత్రుఁడ వౌట భవత్ప్రబంధమెం
తో హరుసం బొసంగు నిఁకఁ ♦ దొల్లఁగఁజేసెద నెట్టివేనిఁబ్ర
త్యూహములన్ రచింపుము ర♦సోద్ధురచారుతరోరుధారలన్॥

తే-గీ॥ అని సెలవొసంగినంత నే ♦ నధికమోద
మొదవఁ దత్పదరాజీవ♦యుగళమునను
వ్రాలి మ్రొక్కఁగఁ దనతమ్మి ♦ కేలిచేత
నాదుశిర మంటి శర్వుఁ డం♦తర్ధి నొందె॥

క॥ నే నంతనె మేలకువఁగొని, శ్రీనగరాజాధిరాజ♦సేవాధిగతా
న్యూనాత్మస్థైర్యంబునఁ, బూనికఁగొని కావ్య ♦ మల్లఁ బూనితి
నిట్టుల్॥

క॥ కృతిపతి మల్లేశానుఁడు, కృతియో హరదత్తవిజయ♦గీతం బిఁక నీ
కృతి దిగ్వ్యాప్తినియై పం, డితజనమనములకుఁ బ్రీతి♦నెరపుటయరుదే!

తే-గీ॥ ఆత్మవంశచరిత్ర మా♦హ్లాద మెసఁగ
శివపురాణమునందె యో♦జించి కొంతఁ
గూర్చితిని దీనఁ దిరుగ నేఁ ♦ గూర్పఁదలఁపఁ
బ్రకటమయ్యె న దందుఁ బ్ర♦పంచ మెఱుఁగ॥

—: షష్ఠ్యంతములు :—

క॥ శ్రీశైలేశ్వరునకు ల, క్ష్మీశక్రీశాదిసకల♦సిద్ధామరమా
లాశేఖరార్చితాంఘ్రికి, శేశయునకు మన్మనోజ్ఞ♦చిత్రాంశునకున్॥

క॥ కుంభీనసేశ్వరేశ్వర, శుంభద్వ్యాళోపవీత♦శోభితునకు దో
స్స్తంభధృతాజగవునకున్, గంభీరానంతసార♦కారుణ్యునకున్॥

క॥ ప్రాలేయాచలకన్యా, శీలతపోరూపతుష్ట♦చేతోబ్జునకున్
బాలామృతకరరేఖా, కీలితచూడునకు భర్గ♦గిరిచాపునకున్॥

క॥ పాండురమహోక్షవాహన,
శౌండున కస్తమితదైత్య ♦ సముదయునకుఁ గో
దండీకృతమేరునకున్,
శుండాలాననషడాస్య♦సుతయుగ్మునకున్॥ 27

క॥ కమలప్రియహిమదీధితి, కమలోద్భవదివ్యనయన♦కమనీయునకున్
సుమశరతనుదహనునకున్, యమకంఠచ్ఛేదనాఘ్య♦హస్తాబ్జునకున్॥

క॥ మల్లేశ్వరునకు గిరిజా, హల్లకపాణీతపః ఫ♦లాయితునకు స్వాః
కల్లోలినీవిహార, ప్రోల్లలితకపర్దభూమి♦భూషితునకునున్॥

వ॥ అర్పితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన హరదత్తవిజయప్రబంధము నకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన.

—: కథా ప్రారంభము :—

ఉ॥ మున్నల యామునార్యుఁడు స♦మున్నతిఁ జోళనృపాలగోష్టియం
దెన్నికమీఱు శైవుల జ♦యించి తదీయధరాధినాధునిన్
బన్నగరాజతల్పునకు ♦ భక్తునిగా నొనరించి వైష్ణవా
భ్యున్నతిఁ గూర్చె శర్వజను ♦ లొందిరి వేఱొకదేశ మార్తతన్॥

ఉ॥ దేశమునందు నెల్లెడల ♦ "దేవుఁ డనన్ హరియే, సమస్త మా
కేశవునిచ్ఛచేఁ బొదలుఁ ♦ గేశవుఁడే పరతత్వ మెందునున్
శ్రీశునిఁ గొల్చు నమ్మతమె♦యిభ్య మసభ్యము భిన్న"మంచు నా
దేశముచేసె తేఁ డటులె ♦ దిద్దిరి శ్రీతిరుచూర్ణ మెల్లరున్॥

వ॥ ఇఁక న క్కాంచీనగరియందు

సీ॥ వెలిబ్భూధి గనుపట్ట ♦ వెలికిఁ జిమ్ముమెకాని
ఫెరటనేనియు నుంప ♦ వెఱచు జనము

శివరాత్రిఁబస్తేరు ♦ చేసిన నెఱిఁగి వా
రల పేరు లధికార్లు ♦ వ్రాయుచుందు
రేకామ్రపతిగుడి ♦ కేగువారల నేదొ
సాకుతో నారెకుల్ ♦ సాగనీరు
"ఒకలింగఁ డుడిగిన ♦ నుడిగిన ట్టని"కూట
రాయి మ్రింగును బాంచ♦రాత్రిజనము

తే-గీ|| బిల్వవృక్షంబులకుఁ బన్ను ♦ వేయఁ జూతు
రంగళులయందు రుద్రాక్ష ♦ లమ్ము టరుదు
శైవు లెవరేనిఁ దత్సీమ ♦ జన నడలుదు
రెలమి శ్రీవైష్ణవులకూట ♦ మేపుమీఱ||

ఉ|| ఇట్టులు వీరవైష్ణవమ♦తైకధురంధరతాప్రకారతన్
గట్టడిపూన్కి ఱేఁడు శితి♦కంఠమతంబు హతంబు సేయఁగా
గట్టిప్రయత్నమున్ సలుపఁ ♦ గా దనఁజాలక పోయి రేరునున్
నెట్టనఁ గొంతకాలమది ♦ నెట్టుకపోయెఁ దనంత నెట్టటో||

—: నారదముని కైలాసాద్రికేగుట :—

వ|| అంత

మ|| ఒకనాఁ డిందుధరాంఘ్రిసేవనమునం ♦ దుద్యుక్తచిత్తంబుతో
నకలంకాత్ముఁడు నారదర్షి మహతీ♦వ్యాసంగసంశోభితే
ద్ధకరుండై గగనాధ్వయానమున ను♦ద్యత్తుంగశృంగాగ్రణీ
ప్రకరభ్రాజదనూనదీప్తివిసరా♦వాసంబుఁ గైలాసమున్||

ఆ-వె|| చేరి తద్గిరీంద్ర♦శిఖరాంతరాళవి
భ్రాజితప్రధాన♦వనపదంబు
నందు డిగ్గి యచటి ♦ యభినవతరులతా
సముదయములసొంపుఁ ♦ జక్కఁ గనుచు||

సీ|| మాకందముల సుమ♦మాకందముల పక్వ
ఫలగుళుచ్ఛచ్ఛవి♦ప్రతతిఁ గాంచి

నారంగముల గణ♦నారంగముల ఘన
ప్రసవప్రకర సౌర♦భంబు లెఱిఁగి
శ్రీఫలంబులఁ దప♦శ్శ్రీఫలంబుల మహా
భాస్వరచ్ఛాయల ♦ పదవు లొంది
నందివర్ధనము లా♦నందవర్ధనముల
గ్రందన్మిళిందఝం♦కార మరసి

తే_గీ॥ కర మశోకములౌ నశో♦కములగముల
తతసుసంతానవీథి సం♦తానవీథిఁ
జేరి శతరుద్రసూక్తంబుఁ ♦ జెప్ప రాజ
హంసలను రాజహంసల ♦ నరసిమురిసి॥

మ॥ పరిపాకోరుఫలావళీ స్తబకరం♦భాపాదపప్రాప్తని
ర్భరసౌరభ్యపరాంపరావృతుల నా♦ఘ్రాణింపుచుం గోస్తనీ
పరిపక్వాచ్ఛగుళుచ్ఛభోజనశుక♦ప్రారంభితామ్నాయసుం
దరపాఠంబుల నాలకించుచు నితాం♦తప్రీతచేతోజ్ఞుఁడై॥

వ॥ ఇట్లు చనిచని

శా॥ కాంచెం గాంచనగర్భసంభవుఁడు ప్రేం♦ఖత్పద్మరాగోపల
ప్రాంచచ్చారుఫలోచ్చయాయతనశా♦ఖావాసవాస్తవ్యది
వ్యాంచచ్ఛకునిమండలీకలకలా♦వార్యప్రవాదంబు నా
చంచత్కర్బురదివ్యభద్రవటభూ♦జాతంబుఁ బూతంబునున్॥

వ॥ కని యనేకయోజనాయామవైశాల్యభాసురంబును దేవాసుర ప్రమథవీరమండలీపరివేష్టితంబును నగు తచ్ఛాయాప్రదేశంబు నందు.

క॥ మరకతసోపానంబులఁ, గురువిందమణీవితాన♦కుడ్యంబుల భాస్వరశశికాంతస్థలులన్, హరువగు మణిమయమహాస♦భాంతర భూమిన్॥

క॥ నవరత్నస్థగితంబగు, సువర్ణసింహాసనమున ♦ సొంపగు శార్దూలవరాజినమందుం గా, రవముగఁ గూర్చుండియున్న ♦ రమణీయతమున్॥

సీ॥ బహురత్నభూషణ♦భ్రాజితామరసుతా
హస్తచామరసేవ♦లందువాని
వామాఙ్కపర్యఙ్క♦వాసశోభితమహీ
ధరరాజకన్యతోఁ♦దనరువాని
గంధసింధురశిరః♦క్రాంచవిదారణ
యుగ్మమధ్యస్థుఁడై♦యుండువాని
నందీశపాలిత♦నానాప్రమథవీర
గణనాధకోటులఁ♦గాంచువాని

తే-గీ॥ హరివిరించిప్రముఖనిఖి♦లామరేశ
విరచితపరిస్తుతులఁ బేర్మి ♦ వినెడువాని
సకలహాటకగర్భాండ♦చక్రనివహ
పట్టభద్రేశ్వరుండయి ♦ పరగువాని

ఉ॥ చందురురేకతో మిగుల♦జానగు కెంజెడలొప్పువాని భూ
తిం దమిదేహ మెల్లెడలఁ ♦ దీర్చినవానిఁ గడిందిపాఁపటే
నిందగుజందెమట్టుహవ♦ణించినవానిఁ గృపాకటాక్షముల్
పొందుగభక్తరాజిపయి ♦ బూన్చెడువాని మహామహేశ్వరున్॥

క॥ కని తద్విభుపదవనజము, లను మస్తమునోఁక బ్రెమొక్కి ♦ లలితవిపంచీ
ఘనతంత్రీతతి మీటుచుఁ, గనదుద్యద్గీతనుతినిఁ♦గావించె నిటుల్॥

ఉమావృత్తము:—

కరిముఖజనకా ♦ కరుణాలోకా!
సురుచిరచరితా ♦ సురసంగీతా!
శరవణజగురూ ♦ శరభృన్మేరూ!
పరివృతగిరిజా ♦ పరమోత్తేజా!

తే-గీ॥ అని యిటుల గానమొనరించి ♦ యార్యఁగాంచి
హస్తములుమోడ్చి వ్రాలి జో♦హారుచేసి
సామజాననగుహులను ♦ సన్నుతించి
తక్కుపరమ శేశ్వరులకు స♦త్కారమొసఁగి॥

తే-గీ॥ మరల వీణెమీటు♦మౌనితల్లజుఁ గాంచి
యంచితోక్తి నిట్లు ♦ హరుఁడు పలికె
దేవమౌని!యిటకు ♦ దిగితి వెందుననుండి
చిత్రవార్తలెవ్వి ♦ చెప్పు మిఁకను॥

వ॥ అని యొకమణిపీఠిఁ గూర్చుండనియోగించి నంతనతండం దాసీనుండై యిట్లనియె.

—: నారదముని శివునకుఁ గాంచి లోని శివద్వేషంబుఁ జెప్పుట :—

క॥ సర్వజ్ఞులరగుమీకెది, యుర్వినదృష్టమగు నిర్జ♦రోజ్వల!నాపైఁ
బర్వెడువాత్సల్యసుధా, నిర్వాహావ్యాహతేద్ధ♦నియతి యిదికనన్॥

వ॥ ఐన నడిగితిరి కావున మనవిచేసికొనియెద నవధరింపుఁ డెల్లలోకంబు లందేను చరించుచు నొక్కనాఁడు.

శా॥ దేవా!యేమని తెల్పువాఁడను ధరి♦త్రీభాగమందున్నత
శ్రీవిస్తారవిరాజితంబయినకాం♦చీపట్టణంబేగి యా
యావైచిత్రుల నెల్లఁజూచుతఱి పె♦ల్లానేవమొక్కండు చే
తోవీధిన్ మథియింపఁగా మరలి యిం♦దున్ జేరితిన్ మీదరిన్॥

క॥ అన "నేమియద్ది వేగిర, మునఁదెలుపుము వినెద దివ్య♦ముని!"
యనుడుకడున్, వినయముతోడుతనిట్లని, యెనుగరములుమొగిచి
దేవ♦ఋషితానంతన్॥

శా॥ చోళాధీశుఁడు నీదుభక్తుఁడు రుచుల్♦శోభిల్ల నీపూజనే
వేళన్ జేయుచు నీదుభక్తతతికిన్ ♦ బ్రీతిన్ బొసంగింపఁగా
నాళీకాక్షమతుండు యామునసుధీ♦నాథుండు విచ్చేసి శై
వాళిన్ దత్సభగెల్చి వైష్ణవమత♦వ్యామోహముఁ జేసెన్ నృపున్॥

ఆ-వె॥ అంత నానృపుండు ♦ హరమతంబును బాసి
పాంచరాత్రజనులఁ ♦ బజ్జఁజేర్చి
తన్మతానుబద్ధ♦తాత్పర్యమయుఁ డయి
శైవజనుల దవ్వు ♦ సాగనంపె॥

వ॥ మఱియు

ఉ॥ దేశమునందు నెల్లెడల ♦ దేవుఁడనన్ హరియే సమస్తమా
కేశవునిచ్చచేఁబొదలుఁ ♦ గేశవుఁడే పరతత్త్వ మెందునన్
శ్రీశునిఁగొల్చునమ్మతమె ♦ యిభ్య మసభ్యము భిన్నమంచు నా
దేశముచేసె ఱేఁడటులె ♦ దిద్దిరి శ్రీతిరుచూర్ణ మెల్లరున్॥

వ॥ ఇఁకనక్కాంచీపురంబందు.

సీ॥ వెలిబూది గనుపట్ట ♦ వెలికిఁజిమ్మెడు కాని
పెరటనేనియు నుంప ♦ వెఱచు జనము
శివరాత్రిఁబస్తేరు♦చేసిన నెఱిఁగి వా
రలపేరు లధికార్లు ♦ వ్రాయుచుందు
రేకామ్రపతిగుడి ♦ కేగువారల నేదొ
సాకుతో నారెకుల్ ♦ సాగనీరు
"ఒకలింగఁడుడిగిన♦నుడిగినట్ట"ని కూట
రాయిమ్రింగును బాంచ♦రాత్రిజనము

తే—గీ॥ బిల్వవృక్షములకుఁబన్ను♦వేయఁజూతు
రంగళులయందు రుద్రాక్ష♦లమ్మ టరుదు
శైవులెవరేనిఁ దల్పేమఁ♦జన నడలుదు
రెలమి శ్రీవైష్ణవులకూట♦మేపుమిగిలె॥

ఉ॥ ఏకరసాలనేతవయి ♦ యెప్పుడుఁదత్పురిఁబాయకుండునీ
వే కనుచుందువన్నియు నిఁ♦కెందును నేనియు నీదుదృష్టికిన్
రాక యొకండు రాజిలునె ♦ రాజకిరీట!వినోదబుద్ధి న
ప్పోకడఁ గొన్ని నాళ్ళటులఁ ♦ బోవఁగఁ జేయఁ దలంచి తున్నతిన్॥

చ॥ ఇఁకను, విలంబ మొందక మ♦హేశ్వర!యొక్కని ధీరతల్లజున్
బ్రకటితశైవశాస్త్రసువి♦భాషితభూషితవాగ్ధురంధరున్
సకలకలావిశారదునిఁ ♦ జక్కనఁ జోళమహీశ్వరాగ్రణీ
నికటముఁ జేర్చి వైష్ణవుల ♦ నిర్జితులన్ బొనరింపు మింపుగన్॥

ఉ॥ ఆ నరనేత కాత్మకలి♦తాధికవైకృతి నెల్లఁబాపి త
న్మానసమందు నీపదస♦మంచితభక్తి ననుగ్రహింపు స్వ
స్థానములందుఁ బూర్వమటు ♦ శైవవిధగ్రణులన్ ఘటింపు సు
శ్రీనిజవైజయధ్వజవి♦చిత్రితముల్ బొనరింపు! తద్భువిన్॥

చ॥ అనుటయు లేఁతనవ్వు మొగ♦మందుదయింపఁగ లోకశంకరుం
డనె ముని! యిట్టిపట్టుదల ♦ నాత్మమునందు వహించి యేటికే
యనువుననైన భూజనము ♦ లారసి భక్తినిఁజెంది దైవపూ
జను బొనరించుచుండుటయె ♦ చక్కనిమార్గముగాదె యారయన్॥

మ॥ ననుఁ బూజించిననెట్టులో యటువలెన్ ♦ నారాయణున్ గొల్చినన్
వనజాతాప్తునిఁ బూజచేసినను మ♦ద్వామాంగి నార్యన్ భజిం
చిన హేరంబుని సేవచేసినను వా♦సిన్ గూర్చు శ్రేయంబు లిం
దనుమానం బొకయింత లేదరయుమీ ♦ యంభోజజన్మోద్భవా!॥

క॥ ఇఁక నన్నుఁగాని మత్పూ, జకరాజినిఁగాని మేటి♦సంభావనతో
నొకఁ డారాధించినవే, యొకఁ డటుమానినను బూన♦ను ద్రేక
మెదన్॥

వ॥ అనుడు నారదమునీంద్రుండు చిన్నవోయినమొగంబుతోఁ గరం
బులు మొగిడ్చి మరల నిట్లనియె.

చ॥ అనఘచరిత్ర! నీమదికి ♦ నంతయునొప్పిదమైన మాదృశుల్
గని యెటుసైపఁజాలుదురు ♦ కష్టముగాదొకొ, శాంభవాగ్రణుల్
మనములఁబొక్కుచున్ దమదు♦మందిరసీమలఁబాసి లాతిమే
దినులకుఁ జేరఁబోయి యటఁ ♦ దీరనిచింతఁ గృశించుచుండుటల్॥

ఆ-వె॥ నిత్యవైభవముల ♦ నెగడుచుండినభవ
దాయతనములందు ♦ నకట యొకఁడు
గానుపింపఁ డట్టి♦కష్టపుపాటున
కోర్వ నోర్వ దీని♦నుడుపు మభవ॥

ఉ॥ భక్తులమానసంబులను ♦ బల్మఱు రంజిలఁజేయుచుండు వా
యుక్తినిఁబాయఁగాఁదగునె ♦ యొప్పునె! సాధుశరణ్య! వేగ మేల్

శక్తిగలట్టియొక్కని వి♦శాంపతిగోష్ఠికిఁ జేరఁబంపి సు
వ్యక్తిఁ దదీయధీరజన♦వాదమసాస్తమొనర్పఁ జేయుమా॥

తే-గీ॥ మఱియుఁ దమనుడిచొప్పునఁ ♦ మనుజనాథుఁ
డితరదైవంబులను గొల్చు♦టిష్టపడుడుఁ
గాని శైవమతంబును ♦ గంటగించి
యంతమొందింపఁ గనుచుండు♦టఘుముకాదె॥

చ॥ అని యిటులొక్కతీరు హృద♦యంబుగరంగఁగ వేడుచున్న న
మ్మునికులవర్యుఁ జూచి శశి♦భూషణుఁ డిట్టులఁబల్కె నట్లె నా
యనుచరముఖ్యు నొక్కని ర♦యంబునఁబృథ్విఁ జనింపఁజేతు న
య్యనఘుఁడె దిద్దు సర్వము మ♦హాముని! చన్మిఁక సంతసంబునన్॥

క॥ అని పల్కి మహాకాళుం, డనుపమ ఘేశ్వరునిఁ జూచి ♦ యంతిక దేశం
బును జేరఁబిలిచి యిట్లనె, ఘనమకరందరసమధుర♦కాంతతరోక్తిన్॥

చ॥ వినుము కుమార! నీవుపృథి♦వీస్థలిఁ గాంచి జనించి సత్వరం
బనితరతుల్యతాగరిమ ♦ నద్భుతలబ్ధసమస్తవేద శా
స్త్రనిచయపాండితీసువిహి♦తప్రతిభన్ బ్రతివాదివాదభం
జనమొనరించి యాత్మమత♦సౌరభమున్ వెలయింపు మెల్లెడన్॥

ఉ॥ నావుడు నప్డు వేగ వద♦నంబున నైల్యముఁజెంది యిట్లనెన్
దేవ! యిదేల? తావకస♦దేశమునందు మహాప్రమోదలీ
లావిలసత్సుఖైకరస♦లాలసమానసవృత్తినున్న న
న్నీ విపుడిట్లు దవ్వులకు ♦ నెట్టుట కెట్టులనోర్తు నేనిఁకన్

తే-గీ॥ నన్నుడిగి వేఱొకనిఁబంపు ♦ నాథ! నీదు
పాదకమలాశ్రయంబు నేఁ ♦ బాయఁజాల
పరుఁడనానొకొ యేటికీ♦పాటు నాకు
మనుజయోని జనించుట ♦ మంచిదొకొ

—: శివుఁడు మహాకాలుని భూమిఁబుట్టుట కొప్పించుట :—

క॥ అనుడు నగి దేవనాథుం, డనియె సమర్థుండవౌట ♦ నారసి నిన్నే
పనుపఁగఁగోరితి లాతులఁ, బనిచిన సామాన్యజనుల ♦ ఫలమేమి
యగున్॥

ఉ॥ ఏకరసాలనాథుఁడను ♦ నెంతయునింపగు పేరితోడ నే
నాకటకంబుఁ బాయక య ♦ హర్నిశముల్ వసియింతుఁ గావునన్
నీకు మదీయదర్శనము ♦ నిత్యముగా నొనఁగూడు నేటికీ
వీ కరణిన్ వెనుంబడెద ♦ విద్ధచరిత్ర! తలంపు నానుడిన్॥

శా॥ భూలోకం బదికర్మభూమి యచటన్ ♦ బొల్పొప్పఁ బుణ్యంబులన్
లోలాత్మన్ బొనరించినన్ సుఖము లీ ♦ లోకంబులన్ గాంతు రా
శ్రీలాలిత్యవిభూతి గల్గునే!యిటన్ ♦ జిత్తంబునన్ గాంచు!నీ
లీలన్ వెల్గఁగఁ జేయు భూమిపయిఁ బ ♦ ల్లీర్కన్ గులోద్ధారకా!

చ॥ మఱియును మర్త్యజాతి నను ♦ మానసమున మాని యెటుల్ జనింతు నం
చఱిముఱి నెంచఁబోకు భవ ♦ దర్ధము నేని దెపంపువాఁడ నా
గరితను గంగ నాపెయెడ ♦ గర్భము నావలనన్ గ్రహించి క్రి
చ్చఱ జనియింపు పట్టివయి ♦ సాఁకెద నిన్ బహుమానవైఖరిన్॥

—: శివుఁడు గంగాదేవిని భూమింబుట్టి మహాకాళుని గనుమనుట :—

క॥ అని యంతనె గంగను గనుఁ
గొని యిట్లనె దేవి!నీవు ♦ కువలయమందున్
జనియింపవలయు నచోటన్
వననిధియంశజుఁడొకండు ♦ వరియించు నినున్॥

క॥ పరిణయ మాడినతోడనె
కరమరుదుగ నతఁడుసురుగుఁ ♦ గాలవశత నే
డ్తెఱ నీవు శైశవాదిగ
ధరియింతువు నాదుభక్తి ♦ దద్దయు మదిలోన్॥

తే-గీ॥ వాఙ్మనసవృత్తి నాయంద ♦ వారితముగ
వెలయఁజేసెదు వంత నీ ♦ తలఁపెఱింగి
కరుణతో నీకు గర్భంబుఁ ♦ గాఁగఁ గూర్తు
నిమ్మహాకాలుఁ డిఁక జని ♦ యించు నీకు॥

క॥ కొలఁదిదినంబులు మాత్రము
కులబంధులతోడఁ బొత్తు ♦ గొదవై యొదవన్

గల దంతనె సుతుఁడునినున్
విలసద్బహుమానగతిని ♦ వెలయించుఁ బ్రియా!

ఉ॥ నావుడు దివ్యగంగ యనె ♦ నాథ! యిదేటివినోద మేను మీ
పావనసన్నిధానమును ♦ బాసి భువిన్ జనియించు టందునన్
గావలుఁడైనయొక్కనికిఁ ♦ గైఁబడి యన్నరుఁగోలుపోయి నిం
దావహమైనచాలుఁగొని ♦ యాత్మజునొందుట యుక్తమానొకో॥

తే-గీ॥ ఏటికీపాట్లు నాకు నే ♦ నెంతయేని
దోసమొనరించితినొ యేమొ ♦ తోఁచ దగ్ర
రాజ్ఞి పన్నినయట్టితం ♦ త్రంబొ నాదు
భాగధేయమొ తమకిట్టి ♦ భావ మొదవె॥

చ॥ అకట మహాత్మ! నీదుహృద ♦ యంబున కర్హనుగాక యున్నఁదా
వకకరుణోప్రసార మది ♦ పట్టపురాణినె నున్ననైన నీ
చకితను దాసి గానయిన ♦ సన్నిధినుంపఁదలంపు దేవ! యా
ర్యకుఁదమకుంబొనర్తు నిఖి ♦ యంజలులన్ దలఁపుందునొందుచున్॥

వ॥ అని పెల్లుగవందురుచున్ననమ్మందాకినిన్ గనుంగొని మహేశ్వ
రుండు మందహాసంబుఁ గావింపుచు నపవారితంబుగ నిట్లనియె.

మ॥ పరిశుద్ధాత్మకవంచుఁ బ్రాణములకున్ ♦ బ్రాణంబవంచున్ గిరీ
శ్వరజన్ మించినదానవంచుఁ దమి శీ ♦ ర్షంబందు నిన్నొందనో
సరి నీకెందొకచెల్వగల్గునొ దిశా ♦ చక్రంబు గాలించినన్
మెఱుఁగుంబోఁడి! మఱుంగెదేటికి సము ♦ న్మీలదృషాక్రాంతతన్॥

చ॥ పను నిడి చాలఁగాలపు ప ♦ నంబున వందురుచుండుటందు నీ
కొసరదు స్వల్పకాలమున ♦ కోపుము కష్టము సౌఖ్యమో యికన్
వనితసకృష్టుఁడైనపెఱ ♦ వాఁడు మగండగునంచు నెంచకీ
వననిధియే భువింబొడమి ♦ వచ్చి వివాహమునొంది మ్రందెడున్॥

చ॥ అదియును బాల్యమందె యగు ♦ నావ్యసనంబును నిన్నుఁ గన్న వా
రెద నణఁగించుకొందురిఁక ♦ నీయది త్రోయఁగరానికార్యమై
నది తడవంగనేటికది ♦ నాతుక మిన్నరో! నీవు నాపయిన్
జెదరఁగనీక చిత్తమును ♦ జేర్తువు పిన్నటనాఁటనుండియున్॥

క॥ ఒకమన్వంతరమున నా
సకలధునీరాజరాజ♦సాగరవరుఁడా
త్మకు నాయకుఁడని యెఱుఁగుము
చకితవుగా కిట్టియుచిత♦సరణికి దేవీ॥

తే-గీ॥ ఆ సముద్రుండును మదీ♦యాష్టతనువు
లందు నొకఁడగుతనుమాత్రుఁ♦డంచు నెఱుఁగు
మన్యుఁడని యెంచఁబోకుమీ ♦ యాత్మయందు
ననుచితాధ్వముఁగూర్తునే ♦ యకట నీకు॥

శా॥ ఏకామేశ్వరుఁడన్ననామమున నే♦నెప్పాటఁ దద్రాజధా
నీకమ్రాయతనంబునం దమరుదున్ ♦ నిన్నేమఱన్ నాదుసే
వాకౌతూహలసంభ్రమభ్రమదనౌ♦పమ్యానురాగాత్మవై
నీకున్ గూర్చెద మత్ప్రసాదము సుతున్ ♦ నీరేజపత్రేక్షణా॥

చ॥ సతులకు భర్తృశాసనము ♦ సమ్మతిమై నెఱవేర్చు టెంతయున్
హితమగు దానిఁబోవిడిచి ♦ యెన్నివ్రతంబులునెన్నిపూజలున్
సత యొనరించుచున్నను బ్ర♦శస్తినిఁజెందదు హర్షమీదు ప్రో
న్నతమతి!నీవెఱుంగనివె ♦ న్యాయవచస్సముదాయధోరణుల్॥

క॥ కావున నఱమఱసేయక
నీవిఁకఁ గాంచీపురమున ♦ నిశితవ్రతుఁడౌ
శ్రీవైష్ణవునకు సుతవై
కావింపుము జన్మమరసి ♦ కంజాతముఖీ॥

క॥ అనుడు నిశితవ్రతుండగు
ఘనవైష్ణవునకుఁ బొడమినఁ ♦ గానఁగనగునే
మనసిజహర!నీపదభ
క్తిని వారలుసాగనీరు ♦ ద్వేషింతు రెటుల్॥

క॥ అనుటయు సంబరవాహిని
కనియెను శశిమౌళి యద్ది ♦ యనవసరమునీ
కెనలేనిభక్తి నాపై
నొనరును బెటులివిడుఁబోకు ♦ ముత్పలనేత్రా!

ఉ॥ ఎప్పుడుగాని యెవ్వరికి ♦ నేనియు నెవ్విధమైనపూన్కియున్
దప్పక యుండెదుర్కొనిన ♦ దార్ఢ్యమునొందును డింద దింతయున్
దప్పునొకో నిసర్గజని♦తాంతమనోగతు లడ్డగించుచో
నొప్పులకుప్ప!నానుడికి♦నొప్పము చెప్పకు మన్యసూక్తులన్॥ 95

క॥ మందాకిని విని యిఁకఁ
దనకుందప్పదు పుట్టుఁగనుట ♦ కుస్థలి నని తాఁ
గుందక యె యాత్మమానస
ముందిటమునొనర్చియుండెఁ ♦ బొంకముమీఱన్॥

తే-గీ॥ అమ్మహాకాలుఁడును దన♦యవతరణము
నకును గంగను భువనశా♦సకుఁడు వసుధ
కనుప సెలవిచ్చుటయు నాపె ♦ యాత్మఁగొంకి
యెట్టకేలకుఁ జిత్తంబు ♦ గట్టిచేసి॥

తే-గీ॥ ఒప్పుటయుఁ గని తానిఁక♦నుర్వి జన్మ
మొందుటది యనివార్యమం♦చూహచేసి
పుడమిఁగాంచుచు నిలిచిన ♦ భోగిభూష
ణుం డిటులఁబల్కె నాతని ♦ నొగులుదీర్చ॥

ఉ॥ కంటికి ఱెప్పవోలె నినుఁ♦గాంచుచునుందుఁ గుమార!కూరిమిన్
దంటవు నీవు వేగముగ ♦ ధాత్రిజనించి యనాత్మవాదులన్
కంటకులన్ దగన్ గెలిచి ♦ ఖ్యాతిగ నాత్మమతంబు నిల్పు!ని
న్నంటవు మేదినీగతని♦రంతరపంకపరంపరావృతుల్॥

తే-గీ॥ అనుడు నాతఁడు శిరసున♦నంజలిన్ ఘ
టించి దేవ!ప్రసాద మ♦ట్లే యొనర్తు
నశివసామాజికాళిజ♦యంబుఁ గాంతు
శివమతధ్వజమున్ బ్రతి♦ష్ఠింతు ధరను॥

చ॥ అనుటయు దేవనాథుఁడు "త♦థాస్తు"ని నారదమౌనితోనిఁకన్
జనుము మునీంద్ర!నీవిటకుఁ ♦ జక్కఁగవచ్చినకార్య మెంతయున్
మనసుకు నచ్చినట్లొనరె ♦ మానివరేణ్యులమానసంబునొం
దిన నెదిచక్కఁగాదు జగ♦తిన్ జతురాస్యకులైకభూషణా!॥

వ॥ అనినంత నారదుండు సంతుష్టుండై పరమేశ్వరీపరమేశ్వరచరణార విందంబులకెరగి తనయానంబునివేదించుడుఁ బరమేశ్వరి ముసిముసి నగవుతో నారదుఁ దిలకించి.

తే-గీ॥ ఏదివచ్చిన నామీఁది కేగుదెంచుఁ
గాంచితివెకాదె మౌని!గంగమ్మగతులు
ఊరకుండెడువారలకుపకృతులివె
మొత్తుదురు లోకమందెప్డు మెత్తవారి॥

వ॥ అనిన మందహాసంబుసేయుచు నారదుండుచనియె నంత మహేశ్వరాదేశంబునఁ బేరోలగంబు విరమింపఁబడియె.

—: ఆశ్వాసాంతము :—

క॥ సకలకమలోద్భవాండ
ప్రకరోద్భవహేతుమూర్తి!పాలితనానా
సుకవీశ్వరనికురంబా!
చకితామరదుఃఖహరణచణ!మల్లేశా! ॥ 105

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితాభాగధేయ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరనామధేయవిరచితంబైన హారదత్తవిజయకావ్యం బందుఁ బ్రథమాశ్వాసము శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరదత్తవిజయము

ద్వితీయాశ్వాసము

క॥ శ్రీశైలరాజ్యలక్ష్మీ, కౌశల్యసమర్పితాభి♦గణ్యాసుసేవా
ప్రాశస్త్యమోదితాత్మా!, శ్రీశశతానందనిజస♦చివ!మల్లేశా! ॥

వ॥ దేవా!అవధరింపుము.

శా॥ చంచత్కాంచనభిత్తిసంకలితభా♦స్వద్బుధ్నరత్నావళీ
సంచిత్రాయతసప్తభూమివిలస♦త్సౌధోత్తమస్తోమర
మ్యాంచత్తుంగతరాభ్రచుంబనపటు♦ప్రాకారవిస్తారమహా
కాంచీపట్టణ మొందు భాసిలు జగ♦త్కల్యాణపల్యాణమై॥ 2

క॥ ఆపురము ఘనతపశ్శ్రీ, ప్రాపితముః క్త్యంగనాని♦వాసవిభాస్వ
ద్గోపురము కామకోటి, శ్రీపీఠాధిష్ఠితంబు ♦ శేఖర మిలకున్॥

సీ॥ ఏకరసాలనా♦థేచ్ఛాప్రసాదిత
విజ్ఞానవిద్యుతి♦విలసితంబు
అతులకామాక్షీమ♦హాకృపాప్రాపితా
ప్తైశ్వర్యభోగ్యభా♦గ్యాయతనము
పరివారదేవతా♦ప్రకరాభిరక్షిత
సకలదిఙ్మండలీ♦చారుతరము
సమధికయోగిరా♦జన్యచయానన్య
సామాన్యసిద్ధివై♦శద్యపదము

తే-గీ॥ అభ్రగంగాకృపీటతు♦ల్యానఘాచ్ఛ
సలిలపుష్కరిణీగణ♦చారుకూల

బహువిధఫలద్రుమస్తోమ♦భరితలలిత
సకలపుష్పలతావ్రాత♦సమధిగతము॥

తే-గీ॥ పుణ్యజనసేవితంబయి ♦ పొదలుగాని
మానవాశనతతికి వే♦శ్మంబునీదు
భోగివర్గనివాసమై ♦ రాగిలెడును
గాని దుర్విషధరవృత్తిఁ ♦ గాంచ దెపుడు॥

తే-గీ॥ సప్తమోక్షైకనగరప్ర♦శస్తమిద్ది
యంచుఁ గాంచియె కాంచి నే♦కామ్రవిభుఁడు
వరదరాట్టును బ్రత్యేక♦వసతు లొంది
యుండిరని వృద్ధజను లను♦చుందు రెపుడు॥

క॥ నారులలోపల రంభా
నారీమణిపోల్కిని నభి♦నంద్యశ్రీఁ జె
న్నారునగరులందుఁ గడున్
సౌరుందగుఁగాంచి యనుచు♦ సాటుదురు ప్రజల్॥

ఉ॥ అందలి విప్రు లెల్లఁ జతు♦రాస్యులు రాజులు రాము లార్యజా
తిందగువారు శ్రీదులు మ♦తిన్ గణియింపరు శూద్రు లేబలున్
గ్రిందికిమీఁదికిన్ దిగిచి ♦ గెల్తురు నారదు నందు గాయకుల్
క్రిందుగఁ గావ్యునిన్ విబుధ♦కంటకు మెచ్చరు సత్కవీశ్వరుల్॥

క॥ కరులైరావణవిస్మయ
కరులు మహావైరిభీతి♦కరు లన్నగరిన్
హరు లిఁక భాస్కరహరిరుచి
హరులు హరులు సమరభూమి ♦ నద్భుతమొదవన్॥

వ॥ అందు

తే-గీ॥ వరదరాణ్మూర్తి రాజిల్లు ♦ వాడ నెపుడు
విష్ణుకంచి యటంచును ♦ బిలుచు జనము
తక్కినట్టిపురంబు నం♦తయును గరిమ
ఘుమ్మర శివకంచియని సాటు ♦ నఖిలజనము॥

—: శ్రీవిష్ణుచిత్తాచార్యచరిత్రము :—

తే-గీ॥ విష్ణుకంచి వసింతురు ♦ వేలకొలఁది
విత్తముల్ వైష్ణవోత్తముల్ ♦ విమలచరితు
లందు పేర్కొను గండాళె ♦ యన్వయమున
ఘనుఁడు విష్ణుచిత్తార్యుం డ♦కశ్మలుండు॥

క॥ ఆయన కిరువురుతనయు ల
మేయులు లక్ష్మణబుధుం డ♦మితతర్కవచ
స్థేయుఁడు శఠగోపార్యుఁడు
నై యలరుదు రిద్ధమూర్తు ♦ లభినుతచరితుల్॥

క॥ శివశాసనమున గంగా
కువలయదళనేత్ర యంతఁ ♦ గోవిదవర వై
ష్ణవవిష్ణుచిత్తునకుఁ దా
నవతారముచేసెఁ గూఁతు♦రై యొప్పమరన్॥

తే-గీ॥ కరగిపోసినయట్టి చొ♦క్కమగుబంగ
రంపుబొమ్మయనాఁ దగి ♦ రాణమీఱు
మేని మేలిమికాంతుల ♦ మెఱయుచున్న
బాల బాస్వత్కశౌజాల ♦ భవ్యలీల॥

క॥ ఆకన్య కష్టమాబ్దం, బాకర్షితమగుడు నపుడె ♦ యనురూపవర
శ్రీకలితన్ జేసి రయం, బే కల్యాణంబుసేయ♦నెంచెఁ బిత మదిన్॥

వ॥ ఆయమపుట్టువునకుఁ గొంతపూర్వంబందే.

చ॥ శివవచనంబునన్ దనకు ♦ సిద్ధముగా సెలవౌటనెంచి య
ర్ణవుఁ డొకయూర వైష్ణవగు♦ణజ్ఞసుతుండయిపుట్టి వేదశా
స్త్రవిహితదర్శనంబులను ♦ ప్రౌడినిఁ జెందుడు తల్లిదండ్రులం
త విగతజీవులైరి తద♦నంతరముల్ నెరవేర్చె నాతఁడున్॥

తే-గీ॥ అంత నతఁ డొకవత్సరం ♦ బైనపిదపఁ
దీర్ఘయాత్రాభిలాషియై ♦ తివిరి సకల

పుణ్యభూములఁ గనుఁగొంచు ♦ మోక్షపురుల
సిరులమీఱిన కాంచికిఁ ♦ జేరె మీఱి॥

ఆ-వె॥ వచ్చి విష్ణుకంచి ♦ వైష్ణవాగ్రణులయా
వసథములను విందుఁ ♦ బడయుచుండె
విష్ణుచిత్తుఁ డతని ♦ వేఁగని గోత్రసూ
త్రముల సంప్రదాయ♦తత్త్వ మరసి॥

వ॥ అష్టావింశద్వత్సరంబులప్రాయంబుతోనున్న యవ్వైష్ణవకుమారుని రూపరేఖాదులకు సంతుష్టుండై నిజబంధులఁ బత్నీపుత్రుల నాలోచించి యవ్వారియనుమతంబున నొక్కసుముహూర్తంబునందుఁ దన కూఁతునబ్బాలునకిచ్చి కన్యాదానంబుచేసి వివాహంబు నెరపె నంతమీఁద దైవేచ్ఛఁజేసి యన్యూతనవరుండు.

క॥ ఒకమధ్యందినమందున
నొకతీర్థహ్రదముఁ జేరి ♦ యుత్సాహముతో
నొకఁడవగాహనమొందఁగ
మకరమొకం డొడిసి చేర్చె ♦ మకరాలయముఁ॥

వ॥ అంత నతండు మరల సముద్రుండై యొప్పె నిందు విష్ణుచిత్తాదులు జామాతృమరణంబునకు ఘోరదుఃఖాక్రాంతులై విలపించి యుత్తర క్రియలనిర్వర్తించి రాబాలిక వైధవ్యంబునొందియుం బాల్యప్రాయంబుకతంబున శోకం బెఱుంగక పెరుఁగుచుండె.

తే-గీ॥ కమలకోమల యని నామ♦కరణదినము
నాఁడు తలిదండ్రు లెంతో యా♦నందముగను
పేరుపెట్టుట నట్టులే ♦ వెలసె నాపె
గాఢసౌగంధ్యసుందర♦కాంతు లమర॥

తే-గీ॥ తెలివితేటలు దైవభ♦క్తి గురుభక్తి
యును సమానోదరప్రేమ ♦ మున్నతమతి
పారిశుధ్యము సౌశీల్య♦భాగ్య మాకె
కమరె సహజంబులై ♦ యవయవములట్లు॥

తే-గీ॥ ఆయమను గాంచి లోలోన ♦ నాపుకొనుచు
వందురుదురు గురులు హితుల్ ♦ బంధుగులును
వత్సరంబులుపది దాటె ♦ బాల కపుడు
లోకవిజ్ఞాన మదికొంత ♦ శోకమొసఁగె॥

వ॥ అంతఁ గొన్నినాళ్ళ కాయమకు యౌవనంబొదవె నాపైన ప్పాఁబోడియును.

ఉ॥ అప్పు డొకింతదుఃఖమును ♦ నారసియుః దనపూర్వజన్మపుం
దెప్పరమైన తేజ మదిఁ ♦ దేఱ్చినఁ జిత్తముగట్టిచేసి తా
నెప్పటియట్టులుండె నిఁక ♦ నెంతయు బాలిక నవాసనాత్మయై
యొప్పలకుప్ప శాంభవమ♦తోత్సుకయై చెలువొందు నిచ్చలుః॥

వ॥ అట్లు సహజశివభక్తిపరాయణయైనను దనవారల భయంబున మఱుఁగుగావించుచుండె యాబాలారత్నంబు.

:— కమలకోమల శివభక్తిసేయుట :—

సీ॥ తనువెల్ల భసితంబుఁ ♦ దాఁ బూయనెంచియు
నతిగోప్యముగ వక్షు♦మందె యలఁదు
శివనామ మెపుడును ♦ జింతనం బొనరించుఁ
బెఱ కక్కరంబేని ♦ వినఁగరాదు
శివకంచి కెదురుగాఁ ♦ జేతులు జోడించి
నిలుచుండి నిట్టూర్పు ♦ నిగుడఁజేయు
శివరాత్రి యమర న♦జీర్ణమయ్యెనటంచుఁ
బస్తుండు సంతసా♦పడదలఁపదు

తే-గీ॥ శివునియుత్సవములు దప్పఁ ♦ జెలఁగుచుండ
నిక్కినిక్కి కనుచునుండు ♦ నిష్ఠమీఱి
భజనములు మేళములు వినఁ♦బడినయపుడు
తన్మయత్వంబుఁజెందుఁ బ♦ద్మదళనయన॥

మ॥ అపురూపంబుగ నెన్నఁడేని యును న♦య్యధ్వంబునందుండి శ్రీ
ద్వీపశైలంబున కేఁగువారియెడ నెం♦తే భూతిరుద్రాక్షలిం
పు పిసాళింప ధరించినట్టి ద్విజు న♦వ్వాఁబోఁడి వీక్షించి చో
క్కపుభక్తిం బ్రణమిల్లు శ్రీఫల మెఱుం♦గన్పట్టినం మ్రొక్కెడుం॥

తే-గీ॥ గంగిమొద్దులఁ దోడ్కొని ♦ కాసు లడిగి
జీవనముసేయు వారలు ♦ చేరి దఱియ
హరునివారువములని యా♦హ్లాద మొంది
బిచ్చ మేదేని యర్పించి ♦ ప్రీతి సేయు॥

క॥ తమసురభులు మొగదూడల
నమరికఁగన నుదితవిస్త♦రామోదమునన్
గమల యనుక్షణమును షే
మము సంధానించుచుండు ♦ మహితప్రేమన్॥

తే-గీ॥ ఇట్లు శివధర్మసేవనా♦ధీనయగుచు
నున్నఁ దల్లికిఁ దండ్రికి ♦ నన్నలకును
బంధువుల కెవ్వరికిని నే♦ర్పడఁగనీక
భక్తిసేయుచునుండె న♦భవునియందు॥

వ॥ అంత దినదినప్రవర్ధమానం బగుచున్న న ప్పారమేశ్వరకైంకర్య లోభాయత్తాత్యాచారమతిం బ్రచోదితయై యొక్కనాఁ డాశీల వతీవతంసం బిరుగుపొరుగిండ్లనున్న స్మార్తబ్రాహ్మణస్త్రీణము కార్తికేందువాసరంబగుటఁ బ్రదోషంబం దర్చనావస్తువుల సమకూర్చుకొని శివకంచికేకామేశ్వరాలయంబున కేఁగుచుండుటఁగని తానునుగూడఁ దదనుగమనాభిలాషిణియై తల్లిదండ్రులసెలవడిగిన నవ్వా రక్కజంబొంద మిక్కిలికినుకతో నమ్మానిని కిట్లనిరి.

మ॥ తగునే యల్లరిపిల్లవై తి వెటులీ ♦ తాత్పర్యముం జెందితో
సి! గురుద్రోహిణి!రుద్రమందిరములం ♦ జేరంగ నౌనే కటా
నగరే!భూజను లోర్తురే!హితులు భూ♦నాథుండు మాన్యంబుఁ దా
నెగబెట్టండె! వెలిం బోనర్పరె!మహా♦హీంద్రప్రభుల్ వైష్ణవుల్॥34

తే-గీ॥ ఎట్లు నోటికివచ్చె నీ ♦ కెవరుచేసి
రిట్టిదుర్బోధ చెట్టయే♦దేని వచ్చు

నోక్కా! చెట్టు చెడెడునాఁడు ♦ కుక్కమూతి
పిందెలొందు ననెడునుడి ♦ వినదుముగద॥

వ॥ అనిన దీనాననయై యమ్మానిని నిజజననీజనకుల కిట్లనియె.

క॥ మీ రగ్నులఁ బూజింపరొ
వారిరుహాప్తప్రముఖన♦వగ్రహపూజన్
గూరిమిఁ జేయరొ! దిగధిప
వారార్చ నొనర్పనట్టి♦వారో యరయన్॥

వ॥ మఱియు హోమంబునందు గంధర్వు లప్సరోజనంబులు మున్నగు వారలకు హవ్యంబు లిచ్చుచుండుటలేదా?

క॥ పారమ్యము మనదేవున
కే రంజిలుఁగాతమింక ♦ నితరసురలఁ దా
మూరక సేవించిన నది
నేరం బగునోక్కా! యరయ ♦ నేస్తురు మీరల్॥

వ॥ అనుడు విష్ణుచిత్తుం డిట్లనియె.

తే-గీ॥ పెద్దపులి వచ్చి తఱిమిన ♦ బెంగనొందుగ
నైనను శివాలయంబున ♦ కరుగరాదు
మనమతాచార మిద్ది కు♦మారి! మాఱు
మాటలాడకు వేఱొక♦బాట సొరకు॥

తే-గీ॥ అనుచు నుండఁగ భ్రాతృద్వ♦యము దఱియుడు
నపుడు జనకుండు వారల ♦ కాస్వరూప
మంతయు నివేదనమొనర్ప ♦ నం దవరుఁడు
బిట్టలుక పండ్లగొఱుకుచు ♦ నిట్టులనియె॥

చ॥ ఎవ రుపదేశమిచ్చి రిటు ♦ హేయపుబుద్ధి జనించెనెట్లు? నీ
కవినయశాలినీ! కులము ♦ నంతయు గంగను గూల్పనెంచితే
అవునిది కాదునా నెఱుఁగ♦వైతివి మూర్ఖవు చెడ్డత్రోవలోఁ
దవిలితి వింక నీ కుదక♦తర్పణమున్ బొనరింప యుక్తమా॥

తే-గీ॥ చేరి పాషండు లెవరేని ♦ చేసిరోక్కొ-
యిట్టిదుర్బోధ నెట్లు స♦హింతు నేను

ఉఱకయుందునెఁబోద్ధల ♦ గురుతెఱెంగి
యంత మొందిపనే! వారి ♦ నవలనిన్ను॥

అ-వె॥ అని నృసింహమూర్తి♦యై పరుషాక్షరం
బులను వెడలఁగ్రక్కి ♦ పొగలుచుండ
జ్యేష్ఠు డంత నోర్మిఁ♦జెంది యనుజు సన్న
చేసి యాపె నతని♦చిందు లపుడు॥

వ॥ అంత శఠగోపార్యసధర్మిణి వారలఁ దారసించి.

చ॥ మొగమున బూదిరేకలు స♦ముల్లసదక్షసరం బురంబునం
దగుపడ నొక్కవృద్ధుఁడగు ♦ నగ్రకులుం డిభశైల మేఁగుచుం
డఁగఁగని యీమెయెంతయు దృ♦ఢంబుగహస్తములెత్తి మ్రొక్కి సూ
టిగఁ గనుఁగొంటి నేనని వ♦డిన్ దెలిపెన్ దనమామ కర్తకున్॥

వ॥ వెండియు నాకెయిట్లనియె.

ఉ॥ తోటకు నెప్పుడేనిఁ జనఁ ♦ దోరపుఁగూరిమి బిల్వభూజ మె
చ్చోటను నున్న తా వరసి♦సొంపగునచ్చోటుచేరి మ్రొక్కి బ
ల్గాటపుహర్ష మొందు శితి♦కంఠకథాగతలీల లెవ్వరేన్
బాటలుపాడఁగా నలరి ♦ భక్తి వినంగ మనంబు నొందెడున్॥

తే-గీ॥ అనుడు నెట్టెట్టు తెల్పవే♦మనియె నాపె
మగఁడు తత్పిత లక్కటా ♦ మంచియమరె
నేమిసేయుద మిప్పాట ♦ నీమెననిరి
నగుచు వారించె జ్యేష్ఠుఁ డం♦దఱను నపుడు॥

తే-గీ॥ కమలకోమల తనవారి ♦ కర్కశోక్తి
జాలమున కెంతయేన్ మది ♦ జాలినొంది
సర్వమును నీశ్వరేచ్ఛచే ♦ నిర్వహిల్లు
ననెడు ధైర్యంబుతోడ నుం♦డెను దనంత॥

—: విష్ణుచిత్తుండుకూతునకువైష్ణవధర్మంబులఁజెప్పుట :—

వ॥ అంత నొక్కనాఁడు శ్రీవిష్ణుచిత్తాచార్యుండు కూతుం గూర్చుండఁ బెట్టుకొనియిట్లు మతధర్మంబు లుపన్యసించె.

ఉ॥ శ్రీహరిభక్తులన్ హరినిఁ ♦ జిత్తమునన్ దలపోయుచుండు మె
ప్పా హరముఖ్యదైవముల ♦ నాత్మమునన్ జొరనీకుమింకన
వ్యాహతి ద్రావిడోరునిగ♦మాంచితదివ్యనిబంధనోక్తులన్
నీహృదయంబునన్ నిలిపి ♦ నేరిమి పేరిమి జెందు!సద్గతిన్॥

క॥ ఏకాదశ్యుపవాసం
బేకమతిన్ జేయుచుండు ♦ మెప్పుడు పుణ్య
శ్లోకాయుతభాగవత
శ్రీకథలను నాలకింపు ♦ చేతం బలరన్॥

క॥. జన్మాష్టమి రామనవమి
సన్మానమతిన్ వ్రతములు ♦ సల్పుఁగవలయున్
జన్మములు దరించు జగ
జ్జన్మాదినిదానుఁడైన ♦ చక్రధరుకృపన్॥

క॥ తులసియు సాలగ్రామము
విలసత్పద్మాక్షసరము ♦ విష్ణుకులుఁడు ప్రో
ల్లలదష్టాక్షరి తిరుమణి
యిలలోఁ దులలేని వనుచు ♦ నెఱుఁగుము పుత్రీ! ॥

క॥ నాకము భోగపరంపర
నాక రమేశ్వరునియం ద♦నారతము మనం
బేకముగనిలిపి పూజన
మేకాలము సేయవలయు ♦ నిది పరమమమా! ॥

క॥ భాగవతము రామాయణ
మాగారుడ పాద్మములును ♦ నలవిష్ణుపురా
ణాగమము పాంచరాత్రము
లే గమ్యములమ్మ!మనల ♦ కిది నమ్ముమెదన్॥

క॥ విను!శ్రీయు దేవహూతియు
వనచారిణిశబరి రాధ ♦ వైదర్భియుఁ బా
వనజనిద్రోవది కుబ్జయుఁ
గనిరి హరిని భక్తిచేసి ♦ కనువిలావటులే॥

-: కమలకోమల శివభక్తినిఁ బెంపుసేయుట :-

చ॥ జనకుఁడు పూనికమైనిటులఁ ♦ జక్కఁగ వైష్ణవధర్మవృత్తముఁ
దనకు హితంబుగానుడువఁ ♦ దామరసానన గోడపోల్కిఁ దా
విని వినకున్న చుట్టులు ప♦విత్రనిజాత్మముఁజేర్ప కెంతయే
ననువుగఁ గొల్చుచుండె శశి♦రాద్రిసుతాహృదయేశ్వరాంఘ్రులన్॥

మ॥ పను లేవేని నొనర్చుచున్న యపుడున్ ♦ బ్రాల్మాలియున్నప్డు భో
జనమున్ జేయుచునున్న యప్పుడును ని♦శ్శంకాత్మయై తా వసిం
చినయప్డున్ శయనంబునొందినపుడున్ ♦ జిత్తంబు గౌరీశప
ద్వనజాతార్చనకన్న వేఱయిన నే♦భావంబు లేదాకకున్॥

క॥ అపుడిపుడన నేటికి వే
ఱెపుడును నాయమ్మచేత ♦ మెడపక సర్వే
శపదారవిందయుగళీ
విపులధ్యానాన్వితమయి ♦ విలసిలుచుండున్॥

వ॥ ఇవ్విధంబునఁ గొంతకాలంబు జరిగినమీఁద నాయుత్తమ చిత్తంబు నందు.

ఉ॥ ఎన్నఁడు నేనిఁ గల్గునొకో ♦ యేకరసాలమహీరుహేశ్వరా
భ్యున్నతదర్శనం బిఁకను ♦ నొందఁగలానొకో నాదుజన్మమం
దెన్నఁడు నేని తత్పదన♦ళీద్ధతరామృతపానభాగ్యసం
పన్నతఁ దత్ప్రసాదపరి♦పాకలవోత్తమసంగ్రహంబునున్॥

సీ॥ కనులార! యెపుడేనిఁ ♦ గనుగొందు రామీరు
శివకాంచికానాథు ♦ శ్రీపదముల
వీనులారా! యెపు♦డేని విందురె మీరు
శ్రీశివధ్యానప్ర♦సిద్ధఘోష
మంఘ్రులారా! యెపు♦డైన మీర్నడతురే
బాలరసాలరా♦డ్భవనమునకు
కరములారా! మీరు ♦ గాంతురే యెపుడైన
నతులకామాక్షీశ్వ♦రార్చనంబు

తే.గీ॥ నాసికా! కల్గునొకొ— యె♦న్నండు నేని
నీకిఁకను నేకసహకార♦నేతృచరణ
వికసదరవిందవరగంధ♦విసరమాక
రందరస భృంగబంధురా♦నందమహము॥

—: ఏకామ్రేశ్వరబ్రహ్మోత్సవము :—

తే.గీ॥ అనుచు నువ్విళులూరుచు ♦ నాత్మయందు
నెప్పుడు భావనసేయుచు ♦ నిగురుఁబోడి
యోర్మిఁ బ్రొద్దులుగడుప బ్ర♦హ్మోత్సవంబు
దఱిసె నేకామ్రపతికి నం♦తట రయమున॥

తే.గీ॥ వరుసఁ బంచాహపద్ధతి ♦ వైభవముగఁ
బరఁగుచుండెను బ్రహ్మోత్స♦వంబు శివున
కర్థిఁ జూడ నరుదెంచి ♦ రద్భుతముగ
వివిధరాష్ట్రావనీప్రజల్ ♦ వేనవేలు॥

ఉ॥ వైణికగాయకుల్ మఱియు ♦ వైదికపాఠవిశారదుల్ బుధుల్
రాణదలిర్చు పణ్యకుల♦రాజముఖుల్ ధనశాలులున్ దరి
ద్రాణులు సర్వవస్తుసము♦దాయమహాక్రయవిక్రయోరుజ
శ్రేణులు సత్కవీంద్రులును ♦ జిత్రకలాఢ్యులు వచ్చి రత్తఱిన్॥

క॥ అప్పటిచోళవిభున కది
చెప్పరముగ నోర్వరాని♦ తెవులైన నిఁకన్
దప్పక నానాదేశ్యుల
యొప్పమిచే జరుగుచుండె ♦ నున్నతగతిమై॥

తే.గీ॥ అంకురార్పణ దేవతా♦హ్వానములును
నగ్నిసంస్థాపనంబు క♦ల్యాణమహము
నందిసేవ సదశ్వరాజ♦నంబు వరుస
జరిగెను రథోత్సవంబిఁక ♦ జరుగనుండె॥

—: రథోత్సవము :—

వ॥ ఆ రథోత్సవ మేయేటఁ గాంచీనగరరాజవీథులందు నిశ్శంకంబుగ ననాదికాలంబునుండి జరుగుచుండు టాచారంబుకతన విష్ణుకంచీ చతుష్పథంబునుండి కూడ శివశతాంగం బాయమార్గంబున నడుచు చుండుటఁజేసి వైష్ణవులెల్లరును ద్వారంబులకుఁ దాళంబులుబిగించి తేఁపకడనఁ బొరుగూరులకుఁబోయి మఱునాఁటిసాయం బిలుఁజేరి వీథీచతుష్పథం బపవిత్రంబయ్యెనని ద్రావిడమంత్రంబులఁజదువుచుఁ గుశోదకంబున మార్జనంబొనర్చుచుండు రద్దాన వర్తమానాబ్దం బందలి మహోత్సవపూర్వదినచరమయామంబున నవ్వారెల్లఁ బూర్వాచారప్రకారంబిండ్లకు బీగంబులువేసి ప్రాంతగ్రామంబులకేఁగిరి విష్ణుచిత్తార్యుండును సకుటుంబముగఁ గమిష్యుండైనఁ గమలకోమల యవ్వారికిట్లనియె.

తే—గీ॥ నాయనా! సేయుఁడీ ప్రయా♦ణంబు మీరు
నాదు దేహ మిది బలహీ♦నతను జెంది
యున్న యది యింటియొద్దనే ♦ యుండుదాన
నడువఁగానోప దవ్వగు♦నెడకు వడకు॥

క॥ ఇంట నివసించి కాఁచెద
నింటిని వస్తువులఁ బసులఁ ♦ నేమరకయ మీ
రింటికి వచ్చునరకి నే
వంటకమునుజేసి యుంచి ♦ వడ్డింతుఁ దగన్॥

తే—గీ॥ అనవుడును నానుడినిఁ దండ్రి ♦ యాలకించి
యందు నున్నట్టిసౌకర్య ♦ మరసి మఱియు
నలిగియున్నట్టితనయ చం♦దంబుఁ గాంచి
యాపె సౌశీల్య మెఱిఁగియు♦న్నట్టికతన॥

తే—గీ॥ ఉనుచుటకు సమ్మతించి ర♦థోత్సవంబు
వేళ కాపె చతుష్పథ♦వీథిఁ జేరి
శివుని దర్శించునొకో యను♦చిత్తమునను
జూడవలదని శపథంబు♦లాడి చనిరి॥

వ॥ అంత నవ్వైష్ణవకృశోదరి తనవారెల్లఁ బొరుగూరికిఁ దఱలుటయు
నింటికెలంకులఁగూడ శ్రీవైష్ణవజనంబులెల్లరును నల్లే లేకుండు
టయు నేకసహకారేశ్వరుండు మఱునాఁటి ద్వితీయప్రహరంబునఁ
దమపిధీచతుష్పథంబునకు రథారూఢుండై వచ్చుటయును నారసి
పరితోషంబున నా యుత్తరక్షణంబునుండి గృహంబును వస్త్రంబు
లను శుద్ధిగావించికొని దవ్వులనుండుపూజాపరికరంబుల దాసీ
ద్వారంబునఁ దెప్పించి సర్వంబు సమకూర్చుకొని యన్నిశాచతు
ర్థయామంబునన మేల్కాంచి గవ్యక్షీరపుష్పబిల్వాదుల సంధానించి
స్నానమాడి శుద్ధదుకూలాంబరంబులఁగట్టి విభూతింబెట్టి యర్చ
నాపదార్థంబులన్నియు వేఱువేఱుగిండ్లయం దమర్చి యుంచె.

—: కమలకోమల పూజావస్తువులతో శివరథంబుఁజేరుట :—

ఆ-వె॥ ఆవుపాలు పెరుఁగు ♦ హైయంగవీనంబు
మధువు చక్కెరయును ♦ మంచిసలిల
ములును నారికేళములును ♦ మోచాగోస్త
నీఫలములు రజత♦నిభవిభూతి॥

ఆ-వె॥ చందనాక్షతములు ♦ శతపత్రరాజముల్
బైల్వదళము లగరు♦వర్తు లాజ్య
సిక్తవర్తు లుదక♦సిక్తముద్గములు పా
నకము వీడియమ్ము♦లు కపురంబు॥

వ॥ మఱియు సువర్ణదక్షిణంబులును బూర్వోక్తభంగిఁ బ్రత్యేకపాత్రం
బులం దమర్చి వానినన్నిటిని నొక్కవిశాలభాజనంబునఁ జేర్చి
దినప్రథమయామాంతంబున గృహద్వారప్రదేశంబున నివసించి
శివస్యందనాగమనంబునకై నిరీక్షించుచుండె నంత ద్వితీయయా
మాంతిమ నాడీసమయంబునందు.

శా॥ గప్రత్యర్థిస్థలికన్న వెన్కనె శతాం♦గంబున్న భేర్యాదిక
శ్రావ్యధ్వానములుం మహాజనచయో♦చ్చైర్ఘోషముల్ వేదవి

ద్భవ్యామ్నాయపదక్రమాదివిహితస్వస్తిపరిపాఠోన్నతుల్
నవ్యశ్రీకమనీయవారవనితాలాస్యప్రసంగధ్వనుల్॥

తే-గీ॥ బహులకోలాహలంబుగఁ బరిఢవిల్లి
దిఙ్ముఖంబులనొంద నా దివ్యవికచ
కంజలోచన దిక్కులఁ గలయఁజూచు
చుండె నెంతయుసంతోష మొప్పమీఱ॥

తే-గీ॥ అంతకంతకు నిర్ఘోష మతిశయిల్లె
వేయు వేయుగ వాద్యముల్ వినఁగనయ్యె
జనులు గుంపులుగుంపులై సాగుచుండి
రాంధ్రుడు పురుషులు వృద్ధులు సర్భకులును॥

వ॥ అంతమీఁద.

తే-గీ॥ పటహాది- వరుసతోడుతఁ బటహడమరుకములును
కాహళంబులు భేరీలు ఘంటికలును
వేణువీణామృదంగనిస్సాణములును
ఝల్లరీఘటగోముఖశంఖములును
వాదనం బొనరించుచు వచ్చుచుండి
రెలమి మూఁకలు మూఁకలై హెచ్చుగాను॥

క॥ సానాయివాద్యమునఁ బే
రెన్నికగలవారు పాట లెసఁగించుచు న
త్యున్నతి వచ్చుచునుండిరి
కన్నార్వక చూచుచుండెఁ గమల సకలమున్॥

క॥ మఱియును జామరధరులును
బరగ సితచ్ఛత్రధరులు ధ్వజపటధరులున్
వరనృత్తచతురగణికా
తరుణు లరుగుదెంచి రెంతొ తత్పరమతులై॥

వ॥ అనంతరం మామ్నాయవాదు లరుదెంచుచుండిరి.

తే-గీ॥ సంహితను జెప్పుచును నొక శతము బుధులు
పదముఁ గ్రమము జటాఘనపాఠములను

నాకౌకశతంబు విబుధులు ♦ చక్కఁదీర్చి
స్వస్తిఁ జెప్పుచు వచ్చిరి ♦ సంతసమున॥

క॥ జయజయనాదంబులతో
నయుతప్రజ లిరుగెలకుల ♦ నమరికఁ దేరున్
రయమున లాగుచువచ్చిరి
వియదవనీతలము లెల్ల ♦ వెలయ నినదముల్॥ 84

క॥ తేరి కిరుగడల భాస్కర
వారుసహారాతిబింబ♦వైభవ మమరం
గా రహిఁ బగటిదీపము
లారతు లొనరించుచుండె ♦ నచలములగుచున్॥ 85

క॥ ఆమ్రదళతోరణంబులు
క్రముసుగంధసుమమాలి♦కావిశేషంబు లిం
పై మ్రోయుగంటలును నే
కామేశరథంబునందు ♦ నగుపట్టఁ దగన్॥ 86

తే-గీ॥ తేరుమధ్యగృహంబున దే♦దీప్యమాన
కాంతిమండలముగఁ దోఁచె ♦ క్షణ మనంత
రమున విగ్రహములుగఁ బ్ర♦కటముగ వరుస
శివుఁడు కామాక్షి గంగ గా ♦ నవుటఁ దెలిసె॥ 87

చ॥ వలిపపుపైడిపట్టువలు♦వల్ మృగనాభివిభాసితంబులౌ
తిలకము లాణిముత్యముల♦తీరగుహారములున్ మణీసరం
బులు నవరత్నసంచయవి♦భూషితచారుకిరీటకుండలం
బులు మొదలౌనగల్ మిగులఁ ♦ బొందుగఁ గన్పడె వారలందునన్॥

తే-గీ॥ ఇంపుమై సైన్యనేత చం♦డీశ్వరుండు
ప్రభులమున్ముందు నెలకొని ♦ పరిఢవముగ
సర్వమును బరికింపుచు ♦ నిర్వహణము
సల్పుచున్నయటుల్ దోఁచె ♦ సమధికగతి॥ 89

తే-గీ॥ అల చతుష్పథమధ్యమం ♦ దారథంబు
నిలిచె సత్తఱి భక్తకో♦టులు దమంత

నర్చనావస్తుసంతతు । లపుడు దెచ్చి
యర్పణముసేయుచుండి ర।త్యంతభక్తి॥ 90

వ॥ అయ్యవసరంబున.

క॥ ఆ వైష్ణవసీమంతిని
దా వీక్షించియు గరిష్ఠ।తరభక్తిశ్రీ
ప్రావీణ్యోన్నతి రథముఁ
వేవేగఁ జేరె వస్తు।వితతులతోడఁ॥

క॥ తేరికి నించుకయెడగాఁ
జేరి యటఁ బళ్ళెరమును । జేఁగొని నిలువం
గా రహి హృదయము దృష్టులు
గోరాజకలాపునందుఁ । గుదురుకొనెఁ దగఁ॥ 92

మత్తకోకిల॥ బాలచంద్రకలాకలాపవి।భాసితాంఘ్రియుగంబునం
దా లతాంగి మనం బహంకృతి । యైదుజ్ఞానహృషీకముల్
లోలుపస్థితిఁజెంది యందె య।లోకహర్షమునొందుచుఁ
మేలుగా నివసింప నంతనె । మేదినీసురుఁడొక్కఁడుఁ॥

ఉ॥ ఆ యమ దోయిలింగల ప।దార్థపుభాజనముఁ గ్రహించి యా
శ్కాయజుజేత కంత నొడి।కమ్మన నర్పణచేసి యారతిఁ
జేయిడి తత్ప్రసాదపరి।వేష్టితపాత్రము నామెకిచ్చి తాఁ
బోయెఁ దనంత నంతఁ బువుఁ।బోఁడి మహేశ్వరుఁ జూచుచుండియుఁ॥

తే-గీ॥ పరమశివభక్తిపరిపాక।భాగ్యగరిమ
శర్వకైంకర్యలగ్ననిశ్చలమనమునఁ
దన్మయత్వంబుఁ జెంది ని।తాంతపార
వశ్యమునఁజెలువొందె న।భవునికరుణ॥ 95

వ॥ అంత స్యందనంబు గదిలి జనంబుతో దూరంపుమేర కేగినయం
తను నాసాధ్వీలలామం బండేయుండి యంతఁ గొండొకస్మృతితో
గేహంబుఁ జేరి శివప్రసాదం బొక్కించుక చేకొని మొక్కి సార

ఖంబులాని పారణంబొనరించి గృహద్వారంబుల లోన బంధించి యొక్కదర్భాస్తరణంబునఁబరుండి చేతం బేకామేశ్వరసేవాకులంబై యుండఁ నిదురించియుండుడు.

—: కమలకోమలకు స్వప్నమందు శివసాక్షాత్కారము :—

ఉ॥ నారదమౌనితోఁడ నల♦నాఁడు మహేశ్వరుఁ డాడినట్టియ
వ్వారసౌ ఖ్యర్గ దలఁచి ♦ పన్నగసన్నుడిఁబూ ర్తిసేయఁగాఁ
దా వపిం నెంచ వైష్ణవసు♦ధాకరవక్త్రికు నొక్కస్వప్నపుం
దీరమునే విచిత్రనియ♦తీపరికల్పితరీతి నిట్టులన్॥

తే–గీ॥ తరుణచంద్రకలాపుఁ డ♦ద్ధామమొంది
వైష్ణవతలోదరిని నిద్రఁ♦బాపి తార
సించి కడుగారవించి ప్రే♦మించి యంచి
తాదృతినను గ్రహించి తా♦నరిగె మరల॥

క॥ అంతనె యాయమ మేల్కాని
యంతటఁ దాఁ గలయఁజూచి ♦ యక్కజపడి య
త్యంతముచింతిలి సిగ్గిలి
యెంతయునున్ భయముఁజెంది ♦ యిట్టులనుకొనెన్॥ 99

చ॥ కలయిదిగాదు నిక్కలయె ♦ ఖండహిమాంశుధరుండు వచ్చి నా
కెలనవసించి ప్రేముడినిఁ ♦ గేల్కాని యట్టులనుగ్రహించి తా
నెలవునుజేరె ద్వారములు ♦ నేటుగ బంధములొంది యుండుటన్
గలయనఁజెల్లదొక్క హాఁ♦కాండున కీయది వింతచేష్టయే॥

చ॥ కొలువకపోతిఁ బాదములఁ ♦ గూరిమినొత్తకపోతిఁ జామరం
బుల సురటీల నేనియును ♦ బొందుగఁజేకొని వీవనైతిఁ దం
డులపరిపక్వ మన్నమును ♦ దుష్టిగ సాపడఁజేయనైతిఁ గ
శ్మలమతినైతి నంతయున ♦ సత్కృతిసేయకయుంటి నక్కటా॥

వ॥ కొంతతడ విట్లుచింతించి మఱియు నిట్లుయోజించె.

తే–గీ॥ ఇద్ది నిజమైననున్ మఱి ♦ యెట్టిస్వప్న
మైననున్ దీనిపరిణామ ♦ మమరుటెట్లొ

తల్లిదండ్రులు నన్ను లే♦తలఁపు చెందు
వారలో! కలఁ డన్నిటఁ ♦ బరమశివుఁడు॥

తే-గీ॥ అని మదిఁ దిటమొనరించి ♦ యామె యపుడు
శివుని నైవేద్య మంత భు♦జించి పాత్ర
ములను బూర్వప్రికారంబు ♦ నిలిపి ప్రొద్దు
ప్రాలుటనుజూచి తమవారు ♦ వత్తురనియు॥ 103

క॥ వంటకముచేసి చక్కఁగ
నింటిబహిర్ద్వారదేశ ♦ మీక్షించుడు వా
రింటికిఁజేరి మురిసి మి
న్నంటి భుజించిరి రసనల ♦ కభిరుచులొదవన్॥

ఆశ్వాసాంతము

క॥ భ్రమరాంబికామనోజ్ఞ
భ్రమరాయితమూర్తి! యమర♦వారణ్ణేమో
ద్యమసంప్రవృత్త! కరుణా
కమనీయవరప్రదాన♦ఘన! మల్లేశా! ॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితాభాగధేయ బుధజనవిధేయ ముదిగొండనాగవీరేశ్వరనామధేయవిరచితంబైన హరదత్తవిజయకావ్యంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము—

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరదత్త విజయము

తృతీయాశ్వాసము

క॥ శ్రీవాణీహృదయేశ్వర
సేవావిలసితచరణకు♦శేశయయుగళీ
భావజజయవైభవసు
శ్రీసహచారుతరమూర్తి! శ్రీమల్లేశా! ॥

వ॥ దేవా! అవధరింపుము.

-కమలకోమల గర్భావస్థ తల్లిమున్నగువారెఱుంగుట:-

ఉ॥ బాలశశాంకమౌళి యిటు ♦ వైష్ణవయోష ననుగ్రహించుచున్
గాలహరానుశాసనముఁ ♦ గాంచినయట్టికతంబునన్ మహా
కాలుఁడు వేగ నాయువతి ♦ గర్భమునొందె ననంతరంబె ప్రో
యాలికిఁ దప్పిపోయె నెల ♦ యంతనె యేర్పడె గర్భచిహ్నముల్॥

ఉ॥ తల్లియెఱింగె నాపయినిఁ ♦ దామునెఱింగిరి యన్నలాండ్రు నా
హల్లకపాణియున్ హృదయ♦మందు గ్రహించెను దండ్రియన్నలున్
దెల్లముగాఁగ నారసిరి ♦ తేటపడెన్ గులబంధుకోటికిన్
బెల్లుగ వాడయంతటను ♦ బేర్కొనఁగాఁబడె నిందితంబుగా॥ 3

తే-గీ॥ ఎట్టిపాపంబు నెఱుఁగని♦యిగురుఁబోఁడి
కిట్టి బెట్టిదపుంబాట్లు ♦ గట్టి మేటి
వేడ్కఁగనుచుండె నేకామ్ర♦విభుఁ డదేమొ
కో! వినోదం బితరులకు ♦ గురుతుగాదు॥ 4

వ॥ అంతటఁ దల్లియును వదినెలు మేనయత్తలు మున్నగువారు రహస్యముగ నమ్మత్తకాశినిని నిర్బంధించి యడుగుటయు నాపె యుత్తరంబీక తనకేమియుఁ దెలియదనియు సర్వంబున కీశ్వరుండే కారణంబనియు నొడివి యూరకుండె. మఱియును గొలదిదినంబు లట్లే జరిగినంత మూడవమాసం బతిక్రమించె. గర్భంబు క్రమక్రమంబుగ వృద్ధిఁజెంది యందఱకు సాధారణంబుగఁ దోఁచుచుండె నంతఁ గులవృద్ధులును బంధువు లవ్వారిమందిరంబున కరుదెంచి యనుచితంబని నిశ్చయించి యాయమను త్యాగంబు సేయ నిర్ణయించి రందు మఱికొందఱు భర్తలామెనుబిలిచి యథార్థంబు సెప్పమనియునుఁ జెప్పకున్న శిక్షింతుమనియును వేధించుడు నాసాధ్వీరత్నంబు మాఱుపల్కక హృదయంబునందిట్లీశ్వరునిఁ బ్రార్థించుచుండె. 5

కవిరాజవిరాజితము

అమలకృపాకలి♦తాత్మక! దేవన♦రాభయదానమ♦హాచతురా!
కమలదళాంబక♦కంజసహస్రని♦కామసమర్వాణ♦గాఢరతా!
సమధికవిక్రమ♦సారభుజోన్నత♦చండమహాసుర♦చక్రహరా!
శమనమదాపహృతి♦శక్తబలిష్టభు♦జాయుతమూర్తిప్ర♦సన్నమతీ॥

వ॥ అనియోజించుచుండ నవ్వారలు

క॥ చెవిటివలె మూగవలెఁ బి
చ్చవెలఁదివలె వెఱఁపుఁగొన్న ♦ చానవిధమునన్
లవమైనను నోరెత్తక
మిపులన్ జింతనముసేయు ♦ మెలఁతఁ గని కడున్॥ 7

తే-గీ॥ కినిసి "ముంజేతికంకణం♦బునకు నద్ద"
మేటి కిఁకదీని శిక్షించి ♦ యీపురంబు
వెడలఁద్రోయుట హితమని ♦ నుడివి యినుప
కట్టులనుగాల్చి యాకెమొ♦గంబునందు॥ 8

—: కమలకోమలను వైష్ణవులు బాధించుట :—

క॥ వాతలను బెట్ట దొరకొని
రాతతకోపాగ్ని తాపి♦తాంతఃకరణో
ద్భూతరయంబున జ్యేష్ఠ
భ్రాత గనుంగొని యదెల్ల ♦ భావమునందున్॥ 9

చ॥ కటకట! యెట్టులోర్తు నిటు ♦ గాదిలిచెల్లెను గాల్చుచుండఁగాఁ
గటికలు వీరలందఱును ♦ గాదన మానుదురెట్లు? సుంతయేన్
గుటిలత చెల్లెయుండు నొనఁ♦గూడుట యెప్పుడుఁ జూడ నిద్ది యి
ట్టిటుల విషంబువోలె జని♦యించె మహావ్యసనైకబీజమై॥ 10

సీ॥ పరులెకా కేలాటి ♦ పురుషులతో నెట్టి
పల్కుఁ బల్కని యట్టి ♦ భవ్యశీల
ఇరుగుపొరుగువారి ♦ యిండ్లకేనియుఁ జన
గడపదాఁటని యట్టి ♦ గణ్యచరిత
మౌనంబుఁబాసి యే ♦ మగువలతోఁగాని
ముచ్చటల్ వెట్టని ♦ పుణ్యమూర్తి
స్నానంబు భోజన♦సలిలగ్రహము వినా
విడెమేని గోరని ♦ విమలహృదయ

తే-గీ॥ అన్యముఖవీక్షణంబును ♦ నన్యకథల
నాలకించుటయును లేని ♦ యకలుషమతి
చెడ్డనడతల కెట్టుల ♦ సిద్ధమయ్యె
దైవమే. కారణము వేఱు ♦ దలఁప నిందు॥ 11

వ॥ అనుచు నతం డాసన్నిధినుండి యవలకుఁ జనియె నంతఁ జనకుండు నిజాంతరంగంబునందు.

ఉ॥ ఎవ్వనితోడ నేఁ దుహిత ♦ యెన్నఁడు దా నొకపల్కుఁ బల్కఁగా
నెవ్వరమైనఁ గాన మిది ♦ యెట్లొనఁగూడెను మాదుమందిరం
బెవ్వఁడు చేరరాఁడు చనఁ ♦ డెప్పుడు నేనియుఁ గూఁతు రేడకే
నెవ్విధినైనఁ బోవ దిది ♦ యెట్లుపొసంగెఁ గరంబువింతగాఁ॥ 12

వ॥ మఱియు నించుక యోజించి.

తే-గీ॥ శివరథోత్సవాహమ్మునఁ ♦ జిగురుఁబోడి
దేహ మస్వస్థమైయుండ ♦ దీమువిడిచి
రాకయుండెను గ్రామాంత♦రంబు నాఁడు
దోస మేదేని యొదవిన♦దో యెఱుఁగము॥ 14

తే-గీ॥ అట్టు లేదేనియును బాప ♦ మమరెనేని
యంతలోఁ బోవునొక్కొ యె♦ద్దైన నొకఁడు
దారసింపఁడో! రాఁడో! యీ♦తన్విజాడ
కెటుల యోజింపరా దిది ♦ యేమి తెరువొ॥ 15

వ॥ మేమేది యెఱుంగకున్న నిప్పటి వఱకు బంధువు లాత్మీయులు పెఱవార లిరుగుపొరుగువార లెవ్వరేనియుగాని యీయమను గూర్చి యొక్కింతేనిఁ బదరుట వినఁబడలేదు.

ఆ-వె॥ వాని నిక్కచూచె ♦ వీనిఁ జూచి హసించె
నతఁడు నీపె యెటకొ ♦ యరిగి రనుచుఁ
బరుషవచనములను ♦ బల్కకుందురె? నేఁడు
పేక్షు చేసినారె? ♦ పేర్మిఁజూపి॥ 17

వ॥ సర్వంబునకుఁ బెరుమాళ్ళే శరణంబని యాచక్కిఁబాసి వేఱొక చోటికిఁ బోయె నిఁకమాతయుఁ గూతుఁగాంచియలదురుచు.

తే-గీ॥ అభము శుభము నెఱుంగని ♦ యన్ను కిప్పు
డెట్లొయిటు దాపరించె నీ♦యేవ మకట
కలజు లిద్దాని బాధింపఁ ♦ గుంటువడరు
నెవలికన్నీరు ♦ వేటకా♦నికి భరంబె!

వ॥ అనుచు నప్పూర్వంబుఁ బాసిపోయెనంత
ద్వితీయ సోదరుండిట్లనుకొనియె,

ఉ॥ ఏయపచార మేనియును ♦ నీపె యొనర్పకయున్న నెట్టులీ
హేయత దాపరిల్లు నిది ♦ యెంతయు గర్హ్యముకాదె! చెల్లెయం

చాయతవత్సలత్వమును ♦ నారయఁ జెల్లునె? వంగడంబు నిం
దాయుతమైనచో మృతియె ♦ తద్దయుమేలనవచ్చు నిమ్మహిన్॥

వ॥ అనంతరం బాపెవదినె లిట్లనుకొనిరి.

తే-గీ॥ మేము వచ్చినదాదిగా ♦ నీమె యెట్టి
దుడుకుచేతలతో దిగఁ♦బడక యుండె
రుద్రసేవానిరతిదక్క ♦ రూఢిగాను
గనము కనమెుందు దురిత మీ♦గర్భ మెట్లొ! ॥

వ॥ అంత నావీరవైష్ణవాగ్రేసరులు.

తే-గీ॥ ఏటికికి విలంబ మింకను ♦ నిపుడె యీపెఁ
బట్టి మొకమున వాతలఁ ♦ బెట్టి యూరు
వెడలఁగొట్టుదమని కడు♦వేగిరముగ
నాయమను జుట్టి కాల్ప నా♦యత్తపడుడు॥

వ॥ తల్లిదండ్రులు సోదరతత్పత్నులును జూడలేక యావలకుంబోయిన నంత నాయుత్తమ యపుడు దిక్కులేకయున్న తనకు సర్వేశ్వరుండే దిక్కని మనంబున నిట్లు యోజించె.

కరుణావృత్తము॥ దరిసెన మొసఁగుమా! ♦ దండధరహరా!
కరుణను మనుపుమా! ♦ కాలవిషహరా!
బిరబిర వరుసతో ♦ భీమ! యిఁకను నా
సరసకు దఱిసి వే ♦ సాకు పశుపతీ!

శివప్రియవృత్తము॥ ఏకామ్రరాణ్మహేశ!
శ్రీకాంచికాపురీశ!
లోకాధిరాణ్మహేశ!
శ్రీకామదృక్సతీశ!

శివుఁడు కమలకోమల ననుగ్రహించి వైష్ణవబాధలఁ దప్పింపుట.

తే-గీ॥ అంత నేకామ్రనాథుఁ డాయింతిచంద
మరసి కరుణాంతరంగుఁడై యాత్మశూల
మునను గట్టులఁ దోయఁగ వెనుక కేఁగి
వారిహస్తములనె కాల్చె వరుసతోడ॥

వ॥ అంత నవ్వార లేడ్చుచు.

క॥ కుయ్యో మొఱ్ఱో యిది పెను
దయ్యమొ భూతంబొ మనల దహియించె నిటుల్
కొయ్య యిది యెట్టులగుఁ గా
కియ్యెడఁ బోవుదము బ్రతికి యిండ్లకు మరలన్॥

వ॥ అనుచుఁ గొందఱు వెడలిపోయిరి మఱియును.

తే-గీ॥ కొంద ఱవ్వారవణిజునిఁ గొట్టఁబోయి
నేలఁబడి రిఁకఁగొందఱు తాలరువ్వ
నవ్వి వారలతలలనే యడిచె నంత
శాపములు పల్కి చనిరంద తేపుమాలి॥

వ॥ తలిదండ్రులు సోదరు లంతఁ గించపడి చేయునదిలేక యామెను గ్రామమునుండి వెడలఁగొట్టిన మరణించునో యిఁక నేమియే వంబు దాపరిలునోయని యెంచి పాయలేనివాత్సల్యంబునఁగూడ విడనాడలేక తమకదువులుండెడుగోష్ఠంబుకడ నామెనునిచి యొక కంచంబిచ్చి శూద్రుఁబోలె నోదనపానీయవస్త్రంబులిచ్చుచుండి రంత నాసుశీలగూడఁ బ్రాణత్యాగంబు దురితంబనియెంచి యద్దాని మాని వారలయనుమతితో నల్లెవసించి మానసంబందు మహేశ్వరు నారాధించుచుండె.

ఉ॥ గొనకొని రేల నాకమలకోమల కప్డపు డర్ధచంద్రమం
డనుఁడు నగాధిరాజసుత నాగముఖుండును షణ్ముఖుండునున్
మునులును దేవతల్ ప్రమథముఖ్యులు స్వప్నమునందుఁజుట్టి త
న్మనమలరంగఁ ప్రేమవచనంబులు వల్కుచునుందు రెంతయున్॥

తే-గీ॥ గర్భము క్రమంబుగా వృద్ధిఁ ♦ గాంచుచుండెఁ
దల్లితండ్రులు మున్నగు ♦ నెల్లవారు
పలుకరింపఁగ రోసిరి ♦ పగను గొనిరి
కొంద ఱంతట నెలలయ♦క్కొదవదితె॥

—: హారదత్తాచార్యజననము :—

వ॥ అపుడు పంచాంగశుద్ధిగల యొకశుభదినంబందు.

ఉ॥ ఐదుగ్రహంబు లున్నతగృ♦హంబులనుండఁగ బ్రహ్మదైవతా
రాదిపదంబునందుఁ గమ♦లానఘమూర్తికి శర్మమొప్పఁగా
నాదిమదేవపుత్త్రుఁడు గ♦ణాగ్రణి యుదయించె మించె నా
నాదివిషత్ప్రయుక్తసుమ♦నఃప్రకరాయతవృష్టిసంతతుల్॥

క॥ మెఱసెన్ దిక్కులు విరివిగ
విరిఁదేనెల సోనలందు ♦ విందుఁగొనిన తె
మ్మెర లనువుమీఱవీచెను
బరితోషం బమరెఁ బాశు♦పతమండలికిన్॥

తే-గీ॥ పెరటిదెసఁ గాపురంబున్న ♦ చరణజకుల
మహిళ లేతెంచి సూతిక♦ర్మంబు నంత
నడపి, రెంతయు బాలుండు ♦ నగుమొగమునఁ
గానుపించె గృహంబెల్లఁ ♦ గాంతులమర॥

వ॥ అంత నింటివార లెఱింగియు నెఱుంగని వారలయ టందు జోక్యం బుఁగొనకయుండి తమహృదయంబునందు.

క॥ ఏదైననుగానీ మన
కేదియునుం దలఁచుటకు నొ♦కింతపనియునున్
లేదిది బ్రదికినదనుకఁ బ్ర
సాదము వస్త్రంబులను నొ♦సంగుటయె యగున్॥

వ॥ అని యనుకొని యూరకుండిరి.

తే-గీ॥ అంత జరిగె నహస్త్రిత♦యంబు నవల
ఘాత్రిదశకంబు మాస మా♦రమ్యశీల

జాగరూకత్వమై కొమరుని ♦ సాఁకుకొనుచు
నుండెఁ దనవారిమనము లె♦ట్లున్న నంత

—: హారదత్తుని శైశవము :—

క॥ బాలుండు దినముదిన ముడు
పాలకలామాళికృపను ♦ భాస్వత్తరశో
భాలలితాకృతిఁ బెరుగుచుఁ
జాలగ నలరించుచుండె ♦ జననిని నిచ్చల్॥

క॥ అడుగులు వేయఁగనేర్చెను
వడివడి నడువంగనేర్చెఁ ♦ బరుగిడనేర్చెన్
దడఁబడునుడులను నేర్చెను
బుడిబుడి యాడంగనేర్చె ♦ బుడుతలతోడన్॥

తే-గీ॥ ఆయమను గన్నవారు ము♦న్నెన్నవారు
గొన్నినెల లాకెఁజూడకే♦గుటనుమాని
రవల. యెట్లొట్లొ దవ్వండి ♦ యరయుచుండి
రర్భకుని కేఁగ నాగ్లేదు ♦ లావిధముగ॥

వ॥ అంత.

తే-గీ॥ బూది గన్పట్ట నొడలెల్లఁ ♦ బూయుచుండు
కోడెలేగలతో సతం ♦ బాడుచుండుఁ
జెలఁగి శిలలను దెచ్చి పూ♦జింపుచుండు
ప్రాక్తనవివేకవశత న♦బ్బాలకుండు॥

శా॥ ఏదద్భంబులబాలుఁ డెంతయు దశా♦బ్దాలంకృతుండట్లు మే
ధాదర్పద్యుతిభూరివిక్రమబల♦స్థైర్యాభిరామాకృతి
ప్రాదుర్భావత నొప్పిరాజిలెఁ బ్రసూ♦బంధుల్ పరీక్షించి త
ద్భావీవ్యద్గతి కక్కజంపడి రిఁకన్ ♦ భావంబులం దెంతయున్॥

ఉ॥ అంతటఁ గొన్నినాళ్ళకుఁ ద♦దర్భకుఁ డొక్కపు డీడువాండ్రతో
నెంతయుఁబ్రీతి ఖేలనము ♦ లింపుగఁజేయుచునుండ వారిలో

నంత జనించె దైవవశ♦మై కలహంబొకఁ డందుఁ గశ్మల
స్వాంతుఁడు బాలకుండొకఁడు ♦ చక్కఁగ నీతనిఁజూచి రుష్టుఁడై॥

తే-గీ॥ వైధవేయుఁడ! యేటికి ♦ వదరెదిట్టు
లనిన నాతఁడు నట్టులే ♦ యనియె నంత
వానితలిదండ్రులకు నద్ది ♦ వాఁడు దెలుప
వారలే తెంచి యాబాలు ♦ దూఱి కసిరి॥

శా॥ ఓరీ! నీజనకుండెవండు చెపుమా ♦ యుద్రేకముం దక్కి నీ
పేరేమో తెలియంగఁబల్కు మిటులన్ ♦ భీఁదక్కి వాదాడఁగా
నోరెట్టుల్ గదలించితీవు బడుగా ♦ నొప్పింతు మిప్పింతుమి
ట్టీరజ్జుల్ వచరించెదేని యిపుడే ♦ హింసాప్రహారంబులన్॥

వ॥ అని గర్జించి తఱిమినయంత నామతిమంతుండు మాతనుడాసి యవ్వృత్తాంతంబంతయు నెఱుంగఁజెప్పి యిట్లనియె.

తే-గీ॥ తండ్రి యెవ్వఁడు నుడువు మా♦తరో! మదీయ
నామమేమొకో వచియింపు ♦ మేమిసంది
యంబు చెందకు మున్నదు♦న్నట్లు సెప్పు
మీగుడిసెయందు వసియించు♦టేలమనకు॥

ఉ॥ చెప్పక దాచితేని నిను ♦ శిక్షయొనర్చెద నేను నాపయిన్
ముప్పునుగాంతు నట్లయిన ♦ మోదము చెందుదు రన్యు లెక్కడో
తిప్ప లిఁకేల సత్యముగ ♦ దేవునియానగఁ జెప్పు మమ్మ! నీ
విప్పుడు సర్వసంశయము ♦ లింకఁగ జంకక సుంతయేనియున్॥

కమలకోమల పుత్రున కేకామ్రనాథుఁడు
నీతండ్రియని చెప్పుట.

తే-గీ॥ అపుడు నామెయు దీనాత్మ♦యై రయమున
గొప్పయిక్కట్టు దఱిసెఁ గా♦కోలహారుఁడు
హారుఁడె తీరుచు సర్వంబు ♦ ననుచు సుతునిఁ
గాంచి యిట్లనిచెప్పె న♦కలుషమతిని॥

ఉ॥ ఏకరసాలనాథుఁడు మ♦హేశుఁడు నీజనకుం డతండు సు
శ్లోకుఁడు సర్వదేవచయ♦శోకహరుండు హరుండు రాక్షసా
స్తోకమహాగ్నిసంశమన♦తోయదమూర్తి సమస్తలోకర
క్షాకరదివ్యవైభవవి♦హారుఁ డెఱుంగుము పుత్రకా! యిఁకన్॥

తే-గీ॥ అట్టిహరునికుమారుఁడ ♦ వౌట నీవు
పరగెదవు హరదత్తుఁడన్ ♦ భాసురాహ్వ
యంబుచే నిందు మనముండు ♦ టగును గొంత
కాల మాపయి యెట కేనిఁ ♦ గదలవచ్చు॥

వ॥ అనిన బాలుండిట్లనియె.

తే-గీ॥ ఏడనుండును మాతండ్రి ♦ యేకచూత
నాథుఁ డెఱుఁగంగఁ జెప్పు జ♦నని! రయముగ
నాదుజాడకు రాఁ డేమి ♦ నాదరంబొ
నీపయినిఁ గోపమో! నాదు ♦ పాపమొక్కొ?

వ॥ అనినంతఁ గమలకోమల యిట్లనియె.

చ॥ అల శివకాంచినానగర♦హాటకహర్మ్యమనోజ్ఞగేహమం
దలఘుఁడు దా వసించు నతఁ ♦ డందఱియట్టులగాదు పుత్ర! ని
శ్చలహృదయుండు సంతతల♦సత్తరసారతపోభిరాముఁ డా
విలసదనూనయోగపద♦వీపరిభాసితుఁ డిందు వచ్చునే?

చ॥ ఘనుఁడు దయామయుం డఖిల♦కారణకారణమూర్తి లోకపా
వనమహిమాతిశోభితవి♦భాసితపుణ్యకథాప్రపంచమం
డనుఁ డఖిలాబ్జజాండవిత♦తప్రకరాయతమంగళావహుం
డనఘుఁడు ధన్యవైభవుఁ డ♦నన్యవిరాజితశీలుఁ డారయన్॥

చ॥ సనకసనందనాదిముని♦చంద్రములున్ శతపత్రపత్రలో
చనవనజోద్భవాదిసుర♦సత్తములున్ గనఁజాలకుండు రా
యనఘుని దివ్యమంగళమ♦హాద్భుతకోమలవిగ్రహంబు నీ
మనుజులు గాంతు రెట్టులు కు♦మార! మదిం దలపోయు మున్నతిన్॥

వ॥ ఐనను,

క॥ తనను త్రిశుద్ధిగఁ గొలిచెడు
ఘనభక్తశిఖామణులకుఁ ♦ గారుణ్యముతో
ననువుగ దర్శనభాగ్యం
బును జేకూర్పంగఁగలఁడు ♦ పుత్త్రీ! వినుమా! 55

వ॥ అనుడుఁ గుమారుండు మరలఁదల్లి కిట్లనియె.

ఉ॥ చూడఁగఁగోరినాఁడను త్రి♦శుద్ధిగ నమ్ముము నమ్ము మమ్మరో!
నేఁడిదె పోయి చూచెదను ♦ నిర్జరమాన్యుని లోకధన్యునిన్
బోడిగ నాత్మకీయజన♦భూషితసన్నిధి నందె యుందు నీ
వాడకుమా! నిషేధవచ♦నావళినిన్ జననీ! నమస్కృతుల్॥

—: హరదత్తుఁడు శివకంచికేగుట :—

తే-గీ॥ అని హుటాహుటినడిచి గే♦హంబు విడిచి
యేమిచెప్పిన మానక ♦ యేఁగుచుండె
నంత బాలునిఁ గనుచుఁ ద♦దంబ సుతుని
వెంటనే చనుచుండె బల్♦వేగిరముగ॥ 57

తే-గీ॥ లేగ చనియెడుజాడల ♦ నేఁగుచున్న
మొదవుపోలికఁ గొమరుఁడు ♦ పోవుజాడ
లరసి యాతురయై పోవు♦నట్టియాయ
కను గనుంగొని యిట్లను♦కొనిరి జనులు॥ 58

సీ॥ కొమరునితో నేడ♦కో పోవుచుండె నీ
యమ్మ యిదేటికి♦ట్లనెడువారు
సంతసంబునఁ గాదు ♦ చాలనాతురయయి
యరుగునట్టులఁదోఁచు ♦ ననెడువారు
కారణంబేదియో ♦ కలిగియుండును మన
కరయంగ శక్యమా ♦ యనెడువారు
వీరి వారింప నె♦వ్వారు రారేలొకో
యాత్మీయజనము లం♦చనెడువారు

తే–గీ॥ మనము వారింప వీరలీ♦చనుట దక్కి–
యాఁగనేరరు దృఢమిది ♦ యనెడువారు
ఏమియాదురో వీరిఁక ♦ నెఱుఁగఁజాల
మనుచు నుడివెడువారలై ♦రాయహమున॥

ఉ॥ అంతట గొంతసేపటికి ♦ యాయమతల్లియుఁ దండ్రి యన్నలున్
వింతగ నాయుదంతమును ♦వే విని చింతయొనర్చి సుంతఁదా
మంత మనంబుఁద్రిప్పి యెది♦యానో యదౌనని యంతకన్నఁదా
మెంతయుఁజేయఁగాఁదగిన♦దేదియు లేదని యుండి రిమ్మనన్॥

వ॥ అంత,

క॥ చని చని బాలుఁడు శివకం
చినిఁ జేరఁగఁబోయి యందు ♦ శ్రీసహకారే
శనిలయహర్మ్యం బరయుచుఁ
గనియెన్ గన్నులుగలట్టి ♦ కలిమి యమరఁగాన్॥

—: హరదత్తుఁ డేకామ్రేశాలయంబుఁ జేరుట :—

తే–గీ॥ కాంచి యాలయమునఁ బ్రవే♦శించి యంచి
తాదరంబునఁ గక్ష్యాంత♦రాళిఁ గడచి
యట నటన్ బరివారదే♦వాళిఁజూచి
గర్భగేహంబుఁదఱిసెఁ జో♦క్కు–పుబుడుతఁడు॥

తే–గీ॥ వానివెంబడి వదలక ♦ వచ్చుచున్న
కమలకోమల యారయై ♦ కంటిచూపు
దప్పనీ కాత్మజాతునిఁ ♦ దాను గనుచు
గర్భగేహంబు డాసె ని♦గరపుఁబ్రేమ॥

తే–గీ॥ అపుడు మధ్యందినపుటద ♦ నంతరించు
టను జగత్ప్రభునకు భోగ♦మొనరఁజేసి
యర్చకులు ద్వారబంధంబు ♦ లమరఁగూర్చి
చనిరి స్వాయతనముల కా♦సమయమందు॥

తే-గీ॥ వాటముగ బంధితములౌక♦వాటములను
గాంచి బాలుఁడు ద్రోయఁగఁ ♦ గదలకుండె
నంత నాతఁడు ముష్టిప్ర♦హారములను
సలుప బంధముఁబాడెను ♦ దలుపులకును॥ 65

క॥ అదిగని పరమోత్సాహం
బొదవఁగ దారకుఁడు వేగ♦నున్నతతరసం
పదుదారై కామేశ్వర
పదసాన్నిధ్యంబుఁ జేరె ♦ భాస్వరగతితోన్॥

తే-గీ॥ చేరి నంతనె తన్మాత ♦ చేరఁబోవు
చుండ నంతఁ గవాటంబు ♦ లొందె బంధ
నములఁ బూర్వప్రకార మా♦కోమభయార్త
యగుచుఁ దల్పులఁద్రోయఁదె♦ర్వమరకుండె॥ 67

—: కమలకోమల విలపించుట :—

చ॥ అపుడు శిరంబు మోదుకొని ♦ హాయను నాదుకుమార! నన్ను నీ
విపు డిటఁబాసిపోవఁ దగు♦నే యను నాయనుగుంధనంబ! నే
నెపుడును నీదుమోముఁగని ♦ యెల్లమనోవ్యథలన్ద్యజింతు ని
ష్టపరిమితాపదబ్ధిఁ బడి ♦ యంతరమొందితి నీకు నిట్లనున్॥

సీ॥ కలలో లభించిన♦కాన్పగుటన్ జేసి
కలలో లభించిన ♦ కానుపయ్యె
ఏకాగ్రమనోభీష్ట♦తోకంబు గావున
నేకాగ్రమనోభీష్ట♦తోకమయ్యె
అనభిలషితలబ్ధ♦మైనవరంబౌట
ననభిలషితవరం♦బయ్యె నిట్లు
ద్విజరాజముకునైక♦దీపంబు గావున
ద్విజరాజముకునైక♦దీప మయ్యె

తే-గీ॥ పరమసౌఖ్యాస్పదుండను ♦ భావ మొందఁ
బరమసౌఖ్యాస్పముండయి ♦ పరఁగె నేఁడు

కటకటా! యెట్టులోర్తు నా♦కన్నకొమరుఁ
జూడఁగా నడ్డువల దేక♦చూతనాథ!

సీ॥ దీనబంధుఁడవన్న ♦ తేటమాటకు మహా
దేవ! నీకంఠదీ♦ధితియె సాక్షి
భక్తపాలుఁడవన్న♦ప్రౌఢవాణికి మహే
శాన! మార్కండేయ♦జాని సాక్షి
ఆపదుద్ధర్త వీ♦వనుమేల్నుడికిఁ గృపా
మండన! శ్వేతకే♦తుండు సాక్షి
కరుణామయుండవ♦ఘనసూక్తికీశ్వర!
ఉపమన్యుమునివరుం ♦ డుచితసాక్షి

తే-గీ॥ శంకరుఁడవన్నయుక్తికి ♦ క్షణము క్షణము
పొదలుభువనసమూహమే ♦ ముఖ్యసాక్షి
శివుఁడవను నామమునకెల్ల ♦ సృష్టిసాక్షి
సర్వమునకీవె సాక్షివి ♦ సత్యరూప! 70

చ॥ తెలివుమిఁకన్ గవాటములు ♦ దేఁకువ నాకొమరున్ గనుంగొనన్
బలుఁగ ననుగ్రహింపు నిను♦వంటికృపానిధి కెట్లుఁజెప్ప న
క్కఱయొకొ? సర్వమున్ దెలియు ♦ గాణవు నీవు మహాపచారమీ
గఱితయెడన్ బొసంగఁ గిను♦కన్గొన కద్దక్షమింపు మీశ్వరా!

చ॥ జనకునిఁ జూతునంచుఁ దను♦జాతుఁడు వచ్చెను నీదుజాడకా
తనుజుని వెంబడించితియె కదా ♦ చనుదెంచితి నేను నిట్టులన్
దనయుని దండఁజేర్చుకొని ♦ తద్దయు నన్నిటు ద్రోచి వేయఁగాఁ
జనునొకొ సర్వమారసిన♦స్వామివి నీవు దయామయాత్మకా!

క॥ కొమరునిఁ జేకొని సాఁకుట
యమితామోదంబె దైవ♦తాధిప! కారు
ణ్యముతో నట్టులె నీ దా
స్యముఁ గోరెడుదాసినరయు! ♦ సత్యచరిత్రా! 73

క॥ కొడుకును నాయెడ కనుపుము
తడయక దేవేశ! యట్లు♦తప్పినయేనిన్

వడిగాఁగొని చని నా వర
పుడ మొందుము సకలభువన♦పోషణశీలా!

క॥ ఈ రెండువిధములను నీ
వారసి నీకిష్టమైన♦యట్లు సలుపుమీ!
వేఱొకతీరరయకు శమ
నారీ!నీవెఱుఁగనట్టి♦వా?ధర్మంబుల్॥

తే-గీ॥ వాఙ్మనఃకాయవృత్తుల ♦ వామదేవ!
నిన్నె యారాధనము సేయు♦చున్నదాన
చిన్నదాన భవత్కృపా♦సేక మొసఁగి
నాదునందనుఁ బంపుము♦నాదుకడకు॥ 76

క॥ సర్వాంతఃకరణక థా
సర్వస్వంబును నెఱుంగు♦చతురుఁడ వౌటన్
సర్వేశ్వర!నీసేవయె
సర్వస్వముగాఁగ నెంచు♦చాన నరయవే!

క॥ అని యిట్లడలుచు వేఁడుచు
ననుకంపజనింప నామె♦యలదుఱి మూర్ఛన్
గొనె దేవళంబునందలి
జనులెల్లరు విస్మయపడి ♦ చక్కఁగనుఁగొనన్॥ 78

తే-గీ॥ అంత గర్భగేహంబున ♦ నపరిమేయ
దివ్యదుందుభికాహళ♦భవ్యఘోష
ములు మహోదారతరముగా ♦ మోగె నంత
లోన మూర్ఛనుబాసె న♦లోలమూర్తి॥

తే-గీ॥ ఆ స్వనంబాలకించి య♦ల్లామె యపుడు
దీనిపరిణామమెద్దియో ♦ తేటపడఁగ
నోపుఁ జూచెదఁ గరుణార♦సార్ద్రితుండు
గలఁడు గద దీనజనలోక♦కల్పకంబు॥

హరదత్తుఁ డుపనయనాది శైవదీక్షఁ జెంది
వెల్పలికి వచ్చుట.

క॥ అని యిట్లనుకొనుచుండఁగఁ
దనయుఁడు వెల్పటికి వచ్చి ♦ తనకగుపడె నూ
తనధృతమౌంజీకృష్ణా
జినయజ్ఞసరాక్షహార♦శివలింగకుఁడై ॥ 81

ఉ॥ ఆ యమ మేటిహర్షమున ♦ నర్భకుఁ జూచుచునున్నయంతనే
యా యనఘాత్ముఁ డంబచర♦ణాబ్జయుగంబున వ్రాలి మ్రొక్కె త
ల్లీ! యిఁకఁ దీఱె నీదుహృద♦యైకమహత్తరదుఃఖభార మ
త్యాయతశాతభాగ్యమరు♦దారఁ బొసంగె జగంబెఱుంగఁగా॥

క॥ అనిన మహాహ్లాదంబునఁ
దనయుని నెత్తికొని యాకె ♦ దల నాఘ్రాణిం
బొనరిచి మొగమున ముద్దిడి
తనువెల్లస్పృశించి యనియెఁ ♦ దనయునితోడన్॥

ఉ॥ ఎచ్చటికేగితీవు మఱి♦యెక్కడి వీవటుపుణ్యచిహ్నముల్
హెచ్చుగ నీకిటుల్ వడుగు ♦ నెవ్వరొనర్చిరి? నిన్నుఁగన్న యా
సచ్చరితుండె చేసెనొకొ ♦ చక్కఁగ మాయలకాఁ డతండు నిన్
మెచ్చెనె బిడ్డఁడంచుఁ గరు♦ణించెనె! పెంచెనె! మచ్చికన్ సుతా!

క॥ నా నోములు ఫలియించెను
నానొసటిలిఖితము గడుఘ♦నంబయ్యె నిటుల్
నా నందన! చెప్పుమిఁకను
నానందముమీఱ సువచ♦నామృతధారన్॥ 85

—: హరదత్తుఁడు శివాదరణంబును దల్లికిఁజెప్పుట :—

వ॥ అనిన హరదత్తుండిట్లనియె.

తే-గీ॥ వినుము! గర్భాలయంబున ♦ వెలుగుచున్న
దీపమును గాంచి కాంచికా♦ధీశుఁ గాంచి

నీవు చెప్పినగుఁబుతుల ♦ నెమకుచుండ
నంతలో లింగమధ్యంబు ♦ నందు నుండి॥

చ॥ శివుఁడు మహానుభావుఁడు ప్ర♦సిద్ధమహామరపుణ్య గణ్యవై
భవుఁడు కృపారసానుగత♦భావధురంధరుఁ డిష్టబాంధవ
ప్రవరులతోడఁ దోఁచి యను♦రాగమునన్ ననుఁజూచి మెచ్చి మేల్
కవుఁగిటనొంది మామకము♦ఖమ్మున ముద్దిడి నల్వఁ జూచుడున్॥

చ॥ అతఁడును వస్తుమండలము ♦ నంతను గూర్చి శుభ్రత్రివతంబు ను
న్నతిఁబొసఁగించి వేదముల ♦ నాకిడె మద్గురుఁ డిష్టలింగసం
గతనిజదీక్ష యిచ్చి యిడెఁ ♦ గౌశలమున్ సకలాగమాంతవే
తృతయును యోగవై భవ ♦ మతీతమహాద్భుతబుద్ధిసంపదన్॥

తే–గీ॥ అట్లొసఁగి లోకజనని కి♦ట్లనియె దేవి!
వీఁడునున్ నీదుపుత్త్రుఁడు ♦ వీనియెడల
దయనుబజుపు మనుటయు నా♦ధన్యమూర్తి
నన్నుఁగని ముద్దుచేసి యీ♦తెన్నుఁబలికె॥ 89

తే–గీ॥ శక్తి పూర్ణాయువును మహా♦చటుల తేజ
మిచ్చితిఁ గుమార! నీకు నే ♦ హెచ్చుమిగుల
నాదు చెలియలిసుతుఁడవు ♦ నమ్మికమునఁ
గాచుచుండెద నిన్ను నే♦కాలమునను॥

వ॥ అని యాంనతిచ్చినంత మరల నాజనకుండు నన్నుఁ బ్రేమించి యిట్లనియె.

మ॥ తనయా! నిన్నొకగొప్పకార్యమున కీ♦ధాత్రీతలంబందుఁ జే
ర్చినవాఁడన్ వచియింతు విన్మదియుఁ గాం♦చీభూవరాస్థానిఁ ద
ర్కనిబద్ధాశయులై నవిష్ణుమతసం♦ఖ్యావంతు లేపొంది శై
వనికాయంబును బాఱఁ దోలి రశివ♦ప్రాముఖ్య మొప్పన్ గడున్॥

తే–గీ॥ మఱియు నాభూవరుఁడు నిజ♦మండలమున
శివమతంబును నడఁచి వై♦ష్ణవమతమును
గారవించి కడున్ గడు ♦ మీఱఁజేసె
శైవులేఁగిరి యన్యదే♦శముల కార్తిఁ॥ 93

ఉ॥ కావున నీవు వేగముగఁ ♦ గాంచిధరాపతికొల్వుఁజేరి నా
నావిధివాదవేదవచ♦నంబుల నైక్యముఁజూపి యన్యతం
త్రావృతమార్గభేదముల ♦ నన్నిటి ఖండనముల్ బొనర్చి యీ
శైవమతోత్తమత్వమును ♦ సాటము నేటుగ జేని కాత్మజా!

తే-గీ॥ సర్వవిధముల నీకు నే ♦ సాహ్యపడుదు
సర్వవిద్యలయందుఁ బ్రశ♦స్తి యమరు
విజయమును గాంతు వెందు నీ♦విశ్వమందుఁ
జనుము శివమగుఁ దావక♦సరణి సతము॥ 95

క॥ అని నుడివిన నేనంతయు
విని జనకా! యుష్మదీయ♦విలసత్సముఖం
బునుబాయఁజాల నిచ్చో
టనె నే వసియింతు నన దృ♦ఢంబుగ గురుఁడున్॥

క॥ నీకై పరితాపంబున
నాకులయై నీదుజనని ♦ యలఁదుఱుచుండెన్
గాక భవదీయజననమ
హాకారణ మటులెయుండె ♦ నరయవె దానిన్॥ 97

ఉ॥ నీ వెపుడెప్డు నన్ గనఁగ ♦ నిష్ఠయొనర్చెదొ యప్పుడేను నీ
భావమునందుఁదోఁచి కడు ♦ భాసురహర్ష మొసంగి వచ్చెదన్
నీ విఁకఁ దల్లినిన్ దఱిసి♦నిచ్చలుమెచ్చుగఁ బ్రీతిసేయుమీ!
నావచనంబు నాత్మస్మర♦ణం బొనరింపు మొనర్పు తద్విధిన్॥

తే-గీ॥ ఆ పయిఁ బ్రతిష్ఠసేయుమీ ♦ యఖిలదిశల
శైవమతదివ్యవిజయధ్వ♦జంబు నంత
నీదుమాత నను్ జేరు ♦ నీవు పిదపఁ
జేరుదువు తల్లినిఁకఁ జేరు ♦ చిట్టివడుగ!

క॥ అని పంచెనమ్మ!యిపుడే
నినుఁజేరితిననుడు నాపె ♦నిరవధికప్రీ
తినిఁజెంది ప్రమోదాశ్రులఁ
దనయుని సేకంబొనర్చెఁ♦దద్దయుఁగడిమిన్॥ 100

—: హరదత్తుఁడు చోళరాజునకు పత్రికనంపుట :—

వ॥ అంత శివప్రేరితులై కొందఱు విప్రులవ్వారిఁదారసించి విహిత భోజనంబు లొసంగి తృప్తిఁగావించి రఖిలజనులు వారిదివ్యప్రభావంబుల నెఱింగి దేవతాత్ములని నిశ్చయించి వారలసేవించు చుండి రంత మఱునాఁడు హరదత్తుం డుషఃకృత్యంబులఁ దీర్చుకొని మతిమంతుండగు నొక్కయగ్రకులకుమారునిచే జనపాలున కొకలేఖఁ బంపుడు నాబాడబుం డాస్థానంబుఁజేరి నేతకందించినఁ దత్రత్యు లిట్లు చదివిరి.

ఉ॥ చోళమహీశ! నేశివుని ♦ చోదనఁజేసి భవత్సభన్ బహు
జ్ఞానిసమక్షమందు నిత♦రాధ్వదురుద్ధరకర్దమోరుజం
బాలనివారణాకృతినిఁ ♦ బాశుపతాధ్వవిమండనంబు ధా
రాళముగా నొనర్చెదఁ బ♦రాజితులన్ బొనరింతు లాతులన్॥

తే-గీ॥ నేఁ బరాజయమొంద ఖం♦డింపు నాదు
శిరము వైష్ణవులోడిన ♦ శివమతంబుఁ
జేరు మీవిఁక వేఱొండు♦చెల్ల దిపుడు
పాంచరాత్రులఁ బిలువుము ♦ వాదమునకు॥ 103

క॥ హరదత్తుఁడ నారయుమా!
నరపాలశిరోమణీ! య♦నారతగౌరీ
శ్వరచరణనళినసేవా
పరతంత్రపవిత్రహృదయ♦భాగ్యోన్నతుఁడన్॥ 104

వ॥ అని చదివిన భూవరుండక్కజంబొంది యీహరదత్తుఁ డెవం డెక్కడనుండి యిచటికివిచ్చేసె నీతనిస్వరూపంబెఱింగింపుఁ డనుటయు నాభూసురకుమారుం డిట్లనియె.

ఆ-వె॥ విష్ణుకంచినుండి ♦ విచ్చేసె నీతండు
మాతతోడ నేక♦చూతనాథ
మందిరమున కంపె♦మానుగ ద్వారంబు
బెఱపడఁబెట నతండు ♦ బెవ్వఁ జేర॥

ఆ-వె॥ అంత మాయఁబడియె ♦ నాకవాటంబులీ
యనఘుజనని వెల్వ♦టనె వసించి
చాలఁజింతచేసి ♦ శంకరు వేఁడ వె
ల్పటికివచ్చి మరల♦బాలకుండు॥

క॥ ఆ లో నుపనీతుండై
మేలగు శైవవటుచిహ్న♦మిళితతనుండై
బాలుఁడు సకలామ్నాయము
లోలిఁజదువుచుండె నెంత♦యును నబ్రముగా॥

వ॥ అతండే నేఁడు శైవసిద్ధాంతవాదార్థ మీపత్రికను మీయాస్థానంబున కనిపె వేవేగ గోష్ఠీ గూర్పుమనుడు భూనాధుఁ డద్భుత పడియమాత్యులతో యోజించి జేపట్రప్రత్యూషంబున సభ గూర్పుదు నట్లేవాదమ్మునకు రమ్మని సెలవిచ్చి యవ్విప్రకుమారుంబంపి పాంచరాత్రపండితులకు నింకను మాధ్యస్థతపొంతే వాద ప్రాబల్యదౌర్బల్యంబు లరయుటకుఁగాను స్మార్తవిబుధులకుఁ గూడ మఱునాటిప్రాతస్సమయంబున కాహ్వానంబుఁబంపె హారదత్తప్రేషితాగ్రికులుండు రాజానుమతంబు హారదత్తునకుం దెలిపిన నాతండామోదించెనంత వారల కాయూరిబ్రాహ్మణులెల్ల భక్తితో మజ్జనభోజనాదుల నిర్వహింపుచుండి రంత శివకంచి యందెల్లెడ.

క॥ పంచాబ్దంబులబాలుఁడు
పంచాననగేహమునకు ♦ వచ్చి తదీయా
భ్యంచితకృప నుపనయనముఁ
గాంచి యఖిలవేదములను ♦ గనెననిరి జనుల్॥

—: సూర్యాస్తమయ వర్ణనము :—

తే-గీ॥ చండకరుఁ డైనహరిదశ్వ♦చక్రవర్తి
యంతరం బొంద నంతనే ♦ యఖిలదిశల
నీలపటధరతస్కర♦నికర మవని
నాక్రమించె ననర్గ దమ ♦ మతిశయించె॥

వ॥ అంతఁ గొంతనడికె,

తే-గీ॥ విభునిప్రతినిధియైనట్టి♦విధుఁడు చేరి
తనకరంబుల నాఘున♦ధ్వాంతములను
బాఱదోలి జగంబంత ♦ భవ్యకాము
దీపితానమునఁ గూర్చె♦దృఢసుశాంతి॥ 112

—: ఆశ్వాసాంతము :—

క॥ నిరవధికకృపాకరను
పరహ్లాదయుతాస్తభక్త♦చేతోవ్యసనా!
అరవిన్దోనిర్జోభణ
కరణానుసారినిశితశౌర్య ♦ ఘన మల్లేశా!

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వర కరుణాప్రసాదితసుకవితాభాగధేయ
ముదిగొండనాగలింగేశ్వరనామధేయవిరచితంబైన హారదత్తవిజయ
కావ్యంబునందు దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హర దత్త విజయము

చతుర్థాశ్వాసము

క॥ శ్రీశార్పితదృక్కనకకు
శేశయపూజాపరిహృష్ట♦చేతఃకమలా!
కోశాధిపేష్ట దేవా!
శ్రీశైలమునీంద్రవరద!♦శ్రీమల్లేశా!

వ॥ దేవా! అవధరింపుము.

—: సూర్యోదయ వర్ణనము :—

క॥ కాలపుమాంసుం డున్నతిఁ
గైలాసాధిపతిమూర్తి♦కమనీయశ్రీ
లాలిత్యముఁ జూపెట్టిన
లీలన్ శౌక్ల్యంబువిలసి♦లెన్ జగమెల్లన్॥ 2

తే-గీ॥ పద్మినీలోకబాంధవ♦పరిణయమున
మ్రోగుమంగళకాహళ♦ముఖ్యవాద్య
నిస్వనంబట్లు నిండుగ♦నెగడె మధుర
బహుళశుకపికశారికా♦ప్రముఖరవము॥ 3

ఉ॥ సర్వజగన్మహేశ్వరుని ♦ చారుతరోత్తమతత్త్వదర్శనా
ఖర్వమహోత్సవేక్షణని♦కాముమనోరథుఁడై కరంబు స
ప్తాశ్వుఁడు వేగఁ బూర్వకుధ♦రాగ్రిమశృంగముఁజేరి పేర్మిమైఁ
బర్వఁగఁ జేసె నెల్లెడల ♦ భాసురదివ్యగవీపరంపరన్॥ 4

తే-గీ|| ఓర్వలేనట్టికుముదిను • లుడుకుమీఱ
లోచనంబులు మొగిడించె • లోలుపతను
పద్మినీసముదయము వి•భాసురప్రి
భాసముత్కర మొప్ప వి•కాస మొందె|| 5

చ|| బుధగణ మెల్లఁ దా విమల•పుష్కరిణీతటిఁ గ్రుంకి తేజసాం
నిధి యగుపద్మమిత్రునకు • నిష్ఠ యొసంగఁగ నర్ఘ్యమిచ్చి స
ద్విధివిహితప్రకారముగ • విశ్వగురూర్జితలింగపూజనం
బధికతరానురాగమున • నాచరణంబొనరించి రున్నతిన్||

ఉ|| ఆ హరదత్తుఁ డత్తఱిని • నౌపసకర్మము లన్నిదీర్చి "దా
సోహ మనన్ ప్రభో శశిక•ళాభరణస్ఫురితోత్తమాంగ" యం
చాహరునిన్ మదిన్ గొలిచి • యంబపదంబుల కర్థి మ్రొక్కి తద్
వ్యాహృతమంగళోక్తుల ను•దారమతిన్ గొని వాదకామియై||

—: వాద సభ :—

తే-గీ|| రాజమందిరమున కేఁగి • రమ్యతత్స
భాయతాయతనముఁ జేరి • యందు నుచిత
పీఠములఁ గూరుచుండి సంప్రీతి నృపునిఁ
గాంచి యాశీర్వదించి యి•క్కరణిఁ బలికె|| 8

ఉ|| నిన్నటి నాదులేఖ గమ•నించితె యుండువు దానిలోన నేఁ
బన్నుగ వ్రాసినట్టిపరి•పాటిఁ దలంచి యసిన్ ధరించి నా
తెన్నున నోటుదోఁచఁ దలఁ•దీయుము కాకయె నే జయించినన్
సన్నుతిమీఱ నీవికను • శైవమతంబుఁ బరిగ్రహింపుమా!

వ|| అని నంత నంతకుఁబూర్వదినంబుననే తేనిచేఁదెలుపఁబడి వాదార్థ
మాహూతులై చనుదెంచిన ప్రతివాదభయఙ్కరగండభేరుండు
లునున్ బ్రతిపక్షకేసరులున్ దర్కపంచాననులును నుభయవేదాం
తసిద్ధాంతపారంగతులును విద్వన్మార్తాండులు విద్వత్కేసరులు
మున్నగువారు సభారంగంబుఁ జేరి వాదార్థం బుచితపీఠంబుల
నలంకరించియుండుటయుఁ జూచి ధరణీశ్వరుం డపుడు హరదత్తుని

ముఖారవిందంబుఁ బరీక్షించి చూచి దివ్యపురుషుండని నిశ్చయించి వాదంబునకు సెలవొసంగె నంతఁ బాంచరాత్రపండితులు హార దత్తుఁ బరికించి యితండు పాషండుండే తనితో నేమెట్లువాదింతు మనుడు హారదత్తుండా శ్రీవైష్ణవశిఖామణులఁ గాంచి సోపాక వచఃపరిపాకప్రకారం బొప్ప నిప్పగిదిమెప్పించె॥

తే-గీ॥ ఎవ్వ రామ్నాయబాహ్యులై ♦ యెసఁగువారొ
యట్టివారలె పాషండు ♦ లగుదు రిలను
వాదమున నిపుడోడిన♦వారు దృఢము
గాను బాషండు లన్యులు♦గారు వినుఁడు॥ 11

వ॥ వాదంబందే వేదవిహితావిహితమతంబు లెఱుంగఁబడు నట్లుకాక వాదంబునకీయకొనకుండినఁ బరాభూతులైనట్లు లెక్కింపఁబడు నను టయు నాలకించి చోళమహీనాథుం డిట్లనియె.

క॥ ఎవరైన నేమి మనవై
ష్ణవమతమునెదిర్చిరేనిఁ ♦ జక్కఁగ నవ్వా
రి విజితులఁ బొనరించుట
యె విధానము గాన వా♦దుకీయకొనుఁ డికన్॥

వ॥ అని వైష్ణవపండితులకుఁజెప్పి హారదత్తు నుపలక్షించి గంభీరస్వరం బున నిట్లనియె.

ఉ॥ బాలక!యస్మదీయమత♦పండితవర్యులతోడ వాదముజ్
జాలగ సల్పవచ్చితివి ♦ సంతసమే విను మిట్టి శాస్త్రవి
జ్ఞాలముమధ్య నోడుపడు♦చందమ యేనియు యుష్మదుక్తి నే
పాలనముఁ బొనర్తుఁ బెఱ♦పక్షమునందును నీమసూక్తియా॥

వ॥ అనిన హారదత్తుండీసుమంతయు జలింపక యోమని యంగీకరించి వాదమునకుఁదొడంగి.

సీ॥ అగ్రపీఠంబున ♦ నమరినప్రతివాది
భీకరుండనుఘనుఁ ♦ బిలిచి వేగ
నతఁ డన్న వన్ని ము♦న్ననువాదనమొనర్చి
తత్ఖండనంబును ♦ దగనొనర్చి

పొల్లునుడులు లేని ♦ పొలుపునఁ దొందర
పడక పలువురడ్డ♦పడినఁ గినుక
పడక యుండఁ దీర్చి ♦ పలుశ్రుతిస్మృతిసూత్ర
తతి కేకవాక్యతఁ♦దా ఘటించి

తే-గీ॥ లక్షణప్రమాణగతివి♦లసితసరణి
శ్రీశివాద్వైతసిద్ధాంత♦సిద్ధిఁ దెలిపి
మధ్వన గుణాంవిజ్ఞుల ♦ మనములలర
విజితుఁ గావించి వైష్ణవు ♦ విడిచి యంత॥

తే-గీ॥ అంతసే ప్రసిద్ధహా♦ర్యక్షుఁ బిలిచి
గోష్ఠియంటేవి వచియింపు ♦ మిప్పు డనుచు
నాతసని నట్లు జయించి♦యుండ నపుడు
వరుస రా హారదత్తుఁ డ♦వ్వారిఁ గెలిచె॥ 18

క॥ ఇప్పగిది విజయమునుగొని
తప్పక శివ దేవుఁడె పర♦తత్త్వం బనియుర్
మెప్పుగ తెలిపి భజించిన
గొప్పమతము శైవమే యఁగుట స్థాపించె॥

వ॥ అంతఁ గనదరుండు సమపండితులొట్టుపడుటఁ జూచి సంతసించుచుండఁ సాలోగ బౌంచరాత్రపండితు లొకకుట్రఁ బన్ని నృపతిఁ కట్లనె.

ఉ॥ ఇంతట నట్లు నీడిటు జ♦యించినయీహారదత్తుఁ డెంతయుర్
మంచిమలమూలదెసా యకటా!♦మాయలకాఁడొకో! లేక దేవతా
స్పందితమూర్తియైనా యెఱుఁగఁ♦జాలము మేమిఁక మాదువాదనం
బందొక లొట్టు లేదు జయ♦మయ్యెను వాదిమహత్త్వశక్తికిన్॥

వ॥ కావున సిదివాదిబలంబుగాని వాదబలంబుగా దీజయం బపజయంబు క్రిందఁ జేసి పక్షపాతపలయు ననుటయు విని ధరాపాలుండు మనంబు నందు.

ఆ-వె॥ క్రిందఁ బడినవారి ♦ గృష్ణప్పబొట్టు లే
గట్టివాఁ డని మెడు ♦ కరణి వీర

లిట్టు లాడుచుండి ♦ రెట్టులొప్పింతు ని
వ్వారిననుచు మదివి♦చార మొందె॥ 23

వ॥ అంతనే హారదత్తుండు ప్రతివాదులకాపట్యం బెఱింగి మందహాసం బొనర్చి మానవేశ్వరున కిట్లనియె. 24

సీ॥ ఇది వాదిబలమైన ♦ నినుపనిచ్చెనను నొ
క్కఁడు నిర్మితమొనర్చి ♦ కాల్పఁజేసి
పావకజ్వాలలు ♦ ప్రజ్వరిల్లుచునుండ
నేకామ్రనాధమ♦హేశదివ్య
మందిరప్రాసాద♦మహనీయనుస్థలి
నుంచుఁడు వాదంబు♦నుడిగి నేను
శివుని నుతింపుచుఁ♦జేరి యద్దానిమె
ట్లెక్కి గోపురమున ♦ కేగువాఁడ

తే-గీ॥ అపుడు వాదబలంబుగా ♦ నన్వయింపు
మట్లుకాకయె వీరలే ♦ యట్లొనర్చి
రేని వారలవాదమే ♦ హెచ్చటంచు
నీదుశిక్షకు గుఱి[illegible]కాదు ♦ నిక్కమిద్ది॥

వ॥ అనుఁడు మానవేంద్రుండితండు ప్రాకృతపురుషుండు గాఁడు పరమేశ్వర ప్రేరితుండే యని మనంబున నిశ్చయించియుఁ బాంచరాత్ర పండితాంతరంగికసంశయంబపనయింపుటకును హారదత్తమహిమాతిశయంబుఁ దద్వాదప్రాశస్త్యంబును లోకంబెఱుంగుటకును హారదత్తోక్తప్రకారం బాయసనిశ్రేణి నూటయిరువదియొక్క మెట్లు కలదాని నమ్మఱునాఁడు నిర్మింపఁజేసి యగ్నులం దరుణదారుణ కరాళజ్వాలామండితం బగునట్లుకాల్పించి యేకామేశ్వరప్రాసాద గోపురభూమిఁ బ్రవేశపెట్టుఁడు నంతకుమున్నే హారదత్తుండు నిర్వర్తితసముచితకార్యకలాపుండై మాతృవందనంబొనరించి తదాశీస్సూక్తులను గొని హృదయంబునఁ బరమేశ్వరాంఘ్రులకుఁ బ్రణుతిచేసివచ్చి నైకటికసకలజనకోలాహలంబు వారించి వసుమతీకాంతుండు సమీపించి కాంచుచుండఁ బ్రధమసోపానంబుఁ జేరి. 26

—: ఆంధ్రీకృతపంచరత్నస్తవము :—

*సీ॥ ద్విజసముదాయసే♦వితమైనగాయత్రి
కర్థమై యొప్పిన ♦ యట్టికతన
దశరథతనయుఁడై ♦ తనరుశ్రీరాముఁడు
తనను స్థాపించి కొ♦ల్చినకతమున
కైలాసయాత్రను ♦ గావించి శివవరం
బున శౌరి పుత్త్రులఁ ♦ గనుటకతన
అబ్జసాహస్రన♦యనముల విష్ణుండు
శివలింగమును సమ♦ర్చించుకతన

తే–గీ॥ హరికి హరుఁ డల్లదానవ♦హరణచణను
దర్శనంబిచ్చినట్టిక♦తమున నిఁకను
బశుపతియె సర్వదైవత♦ప్రకరమునను
బ్రముఖుఁడని నిశ్చయంబుగఁ ♦ బలుకవలయు॥

వ॥ అని పలికించి యధిరోహించి.

**సీ॥ అఖిలమోహావహుఁ ♦ డైనమన్మథుఁ బట్టి
దహియించి నట్టియు♦ద్దానఁజేసి
సకలజగత్ క్షోభ♦జనకమై వెలసిన
గరళంబుమ్రింగిన ♦ కతముఁజేసి
సర్వదేహివినాశ♦సంధాయకాంతక
గర్వాపహుం డైన♦కతముఁజేసి
లోకత్రయజనక్షో♦భాకరత్రిపురముల్
గాల్చిన యట్టి య♦క్కతముఁజేసి

28

హరదత్తాచార్య పంచరత్నస్తవము

*1 గాయత్రీవల్లభత్వా ద్దశరథతనయస్థాపితారాధితత్వాత్
శౌరేః కైలాసయాత్రావ్రత ముదితతయా తస్య పుత్త్రప్రదానాత్
నేత్రేణ స్వేన సాకం దశశతకమలై ర్విష్ణునా పూజితత్వాత్
తస్మై చక్రప్రదానా దపిచ పశుపతి స్సర్వదేవప్రకృష్టః॥

తే-గీ॥ అల్ల దక్షాధ్వరఘనజ♦యంబుఁ జేసి
అర్జునున కస్త్రమిచ్చిన♦హారువుఁ జేసి
పశుపతియె సర్వదైవత♦ప్రకరమునను
ప్రముఖుఁడని నిశ్చయంబుగఁ ♦ బలుకవలయు॥

వ॥ ఇట్లు వచించి ద్వితీయసోపానం బెక్కి—

***సీ॥ భూమియందున సర్వ♦భూతకోటులచేత
నర్చింపఁగాఁబడి♦నట్టికతన
తారతమ్య మెఱింగి ♦ తగినట్లువారి క
ష్టైశ్వర్యముల నిచ్చి♦నట్టికతన
హంసవరాహరూ♦పాజవిష్ణుల కగో
చరశిరోంఘ్రులు గల♦సిరికతమున
సకలవిష్టపమహా♦చక్రంబునకు నుపా
దానకారణము తా♦నైనకతన
తే-గీ॥ ఉద్భవప్రలయప్రము♦ఖోగ్రవికృతు
లేవియును గాని తనకెప్డు ♦ లేనికతన
పశుపతియె సర్వదైవత♦ప్రకరమునను
ప్రముఖుఁడని నిశ్చయంబుగఁ ♦ బలుకవలయు॥ 29

****సీ॥ వారాణసీపురిఁ ♦ ద్వైపాయనభుజంబు
లను స్తంభనంబుచే♦సినకతమున
యాతుధానపురత్ర♦యధ్వంసవేళ వృ
షాయితవిష్ణుగ్ర♦హణముకతన

**2 కందర్పధ్వంసకత్వా ద్గరళకబళనా త్కాలగర్వాపహారాత్
దైతేయావాసభూతత్రిపురవిదళనా ద్దక్షయాగే జయిత్వాత్
పార్థస్యాస్త్రప్రదానా స్మరహరివిజయా న్మాధవే స్త్రీశరీరే
శాస్తుస్సంపాదకత్వా దపిచ పశుపతి స్సర్వదేవప్రకృష్టః॥

వైధాత్రశీర్షంబు ♦ వడిఁద్రుంచి గళహార
మంటఁ జేర్చి ధరించి♦నట్టికతన
అతులితజ్ఞానమో♦క్షాధికారియయి తా
నవ్వి భక్తుల కిచ్చు♦నట్టికతన

తే-గీ॥ అష్టమూర్తియై సర్వజ్ఞ ♦ జాండవితతి
నిండి యొకఁడుప్రకాశించు♦చుండుకతన
పశుపతియె సర్వదైవత♦ప్రకరమునను
బ్రముఖుఁడన నిశ్చయంబుగఁ♦బలుకవలయు॥

వ॥ ఇప్పగిదిఁ జెప్పి చతుర్థసోపానం బెక్కె.

****తే-గీ॥ స్వాగతనుభూతహారి♦యు క్తుఁ♦డగుటకతన
అలవిశిష్టైక్యమున ముఖ్యు♦డగుటకతన
పశుపతియ సర్వదైవత♦ప్రకరమందు
నధికుఁగాఁదలపోయుదు♦నాత్మమందు॥

వ॥ ఇట్లు నిర్ణయించి పంచమసోపానం బెక్కె.

**శ్లో॥ భూమత్వా లోకై రనేకై స్సతతవిరచితారాధితత్వా దమీషా
మష్టైశ్వర్యప్రదానా న్నిఖిలజగదుపాదానభూతాధికత్వాత్
హంసక్రోడాంగధారిద్రుహిణమురహారాదృష్టశీర్షాంఘ్రికత్వాత్
జన్మధ్వంసాద్యభావా దపిచ పశుపతి స్సర్వదేవప్రకృష్టః

***శ్లో॥ వారాణస్యాంచ పారాశరినియతభుజస్తంభనాత్ప్రిపురాణాం
ప్రధ్వంసే కేశవేన శ్రితనిజవపుషా ధారితత్వాత్మతలత్వాత్
అస్తోకబ్రహ్మశీర్షాస్థ్యనిశకృతగళాలంక్రియాభూషితత్వాత్
ద్దానాత్ ప్రజ్ఞానముక్త్యో రపిచ పశుపతిస్సర్వదేవప్రకృష్టః

**** శ్లో॥ హైశిష్యె యోనిపీఠాయితనరకరిపుశ్లిష్టభావేన శంభో
స్వస్యైకార్ధప్రతీకాయితనారివపుసా లింగితత్వేన యద్వా
అప్రధానాత్ద్విశిష్టాద్వయ సమధిగమే దానవానామరాతేః
శంభోఃప్రాధాన్యయోగా దపిచ పశుపతిస్సర్వదేవప్రకృష్టః

క॥ ఋతమును సత్యము పరమును
వితతబ్రహ్మమును గృష్ణ♦పింగళ మూర్ధ్వ
సితరేత మయి విరూపా
క్షిత విశ్వాకృతిఁ బురుషతఁ ♦ గనుదీవు శివా!

వ॥ ఇట్లు వక్కాణించి యాఱవమెట్టెక్కె.

తే-గీ॥ భూతకాలమునందలి ♦ భువనమును వి
చిత్రముగ బహుజాతమై ♦ చెలఁగునద్ది
జాయమానంబునగునద్ది ♦ సర్వ మితఁడె
రుద్రుఁ డాతనికిదె జోత ♦ రూఢిగాను॥

తే-గీ॥ ఇల రుదం ద్రావయతి యను♦నిద్ధపద్ధ
తిని సకలదుఃఖములనెల్లఁ ♦ ద్రెంపువాఁడ
గుటను రుద్రుఁడనంబడె ♦ నిటలలోచ
నుఁడు మహాదేవుఁడెందు ఘ♦నుం డరయఁగ॥

వ॥ ఇట్లు స్పష్టీకరించి నిర్వచించి సప్తమసోపానం బధిరోహించె.

క॥ శివు నద్వైతుఁజతుర్థునిఁ
గవివరులు దలంతురెందుఁ♦గౌశల్యమునన్
భవుఁడతఁడాత్మమతండేక ద
విజ్ఞేయుఁడును వేది♦తవ్యుండు నిఁకన్॥

వ॥ అని ప్రకటించి యష్టమసోపానంబెక్కె.

*క॥ అమరిక "శబ్దాదేవ
ప్రమిత" యనెడుసూత్రమున శి♦వా! తావకశ
బ్దమయిన "ఈశాన" యనుప
రమశబ్దముచేత నాత్మ♦ప్రకటితమయ్యెన్॥

---

* కవికులగురోః కాళిదాసస్య విక్రమోర్వశీయనాటకనాందీశ్లోకః

శ్లో॥ వేదాంతేషు యమాహురేకనిలయంవ్యాప్యస్థితంరోదసీ
యస్మిన్నీశ్వర ఇత్యనన్యవిషయశ్శబ్దో యథార్థాక్షరః

తే-గీ॥ అట్టి ఈశ్వరేశాన♦యనెడుశబ్ద
ములనసర్వవిషయములై♦పూన్కినిన్నె
వాకొను యథార్థముగనంచు♦బౌధబుధులు
కవిగురుల్గొనియాడిరి ♦ ఘనతయలర॥

వ॥ ఇట్లు ప్రతిపాదించి నవమసోపానంబెక్కె.

సీ॥ అంతరంతఃకరణ♦మందు "తద్ధర్మోప
దేశా"దనుచు విశ♦దీకరించు
టరయ "యఏషోంత♦రాదిత్య"యను ఋక్కు
నందు"యఏషోంత♦రక్షిణీ"య
నెడుఋక్కునందు మ♦హేశధర్మము లుప
దిష్టంబులగుట నా♦దిత్యమండ
లాంతర్గతుండును ♦ నక్షిస్థపురుషుండు
హరుండని విస్పష్ట♦మయ్యె నమ్మ

తే-గీ॥ నుపనిషదుక్తకథలును ♦ ద్యుమణిమండ
లము ననుసరించి తన్మండ♦లగతపురుషు
శివునిగ "నమోహిరణ్య"యం♦చు విశదముగ
చెప్పె నుపబృంహణంబులు ♦ చెప్పె నిట్లు॥

వ॥ ఇట్లు సిద్ధాంతించి దశమసోపానంబెక్కె.

ఛాందోగ్యోపనిషది అథ యఏషోంతరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషో దృశ్యతే స ఏష సర్వేభ్యః పాప్మభ్య ఉదితః—
అథ య ఏషోంతరక్షిణి పురుషో దృశ్యతే.........ఋక్సామ తదుక్థం తద్యజు స్తద్బ్రహ్మ......ఇత్యాది—
మహానారాయణోపనిషది ద్వాదశానువాకే ఆదిత్యో వా ఏష ఏతన్మండలం తపతి......య ఏషోంతరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషః ఇత్యనేనా ప్రభాకరమండలం నిర్దిశ్య తతోస్మిన్ మండలే ప్రభాముపదిశ్య తదర్చిషి ప్రభాకరం పరిదర్శ్య త్రితయస్యైతస్య ఋక్సామ యజూరూపత్వంచ తన్మండలత్వం తల్లోకత్వంచ నిరూప్య తస్మిన్ త్రయీమండలరూపే ఆదిత్యేఅంతర్యామిణం హిరణ్యపురుషం ప్రస్తుత్య "ఏష భూతానా మధిపతి"రితి తస్యభూతాధిపత్యం చోద్ఘాట్య

* సీ॥ ధ్యానయోగ్యుఁ డవన్న ♦ త్రైలోక్యక ఖిలలో
కావన! మునినిచ ♦ యంబు సాక్షి
మోక్షప్రదాతవఁ ♦ భూరికీర్తికిఁ గృపా
మండితాత్మక! శుక ♦ మౌని సాక్షి
పూజనీయుఁ డవన్న ♦ పుణ్యసూక్తికి లోక
శంకర! వేదపుం ♦ జంబు సాక్షి
భక్తహింసకవధ ♦ ప్రౌఢుఁడవనునుడి
కాపదుద్ధారక! యముఁడు సాక్షి

తే-గీ॥ నిత్యుఁడవు నీవనుట కీశ! ♦ నీరజభవ
మస్తకోత్కరహారముల్ ♦ మహితసాక్షి
ఇఁక ననాద్యంతమూర్తివఁ ♦ బ్రకటనమున
సాక్షులీ పద్మగర్భప ♦ ద్మాక్షు లభవ!

వ॥ ఇట్లు సేవించి యేకాదశసోపానం బెక్కె.

తద్వేదనేన (ఉపాసనయా) తత్సాయుజ్యలబ్ధి రుపదిష్టా॥ ఉత్తరాను వాకేష్వపి "ఓం నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్యరూపాయ...... పతయే నమోనమః" ఇతి తస్యైవ హిరణ్యపురుషస్య శివస్య అంబికా పతయఇత్యాది విశేషణద్వారావిభూతిరభివర్ణితా॥
బోధాయనోపబృంహితోక్తౌ-

శ్లో॥ మండలాంతరగతం హిరణ్మయం భ్రాజమానవపుషం శుచిస్మితం
చండదీధితి మఖండవిగ్రహం చింతయేన్మునిసహస్రసేవితం-
శాతాతపోక్తౌ శ్లో॥ సౌరమండలమధ్యస్థం సాంబం సంసారభేషజంనీలగ్రీవంవిరూపాక్షం నమామి శివ మవ్యయం॥ ఇతి-

ప్రాచీనభట్టపాదోక్తౌ-శ్లో॥ ధ్యేయత్వే తవ సాక్షిణో మునిగణా మోక్షప్రదానే శుకః

* వంద్యత్వే నిగమా స్స్వభక్తవినతక్లాంతౌ కృతాంతాదయః
నిత్యత్వే చ పితామహస్య చ శిరస్సగ్బృందమాద్యంతయోశ్శూన్యత్వేచ వర్ణ్యహంసవపుషా పద్మాక్షపద్మాసనౌ॥

వ॥ ఇట్టు దక్షిణమెట్టులందుఁగూడ దేవతాంతరతారతమ్యంబు నిరూపించుపద్యంబులఁజదువుచుఁ గడుసులభంబుగ నధిరోహించి చిట్టచివరమెట్టుంజేరి.

ఇందుకలావృత్తము— బాలునిపైఁ గృపఁ ♦ బఱపు మహేశా!
బాలకలానిధి♦పరివృతకేశా!
పాలనసేయుము ♦ వసనకృతాశా!
లీల యిదా వికఁ♦లితయమపాశా!

వ॥ ఇట్లు వేఁడి యద్దానిఁగూడ నధిరోహించి.

తే-గీ॥ జ్వలితసుశ్రేణిసోపాన♦జాల మిట్లు
సుంతశ్రమ లేక యే కడు♦వింత నెక్కి
యగ్రభాగంబుఁ జేరుడు ♦ నాకసంబు
నందు "శివఏవకేవల" ♦ యంచు మ్రోసె॥

తే-గీ॥ ఆప్రకారముఁ గని విని ♦ యఖిలజనము
లెంతయేసి ప్రపత్తిమై ♦ సంతసించి
హర మహాదేవ శంభో మ♦హాత్మ!యని స్మ
రించి హరదత్తు మిగుల ను♦తించిరపుడు॥

క॥ అటుఁగని వైష్ణవులెల్లరుఁ
బటుభయమును జెందివేగఁ♦బఱుగిడి రింకన్
గటకట పెట్టకయేయుం
తటవారల విడిచెను హర♦దత్తబుధుఁ డటన్॥

వ॥ అంతఁ జోళమహేంద్రుం డత్యాశ్చర్యపరీతచేత స్కుండై యు దూ్భతశివభక్తిప్రేరితుండై ధరణీతలంబున సాగిలంబడి హరదత్తు నిట్లు ప్రార్థించె.

—: చోళరాజు శైవదీక్షను జెందుట :—

ఉ॥ రమ్మ మహాత్మ!నీపదప♦రాగలవమ్మను నీనృపాలమూ
ర్ధమ్మునఁ జేర్చిపంకముఁబ♦రాస్తమొనర్చి వరేణ్యగణ్యపు

త్యామ్నాగు శైవదీక్షను సమంచితరీతి ననుగ్రహించెన్ హా
ర్షమ్ము ఘటింపు మింపుమున నా సలి నాతఁడు గొన్న రీతిగన్॥

మ॥ అని యర్థించిననంత శైవబుధుఁ డానందంబుతో నెక్కువే
క్కెనో మెట్లట్లన గ్రహణంబు సలిపెన్ గ్రహాకారంబునన్
జననాథుండు తదంఘ్రియుగ్మమున శీర్షం బుంచి సేవించెఁ ద
క్కినవిద్వద్వరు లెల్ల మ్రొక్కి నుతులన్ గీర్తించి రత్యున్నతిన్॥

క॥ మనుజేశ్వరుఁ డర్థింపుడు
ఘనుఁ డా హారదత్తగురుఁడు గౌరీశ్వరదీ
క్షను నొసఁగి శర్వలింగం
బును ధారణముగ్ బొనర్చె భూనరున కొగిన్॥

క॥ ఆ వెంటనె రాజసభగ్
శైవమనీషివరులు సభ్యు లగునటుల్
గావించెను శివధర్మము
లేవేళను సలుపునట్టు లేర్పఱచె రహిన్॥

తే-గీ॥ నృపతి హారదత్తునిఁ దదంబ నపరిమితమ
హాసరణి గౌరవించి తదాత్మ మెఱిఁగి
తా మెలంగుచు వారి నితాంతభక్తి
తోడ సేవించుచుండె సంతుష్టమతిని॥

తే-గీ॥ దూరదేశము లేగి యందు చిరవాస
మున్న శైవులు మరలఁ జోళోర్వి శాంభ
వాభ్యుదయ మాలకించి మహాప్రమోద
మొంది చేరిరి కాంచికి నుత్సుకతను॥

అ-వె॥ విష్ణుకంచినున్న విష్ణుచిత్తాచార్య
తనయు లిరువురు హారదత్తధీరుఁ
డాత్మభాగినేయుఁ డగుట నెఱింగి యే
కాంతమందు నతనిఁ గదిసియనిరి॥

శా॥ అస్మాకీనసహోదరీసుతుఁడ వన్యాప్రాప్తసామర్థ్యల
క్ష్మిస్మేరాంచితమూర్తి! రమ్య హరికాంచీక్షేత్ర మస్మద్భవిశా

సన్మార్గాధిగతాపచారసును భా♦వంబందు మన్నింపు మి
ష్టసృష్టింసుము నుద్ధరింపుము! జగం♦ బత్యంతము౯ బేర్కొన౯॥

క॥ వినుము సుదర్శనగతి నీ
వనయము రాజిలుటఁ జేసి ♦ యనఘాత్మ! సుద
ర్శనా[illegible]ఘుఁడని పిలిచెద మిఁకఁ
గనుఁగొనుము నిజాన్వవాయ♦ గౌరవసరణి౯॥

క॥ అన విని హరదత్తసుసుం
డును వారలఁ జూచి యపు డ♦నూనస్మేరా
ననుఁడై యిట్టుల పలికెను
ఘనతరమకరందసార♦కనదురుసూక్తి౯॥

తే-గీ॥ అయ్యా! చెలిమి[illegible] సెలిఁబెట్టి♦నట్టివారు
మీరు గా[illegible] మొ[illegible]ద్రుల♦తీరు దూర
మొ[illegible] కుండను నీరంబు ♦ లిచ్చినట్టి
జాతలో[illegible] కా[illegible] సుమని ♦ తలఁపవలయు॥

తే-గీ॥ ఏను మజ్జనయిత్రీను ♦ నేఁగుదెంచు
సపుడు మముఁ బల్కరింత త్ర♦పాకరంబు
గా నపుడి దలంచినట్టి ని♦కామనీరు
లో [illegible] ప్రస్త్రశప్తునుడు♦లును గ్రిమమున॥

సీ॥ రహిం ద్వాదశోర్ధ్వపుం♦డ్రములు దీర్తురు మీర
లొడ లెల్లబూదిఁ బూ♦యుదుము మేము
సొగసగు బంగారు♦నగలు దాల్తురు మీరు
రుదురాకపూస లే♦యుదుము మేము
ద్రవిడమంత్రముల నెం♦తయును బ్రేమింతురీ
[illegible] త్రయినె యాశ్రీ♦యింతు మెపుడు
చిదచిద్విశిష్టంబు ♦ సిద్ధాంతమది తమ
కదియు శక్తివిశిష్ట ♦ మమరు మాకు.

తే-గీ॥ చక్రముద్రాంకితులు మీరు ♦ శర్వలింగ
ధారులము మేము విష్ణుమ♦తంబు మీది.

శైవమతమగు మాది ని♦స్సంశయముగ
మీకు మాకును బొ త్తెట్లు ♦ చేకుఱు నిఁక॥

క॥ ఏతీరై నను మీరలు
మాతులు లగు టెంతయేని♦మాన్యులు మఱియుఁ
బ్రీతినొ యప్రీతినొ నా
మాతను నను సాఁకితిరి స♦మంచితచరితుల్॥

వ॥ కావున.

క॥ వందనపురస్సరం బొ
నందితమతి నొసఁగువాఁడ ♦ నాకాన్కల మీ
రొందుఁడని యొసఁగె నేల్వాఁ
గుందనపున్ హారముల మి♦గుల రొక్కములన్॥

వ॥ అంత వా రత్యంత్యంబు సోదరిని హారదత్తుని విష్ణుకంచి కాహ్వా నంబు చేసినను వా రొడంబడక యందు హారదత్తుం డవ్వారికి మరల నిట్లనియె.

సీ॥ శివమతంబును బాసి ♦ శ్రీవైష్ణవమతంబు
నను నను జేర ర♦మ్మనుట యొకఁడు
శ్రీవిష్ణుగరిమంబు ♦ శ్రీవైష్ణవమతంబు
ఘనతను నను జెప్పు♦మనుటయొకఁడు
ఏకామ్రనాథుని ♦ యీకాంచి విడి మమ్ముఁ
విష్ణుకంచికిఁ జేరఁ ♦ బిలుచు టొకఁడు
మీతోడ నేని మీ♦వ్రాతంబుతో నేని
కుడువంగ మమ్ము రాఁ♦గోరు టొకఁడు

తే-గీ॥ గాక తా మేది కోరిన ♦ గారవమున
నాత్మణమె యట్టిపనిని న♦వ్యాజమతి భ
వజ్జనుఁడు నిర్వహించు నే♦బాధ లేదు
చనుఁడు నుతులివె వైష్ణవ♦స్వాములార!

వ॥ అనుటయు వారలు సత్కారంబులు గైకొనియుఁ జిన్నవోయిన వదనంబులతో మరల విష్ణుకంచి కేఁగిరి.

—: హారదత్తుఁడు తీర్థయాత్రసలుపుట :—

క॥ హరదత్తుం డంతనె యీ
హారిదంతరపుణ్యతరమ♦హాస్థలయాత్రన్
హారువుగ సల్పఁగ జననిని
బరిజనులను బుధులను గొని ♦ పయనము చేసెన్॥ 83

సీ॥ ఏ పురంబొక్కమా♦త్రీక్షింపఁజాలిన
జనులకఘంబాపసం♦చయము సురుఁగు
ఏ పురంబున జగ♦దేకమాతృకతోడఁ
దాండవంబాడుఁ గం♦దర్పజేత
ఏ పురంబున సన్ము♦నీశాగ్రిణులకు న
ధ్యాత్మోప దేశంబు♦హారుఁడొనర్చె
నే పురంబునను మ♦హేశ్వరకరుణకు
గుఱియయ్యె నుపమన్యుఁ♦డురుతపస్వి

తే–గీ॥ ఆ పురం బిల మోక్షపురంబు
గురుతరుజ్ఞానహార్మ్యాగ్ర♦గోపురంబు
శ్రీపరాంబామహేంశాంఘ్రి♦నూపురంబు
భవ్యతరమగుశ్రీచిదం♦బరపురంబు॥ 84

తే–గీ॥ చేరి పుష్కరిణిన్ గ్రుంకి ♦ చిత్సభాప్ర
వేశ మొనరించి శ్రీతాండ♦వేశమూర్తి
నార్య కామేశ్వరినిఁ గొల్చి ♦ హాస్తిముఖుని
షణ్ముఖునిని భజించి బల్ ♦సంతసమున॥ 85

క॥ స్ఫాటికలింగార్చనమును
నీటగుమాణిక్యమూర్తి ♦ నిరతిశయార్చన్
హాటకసభాలయము న
చ్చోటం గల దివ్యరాజిఁ ♦ జూచి ప్రియమునన్॥

తే–గీ॥ మధుర కేగి సువర్ణప♦ద్మహ్రదమున
మునుక లొనరించి సుందర♦మూలలింగ

మును శఫరనేత్రి నార్యను • బూజచేసి
తక్కపరివార దేవతా•తతికి మ్రొక్కి॥

క॥ శ్రీరామేశ్వరధామము
నారామనృపాలకృతని•రతిశయపుణ్య
శ్రీరమ్యహర్మ్య మర్మిలిఁ
జేరి యిటఁ సకలతీర్థ•జీవనతతులన్॥ 88

క॥ సేతువులో దురితహరణ
హేతువులో నుభయజలధి•హృద్యోర్మిలస
త్స్వాతోదకమండలి సు
స్నాతు లయి కదుఁగదుఁ బ్ర•శస్తహృదయులై॥

తే-గీ॥ ముందు హనుమత్ప్రతిష్ఠిత•ముగ్ధచంద్ర
కేశు విశ్వేశుఁ దద్దేవ•తేశురాజ్ఞిఁ
బూజనముచేసి రామేశుఁ • బూజచేసి
జననిఁ బర్వతవర్ధనిఁ • జక్కఁగొలిచి॥ 90

క॥ హేరంబుని షణ్ముఖునిఁ
వారలవారిజముఖులను • వారనిభ క్తిఁ
సారెకుఁగొలిచి సకలపరి
వారామరతతి భజించి • వరుసగ నంతన్॥

తే-గీ॥ కదలి మాతృభూతేశ్వర•గ్రామ మొంది
యింపుమై నమ్మహేశుఁ ద•ద్ధృదయదేవి
సురభికుంతలమాతను • సురుచిరోరు
భక్తిఁబూజించి జంబుకే•శ్వరముఁ జేరి 92

క॥ జంబూద్రుమంబుఁ గని యఘ
జంబాలముఁ బాపునట్టి•సర్వేశు నుమన్
బంబినభక్తి భజించి ర
యంబున శ్రీరంగపట్ట • మరిగిరి వేడ్కన్॥

సీ॥ వెలయు నేవీటఁ గా•వేరీమహానది
దక్షిణోత్తరదిశా•ధామములను

బవళించియుండు నే ♦ పట్టణంబున భోగి
రాజతల్పంబుపై ♦ రంగభర్త
సిరితోడ ధరతోడఁ ♦ జెలగుచు విభు నెందు
నలరించు రంగతా♦యారుకరము
నివసింతు రేయూర♦నిర్మలాత్ములు వేన
వేల్ వైష్ణవోత్తముల్ ♦వీధులందు

తే-గీ॥ అట్టి సప్తావరణసై భ♦వాతిశయప
రీతశోభితమగు నప్పు♦రీవరంబుఁ
జేరి కావేరిజలమాడి ♦ శ్రీసనాథు
రంగనాథుని సేవించి ♦ రాణగదుర॥

94

తే-గీ॥ అంతఁ గుంభఘోణంబున ♦ కరిగి భక్తి
గరిమఁ గుంభేశు దన్మనః♦కాంత నార్య
మంగళాంబను బూజించి ♦ పొంగెసంగ
నమరునాగేశుఁ దత్సతి ♦ నంబఁగొలిచి॥

వ॥ ఇఁక ననేకంబులగు శివలింగంబులకును దదవరోధంబులగు జగ
న్మాతలకును బ్రమొక్కులిడి.

క॥ వైద్యేశ్వరపురి భవరు
గ్వైద్యేశ్వరు వేదవేద్య ♦ వైభవసుభగున్
విద్యుద్వర్ణకపర్దున్
సద్యశ్శ్రేయః ప్రదాన♦చతురు మహేశున్॥

క॥ బాలను విదలితభవజం
బాలను బాలేందుశకల♦పరిభాషితచూ
డాలను నీలమణీఘృణి
జాలను సేవించి సంత♦సం బిగురొత్తన్॥

మ॥ తిరువణ్ణామల కేఁగుదెంచి యచటన్ ♦ దేవాదిదేవున్ గృపా
కరభావున్ గలహంసనూకరవరా♦కారాత్మభూహార్యగో
చరమూర్ధాంఘ్రివిరాజితోజ్జ్వలతనున్ ♦ శైలాధిరాట్కన్యకా
పరివస్యాపరితుష్టమానసు, లస♦ద్భక్తైకరక్షావశున్॥

క॥ భక్తి నపీతకుచాంబా
శక్తిని నిఖిలాబ్జజాండసంరక్షణక్రి
యాశక్తినిఁ గృతభక్తాంహో
ముక్తిని భజియించి మిగుల ముదితాత్ముండై ॥

వ॥ మఱియుఁ బళని తిరుత్తని తిరుశైలంబులందు సుబ్రహ్మణ్య భక్తబ్రహ్మణ్యప్రశమను బూజించి శ్రీకాళహస్తిపురిఁ జేరి సువర్ణముఖరీధునిఁ దోయంబులాడి జ్ఞానాంబాహృదయపుండరీకభాస్కరు శ్రీకాళహస్తీశ్వరు సేవించి యనంతరంబు శ్రీపర్వతంబుఁ జేరి యందు శిఖరాగ్రసందర్శనం బొనరించి.

సీ॥ పాతాళగంగను స్నాతులై మల్లీశు
పుల్లారవిందాళిఁ బూజచేసి
భ్రామరీశక్తి కపచితినింబొనరించి
పంచాక్షరీయంత్రభస్మ మలఁది
సాక్షిగణేశుని సారంగనాథుని
హాటకేశానుని నర్చచేసి
ఆరామవీరేశ్వరాంఘ్రుల సేవించి
తక్కినయట్టితీర్థముల నొంది

తే-గీ॥ త్రిపురరాక్షసహంతఁ దద్దేవదేవి
నమ్మహానందిలింగంబు నార్య గౌరి
బ్రహ్మలింగేశు జోగుళాంబను భజించి
వరదు హేలేశ్వరు నికఁ ధ త్పత్నిఁ గొలిచి॥ 102

క॥ గోకర్ణక్షేత్రముఁ జని
గోకర్ణాభరణకర్ణు గురుతరకరుణా
శ్రీకు దశాస్యసుకృతపరి
పాకశుభాకారుఁ గొలిచి పత్నీసహితుఁడై॥ 103

క॥ సౌరాష్ట్రసోమనాథుని
పారకృపానిధిని భీమశంకరమూర్తిన్

ధీరు మహాబలనాయకు
భూరిపరళివైద్యనాథుఁ♦బూజించి తగన్॥

క॥ ఘుశ్మేశ్వరునిన్ దారుణ
రశ్మిబృహద్రశ్మితుహిన♦రశ్మినయనునిన్
గశ్మలహరు మునిమానస
వేశ్మచరున్ బూజచేసి♦విశ్వశరణ్యున్॥

వ॥ మఱియు ననశ్వరభోగేశ్వరు నాగేశ్వరు నర్చించి గౌతమమునీంద్రపుణ్యాలంబనుఁ ద్ర్యంబకదేవు నారాధించి సంకటహరుల నోంకారపరమేశ్వర విమలేశ్వరులను బూజనంబొనర్చి త్రిజగజ్జేగీయమానవైభవుం డగునుజ్జయినీమహాకాళదేవుని సేవించి యశ్రాంతవిశ్రాణనకృపాళునేపాళపశుపతిన్ భజియించి మోక్షబీజావాపకేదారుఁ గేదారదేవు నర్చణంబొనరించి నిరపాయదయాసనాథుఁ జితాభూమివైద్యనాథు నమస్యసల్పి యానందకాననంబుఁ జేరి యందు.

సీ॥ నిరవశేషితపాప♦నిర్మలాంభశ్శ్రేణి
మణికర్ణిక నొనర్చి♦మజ్జనంబు
ఔపనిషదపద♦వ్యాకృతనిజబోధు
విశ్వనాథు బ్రపత్తి♦వెలయఁగొల్చి
చేటికాభూతకు♦శేశయపాణి స
రస్వతి నన్నపూ♦ర్ణను భజించి
సర్వవిఘ్నధ్వాంత♦చండమయూఖు డుం
ఢికరీంద్రముఖుఁ దని♦యక యజించి 106

తే-గీ॥ భూరమాధవు మాధవుఁ ♦ బూజచేసి
కాలభైరవపాదయు♦గ్మమున వ్రాలి
యక్షరాజాంఘ్రివనజంబు ♦ లర్థి మ్రొక్కి
తక్కఁగలయట్టివేల్పులం♦దఱకు నెఱఁగి॥

సీ॥ మునియప్పుఁదీర్పఁబూ♦నినహారిశ్చంద్రుండు
వెలఁది నమ్మినయట్టి♦వీథిఁ గాంచి

ఈడిగ పూఁబోఁడి ♦ నెనయఁబోఁడు మధు
కలశ మొందినయట్టి ♦ నిలయ మరసి
పదియశ్వమేధంబు ♦ లాదవించి లింగప్ర
తిష్ఠ సల్పిననల్ప ♦ తేజఁగు నెఱిఁగి
అల సుశీలయుఁ గృత్య ♦ హంబు తీర్థం బాడి
నటి జ్ఞానోదక ♦ హ్రదముఁ గాంచి
తే-గీ॥ అల్ల పన్నిద్దఱుర్కులు ♦ హరువుమీఱ
హరుని సెలవొంది చెంది యు ♦ ప్పురమునందె
భ్రాంతులై సంచరించువై ♦ భవము గని
మురిసి జోతలనర్పించి ♦ ముందు కేఁగి 108

వ॥ తీర్థరాజంబుఁ జేరి మాధవేశ్వరీమహేశ్వరులనర్చించి గయాక్షే త్రంబునఁ బితృదైవత్యంబులగుకృత్యంబుల నిర్వహించి మంగళ గౌరిని సమంత్రవిధినర్చనంబొనరించి భువనేశ్వరకేదారేశ్వరలింగంబుల నారాధించి గౌతమీకృష్ణవేణీమహావాహినీసలిల సందోహంబుల నవగాహనంబొనరించి సంచరితనగరాస్థానంబు లందెల్ల మహే శ్వరపారమ్యనిర్ణయంబుఁ బ్రకటనంబొనర్చుచు నందందలి పాశు పతాగ్రణుల సేవించి యభినందింపుచు నందును శ్రీనీలకంఠశివా చార్యుని దేశికునిగ వరియించి తత్ప్రసాదంబుఁబడసి కతిపయదినం బుల కాత్మనివాసంబుఁ జేరి రంత హరదత్తుఁ డనన్యసామాన్య వైదుషీవిశేషభూషితుండై ప్రతిదినంబునందు సర్వదర్శనాపార పాండితీగంభీరంబులగు మహోపన్యాసంబులొసంగుచు నుత్తమ గ్రంథంబులనిబంధించుచు సర్వవేదతాత్పర్యనిర్ణయంబు సంధానించె నాపైఁ గొంతకాలంబున కాధీరపరిభాకరునకు.

—: హరదత్తుని వివాహము :—

క॥ పద్మినినిఁ బోల్పఁగలయొక
పద్మినియనుకన్యఁ దెచ్చి ♦ బహుమత మొప్పన్
విద్మణి యొకవిప్రుండు హ
రిద్మండలియలర నిడి పత్నిణయమొనర్చెన్॥

వ॥ పద్మినీహారదత్తులకుఁ గ్రమంబుగ నేకామ్రేశ్వరమహాదేవశంకర నీలకంఠచంద్రశేఖరశంభుమధ్యార్జునేశ్వరులనుపుత్రులును గల్పక మీనాక్షులను గూఁతులును జన్మించి యభివృద్ధినొందుచుఁ బుత్రికలను బాత్రులగువరుల కొసఁగి యుద్వాహంబొనర్చి పుత్రులను వేదవేదాంగంబులఁ బారంగతుల నొనర్చి నవల నొకనాఁడా స్థానస్థలివసుమతీపతి యభ్యర్థనంబున భక్తియోగంబుమహిమంబును గూర్చి చర్చించి యుపన్యసించుచు నొక్కయైతిహ్యంబు నిట్లు ప్రతిపాదించె.

చండకభిల్ల చరిత్రము

క॥ పాంచాలదేశమును బా
లించు నొకం డరిజనావ♦లేపహరుం డ
భ్యంచితశివలింగార్చా
చుంచుం డిలసింహకేతు♦శుభనామకుఁడై॥

సీ॥ కలలోన నేఁ బర♦కాంతల మొగమును
జూడఁగాఁ దలఁపని♦సురుచిరాత్ముఁ
డాకలిఁగొనియేని ♦ యపరిశుద్ధాన్నంబు
భుజియింప నెంచని♦పుణ్యశీలుఁ
డలిగియుండియు నేని ♦ యనుజీవులను గూడ
నొవ్వఁబల్కనియట్టి ♦ నుతచరిత్రుఁ
డక్కఱపడియేని ♦ యన్యధనంబుల
హరియింపఁబూనని ♦ యమలహృదయుఁ

తే-గీ॥ డలసియేనియు దేవగు♦ర్వగ్రజన్మ
ధేనుపూజల మానని♦ధీరమూర్తి
భ్రమసియేని యసజ్జన వర్గగోష్ఠిఁ
జేరనట్టి యకల్మష♦చిత్తుఁ డెపుడు॥

క॥ సముచితగతి నాతండు వ
స్తుమతిఁ బాలించుచుండ ♦ స్తుద్ధివర్ధి యొకఁడు

స్త్రీమునందు జానపదజా
లము దనిసి రయమున గ్రామోంత♦లను సల్పిరిటుల్॥ 114

మ॥ పులులున్ భల్లుకముల్ వనేభము లెనుం♦బోతుల్ వనీసూకరం
బులు సింగంబులు ఖడ్గసంఘములు దు♦ష్పుల్ మున్నుగానొప్పన
బ్బలవత్కాననజంతుసంతతులు పై♦పై రేగి మాగోగణం
బుల సస్యంబులఁ బొట్టఁబెట్టుకొని యే♦పున్ మీఱుచుండెన్ విభూ!

ఉ॥ బాలుర నంగనాతతుల ♦ భద్రము సేయుటె మొక్కలంబుగాఁ
గ్రాలుచునుండె నింక నెటు ♦ గ్రామములందు మనంగ నేర్తుమ
య్యా! లవ మాత్రమచిత్తమున ♦ నక్కటికన్ గొని వేగ వచ్చి స
త్త్వాళినిఁ గూల్చి నీ జనుల ♦ ప్రాణములన్ బరిరక్షసేయుమా!

ఉ॥ జాగొనరింప కీవిఁకను ♦ సత్వరమే పయనంబు సేయఁగా
బాగు మఱొండుకార్యమును ♦ భావనసేయకు మా రతీవర
జాగరిమంబుఁ బోల్పఁగల♦చక్కటు లెందులభించు నీకు నీ
వే! గణియింపు మన్నియును ♦ నిద్ధచరిత్ర! పవిత్ర! పేర్మిమై॥

క॥ అని నంత మహీనాథుం
డనుకంపదలిర్ప వేగ♦నా ఖేటకయో
ధనికాయమునకు జేప్ప గ
హనమును జేరవలె వేఁట♦లాడఁగ వేగన్॥ 118

—: సింహకేతుమహారాజు వేటకేగుట :—

వ॥ అని శాసించి.

తే-గీ॥ పల్లెటూరులవారి క♦భయముఁ జూపి
సెలవొసఁగి పంపె వారలు ♦ చేరఁబోయి
రాత్మపురముల కిచట వా♦హ్యాళిధీరు
లెల్లరున్ గడుహర్షంబు ♦ వెల్లివిరియ॥ 119

చ॥ బఱిసెలు బారుటీటెలును ♦ బాఁకులు బల్లెము లుక్కుకోలలున్
జిఱుగదలున్ త్రిశూలములు ♦ సింగిణులున్ బలుతీన్లకై దువుల్
పరశులు దుడ్డుకఱ్ఱలును ♦ పాశము లుద్ధతసారమేయముల్
విరివిగఁ గూర్చి యార్చి సర♦విన్ బయనంబు నొనర్చి రేపునన్॥

తే-గీ॥ విధునితోఁగూడ నడిచిన♦వేఁటకాండ్ర
లోన నొక్కఁడు శబరుఁ డ♦నూనబాహు
బలుఁడు చండకుండను పేరఁ♦బరఁగువాఁడు
యుద్ధభటులందుఁ గూడఁ బ్ర♦సిద్ధమూర్తి॥

క॥ భూతదయ దైవభక్తి మృ
షేతరవాఙ్నయతి గలిగి♦యొసఁగు నతఁడు వి
ద్యాతతవివేకరహితుఁడు
చాతురి యెక్కుడుగలేని♦జనమాత్రుండై॥

తే-గీ॥ సైనికులలోనివాఁడయ్యు ♦ జనపతి యను
శాసనంబుననతఁడు ని♦శాతభల్ల
చాపశరధరుఁడై యట♦నీపదంబుఁ
జేరవచ్చెను వేఁటాడఁ ♦ జేవమీఱి॥ 124

ఉ॥ ఇనుఁ డుదయించునంతకె మ♦హీశ్వరుఁడున్ మృగయావిశారదుల్
ఘనగహనస్థలిన్ దఱిసి ♦ కాఱెనుఁబోఁతుల నెల్గుబంటులన్
వనకిటులన్ మదేభముల ♦ వ్యాఘ్రములన్ బహుసింహసంహతిన్
దునిమిరి గట్టులట్టువడ♦దుష్టమదోద్ధతసత్వసంతతుల్॥

క॥ ఒకరికి నొక్కరు గలియక
నికరపుబాహుబలవీర్య♦నిపుణతఁ దమచూ
డ్కికి ననువగుదిశ నెక్కొని
సుకరముగ వధించిరంత ♦ క్షుద్రమృగములన్॥ 126

ఉ॥ చండకభిల్లుఁడున్ గడుఁబ్ర♦చండభుజాతతవిక్రమోన్నతిన్
దండియెలుంగులన్ బులుల ♦ దంతినిహంతల ఖడ్గవర్గమున్
మెండగునేదుబందులను ♦ మీఱుచు వంచి వధించె నవ్వి పె
న్గొండలవోలెఁ బృథ్విపయిఁ ♦ గుప్పనఁగూలె హతాహతంబులై॥

తే-గీ॥ సూదవిద్యావిశారద♦స్తోమమును ని
తరపరిజనంబులను గొని ♦ తఱలి వచ్చి
యొక్కకాసారరాజంబు ♦ ప్రక్కఁబటకు
టీరమును గూర్చి సర్వంబుఁ♦జేరిచి యుట॥

క॥ పప్పన్నంబులుఁ బులుసులు
గొప్పకుఁదగినట్టియిగురు♦కూరలు చేరుల్
అప్పడములు వడియంబులు
నొప్పుగ సిద్ధంబుచేసి ♦ యుంచినయంతన్॥

వ॥ అంతకు మున్నె సంకేతంబుచేసికొనినవారలు గావున ద్వితీయ యామాంతంబువఱ కాఖేటంబుసలిపి యేకిమీఁదును బరిజనంబులును దటాకంబు సమీపించిరి.

సీ॥ ప్రబలాతపక్లాంత♦బహులాధ్వనీనవి
తానని తాంతసం♦తాపహరము
మదకరేణుసనాథ♦మాతంగరాజమ
జ్జనకేళిశిథిలోర్మి♦సముదయంబు
నైకటస్థితమహా♦నగశిరస్థలకంద
రాంతరాళాంబుధా♦రాంచితంబు
ఘనతపోవనముని♦కాంతావగాహన
హారిదర్భచూర్ణపం♦కాంకితంబు
తే-గీ॥ కాకలీకూజితాత్యంత♦గానచతుర
చక్రచక్రాంగశుకపిక♦శారికాఘు
నైకకంఠస్వనముఖరి♦తాఖిలాశ
మరుస మిడెమధురోద మ♦బ్జాకరంబు॥ 131

వ॥ అంత.

క॥ నరపతియును బరిజనమును
బిరుదగువేఁటకాండ్రు ♦ ప్రీతిమెయి నటన్
వరుసజలమాడి జగ్గిన్
జరిపిరి చండకుఁడు నాగ♦శబరుఁడు వెలిగా 132

క॥ అతఁ డందఱ మిగిలి కడున్
వితతభుజాశక్తి యుక్తి♦వేఁటాడి మహో
న్నతసత్వములఁ జదిపె నని
యతులితయోధుఁ డని పొగడి ♦ రందఱు వానిన్॥

ఆశ్వాసాంతము.

క॥ శతధృతికరోటమాలా
వితతోరస్థ్సాన! కాద్రవేయసముదయో
చితభూషణసుకపర్దా!
హృతభాస్కరిగర్వ! మల్లికార్జునదేవా! 134

గద్య— ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితా భాగధేయ బుధజనవిధేయ ముదిగొండనాగవీరేశ్వరనామధేయ విరచితంబైన హరదత్తవిజయకావ్యం బందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరదత్త విజయము

పంచమాశ్వాసము

క॥ శ్రీనాధసోదరీచే
తోనళినద్యుమణిమూర్తి! దుర్వారతర
ధ్యానాభియుక్తభక్తని
ధానా! శ్రీశైలవసర♦తా! మల్లేశా!

వ॥ దేవా! అవధరింపుము.

—: భిల్లుఁడు శివలింగంబుఁ జేకొనుట :—

చ॥ శబరుఁడు పెక్కుసత్వములఁ ♦ జంపియుఁ దక్కినవారియట్లు తా
ను బటుకుటీరముల్ దఱియఁ♦నుం జనుచుండఁగ బ్రామాదట్టపుం
గుబురులమధ్యఁ బాడువడి ♦ కూలినయట్టిశివాలయంబు దృ
ష్టిఁబడుడు నంత లోపలికిఁ ♦ జేరి కనుంగొనె దివ్యలింగముల్॥

వ॥ అంత నతండు.

తే-గీ॥ భిన్నపీఠపతిత మయి♦పృధివి నొరగి
యున్నలింగము నాత్మకీ♦యోరుభాగ్య
ఫలము గా నెంచి గ్రహియించి ♦ పార్థివేంద్రుఁ
డున్నపటమందిరమును దా♦నొంది వేగ॥ 9

తే-గీ॥ విభునిఁగని మ్రొక్కి యిట్లని♦విన్నవించె
దేవ! చూడగదే యిది ♦ దివ్యలింగ

మనుపమము మామకీనభా♦గ్యస్వరూప
మర్చనముసేయుదుఁ దెల్పు♦మా క్రమంబు॥

క॥ కూలిన దేవళమును భువి
వ్రాలినయాలింగమును బ♦రాకునఁగని లోఁ
జాలిఁగొని తెచ్చితిని జన
పాలా! యీదీనజనునీఁ ♦ బాలింపఁగదే! 5

—: భిల్లుఁడు రాజును శివపూజావిధిని జెప్పుమనుట :—

ఉ॥ మంత్రవిధిజ్ఞులై యలరు ♦ మాన్యుల పూజలఁబ్రీతుఁ డయ్యెనుర్
మంత్రము రానియట్టియల♦మానిసులుర్ గొలువంగఁ బ్రీతుఁడౌ
తంత్రము గల్గియుండు నది ♦ దంటవు నీ వెఱుఁగంగలావిఁకన్
మంత్రవిదగ్రణీ! తెలుపు♦మా! శివతుష్టిగ నర్చనావిధిన్॥

క॥ నీవే గురుఁడవు హరుఁడవు
నీవే యొడయఁడవు దేవ♦నిర్మలాభావా!
కావలుఁ డనిచూడకు హిత
మావిధి నుపదేశమొసఁగు ♦ మతివేగమునన్॥

తే-గీ॥ పూర్వకర్మప్రచోదిత♦బుద్ధితోడ
లింగమును దెచ్చి చూపి య♦భంగభక్తి
నిట్లు పూజావిధిన్ గోరు♦నెఱుకుఁ గాంచి
యించుక హసించి యిట్లనె ♦ నెలమి నృపతి।

ఉ॥ ఎక్కడినుండి తెచ్చితివి ♦ యేటికి నీకిది పాడువడ్డయా
చక్కని నున్నయిమ్మహిత♦శాంకరలింగము ముట్టవచ్చునే
చొక్క మెఱుంగకుంటి వట♦సోఁకు తెగల్ మఱి భూతసంచయం
బెక్కడుచేరి యుండు హిత♦మెంచి వడిన్ గుడిఁజేర్పు! లింగమున్॥

ఆ-వె॥ వెడఁగుబోయ వేఢ♦విమలలింగం బేడ
సీధుపానమేడ ♦ బోధ యేడ
వేఁటసేయుటేడ ♦ వేదపద్ధతి యేడ
వలన దుడుగు!ధీన వాసి లేదు॥ 10

క॥ అనుడున్ గటకటపడి నా
తనువున్ బైశాచభూత♦తతు లిఁక భక్షిం
చిన మోదమువడుదును బా
వన మీలింగంబు నిచటఁ ♦ బాయఁగఁ జాలన్॥ 11

ఉ॥ నే నిఁక నేఁటనుండి ధర♦ణీధవ!నీదుపదంబు లానగాఁ
బూనిక సేయువాఁడ మధు♦వున్ నిఖిలామిషమున్ ద్యజించితిన్
బో నిఁక వేటసేయుట క♦పూర్వతరాత్మము దోఁచెఁ బ్రేముడిన్
బూని వచింపుమా!శివుని ♦ పూజనపావనసుప్రయోగమున్॥

వ॥ అనిన రాజిట్లనియె.

తే-గీ॥ ఓరి! యీలింగమును గొని♦యుత్సుకతను
నీ గృహంబున కేఁగఁగా ♦ నీదువధువు
నిన్నుఁ దెగనాఁడు లింగంబు ♦ నీటఁద్రోయు
మానుమీ లింగపూజను♦మంచిదెంచి॥

క॥ సుకముగ దంపతు లెపుడు హి
తకరాన్నసుగంధపాన♦తర్పణముల నా
త్మకు సంతసంబునిడుచు మ
నికినిన్ గడపుటయె మేలు ♦ నీ వదిగనుమా! 14

క॥ పరమున్నదియో లేదో
భరమన కేవేవో కొన్ని ♦ పచరించి వృథా
కర మలయుదు రిట నొకకొం
దఱు నీ వాబాటఁబోకు ♦ తనియు సుఖమున్॥ 15

క॥ అన శబరుండిట్లనె నో
జననాథ!మదీయభార్య ♦ చక్కఁగ నిఁక నా
మనమున కెదురుగనాడినఁ
బని లేదిఁకఁబొమ్మటంచుఁ ♦ బనిచెద దానిన్॥ 16

చ॥ ఒకఁడనె శర్వలింగమున ♦ కోపిక నర్చనచేసికొందుఁ దా
వక ముపదేశపద్ధతికి ♦ వార యొకించుక గల్గనీను మో

రకుఁ డనిచూడఁబోకు మిఁక ♦ రాజశిఖామణి! యచ్చమైనమ
చ్చికఁ బరిశీతుణంబొసంగు! ♦ శ్రీశివలింగసమర్చనావిధిన్॥ 17

వ॥ మఱియు.

తే-గీ॥ అధిప! ఆహారనిద్రా భ♦యంబులందు
మిథునభోగంబులందె నర ♦ మెలఁగుమనుచు
హితవు బోధించెదవయేని ♦ యెఱుకటంచు
సమ్మతమె యైన నాలింపు ♦ జడునినుడిని॥ 18

క॥ మానవుఁడె కావలయునె?
ధీనిధి! యిఁకఁ బ్రాణులెల్ల ♦ తివిరి యశనని
ద్రానిధువనభయముల నెం
తేనియునుంబడయుఁగాదె ♦ యెఱుఁగనె? వానిన్॥ 19

తే-గీ॥ పరము లేకున్నఁ బున్నెంబు ♦ పాప మెదియు
లేకయున్నను నరయంగ ♦ నీకనుపడు
జగము నందెట్టులొదవె దృ♦ష్టంబు గాఁగఁ
దారతమ్యంపుసృష్టియుఁ ♦ దదనుసృతియు॥ 20

క॥ ధేనువునున్ బూజించుట
శ్వానంబున కెంగిలిడుట ♦ చకాంగము న
న్యూనప్రీతిన్ బెనుచుట
పూనికనై వాయసమును ♦ మోదుట తాలన్ 21

వ॥ సర్వజ్ఞుఁడగు నీ కెదురాడఁ గలాఁడనే మన్నించి నాకభిమతం
బును బోధింపుము.

చ॥ అనుటయు తేఁడు పీఁ డెటుల♦నాడినన్ విడువండు లింగ మ
ర్చనయెడ నుంత మానస మ♦సహ్యమునొందఁగఁ జేయుపట్ల నై
నను నెటుసల్పునో యనుమ♦నంబున నిట్లు హసించుచున్ వచిం
చెను వినుమోరి! చెప్పెదను ♦ క్షిప్రముశాంకరపూజనంబొగిన్॥

—: భిల్లునకు రాజు శివపూజాక్రమంబుఁ జెప్పుట :—

ఉ॥ స్నానముసేయఁగావలె ను♦పన్నన మద్దను గట్టఁగావలెన్
మేన విభూతిఁబూయవలె ♦ మేలగుచందన మక్షతంబులన్

సూనము లచ్ఛబిల్వములు ♦ శోభితగుగ్గులు ధూపదీపముల్
తేనియ చాఱపప్పులును ♦ దీయనిపండ్లను దండులాన్నముల్॥

తే-గీ॥ సిద్ధపఱచి సంకల్పంబుఁ ♦ జెప్పి శివుని
ధ్యానమొనరించి యుచితాస♦నార్ఘ్యపాద్య
విమలతీర్థాభిషేకముల్ ♦ విధిగ నొసఁగి
భసితగంధాక్షతంబు ల♦ర్పణముచేసి॥ 25

క॥ సుమముల బిల్వ మొసఁగి ధూ
పమునిడి గవ్యాజ్యదీప♦పఙ్క్తి నిలిపి య
న్నములనివేదనకుం బూ
ర్వమునన్ గలవొక్క యవస♦రవిధి యరయుమా!

తే-గీ॥ శంకరుండు చితాప్రదే♦శంబుఁ జేరి
యచటిభస్మముఁ బ్రీతిమై♦నలఁదు నెపుడు
కానఁ దద్భూతి శివునకుఁ ♦ గరముప్రియము
ముందు నైవేద్య మిడు! చితా♦భూతి నెపుడు॥ 27

ఉ॥ దానన నీకు శంకరుఁ డు♦దారతరాత్ముఁ డనుగ్రహించి స
న్మానముతోడ మోక్షము స♦మర్పణసేయఁగలండు రూఢిగాఁ
బూనికతప్పనీక యొక♦పూజనవస్తు వలభ్యమైననున్
దీనిని నేమఱందగ ది♦దే కడతేర్చు నుపాధిదుఃఖముల్॥

తే-గీ॥ అవల మధురఫలము ♦ లభిమతభక్ష్యంబు
లన్నపానములను ♦ నారగింపు
చేసి విడెమునిడి సు♦వాసనాఘనముఁ గ
ప్పురము వెలుఁగుఁ బట్టి ♦ పూలు వేయు!

క॥ ఆ పైన మ్రొక్కి శివునకుఁ
జూపుము నృత్తంబుపసను ♦ శోభితగతి నిం
పౌ పాటఁ బాడి వినుచుము
చాపలమొందక యొనర్పు ♦ శర్వార్చ యిటుల్॥ 30

వ॥ అనంతరంబునఁ దత్ప్రసాదంబు మీరనుభవింపుఁ డని యొడయండు

నుడివిన నన్నిషాదుండు నిండగు నామోదంబుతో నృపునిపదంబు
లకు మ్రొక్కి యిట్లనియె.

క॥ గురువచనమునందొక య
క్కరమైనను దప్పనీక ♦ గడుపుదు వ్రతముల్
గురుఁడవు పరమేశ్వరుఁడవు
హరుఁడవు మామకదురద్ధ♦రాఘతతులకున్॥ 32

వ॥ అని యభినందించి తన్నుఁ గుడువఁబిల్చువారలకు శివపూజనంబు
సేయక మున్ను సాపడనని జనపతిసెలవొంది కదలి మధ్యమార్గం
బుననే కొన్ని తరుశాఖల లింగాచ్ఛాదనకుటీరంబునకై ఛేదించి
కొని వన్యపుష్పబిల్వచందనకాష్ఠగుగ్గులంబుల సంతరించికొని చర
మయామంబున నిలుఁజేరి తనకై యెదురుసూచుచున్న ప్రియురా
లిం గాంచి యిట్లనియె.

మ॥ చెలువా! నిన్నును నన్ను మన్పఁగ నిటుల్ ♦ శీతాంశురేఖాసమా
కలితాపీఠమనోజ్ఞలింగము వనిన్ ♦ గన్పట్టఁగాఁ దెచ్చితిన్
ఫలమంచున్ దలపోసి యస్మదుదయ♦ప్రాముఖ్యసంసిద్ధి కే
చలనంబున్ గనకట్టిభావమున న♦ర్చన్ జేయ శ్రేయంబగున్॥

తే-గీ॥ అనుచు మాటవిప్పి ♦ యభవలింగముఁ జూపి
గీముకెదుట నొక్క♦దిమ్మఁ గూర్చి
పీఠశిల నమర్చి ♦ భీమలింగముఁ జేర్చి
తక్కు గలుగువస్తు♦తతినిఁ దెచ్చి॥ 35

—: భిల్లుఁడు శివపూజ సేయుట :—

క॥ స్నాతుఁడయి సన్నికృష్టన
దీతీర్థముఁ దెచ్చి యాజ్య♦దీపం బిడి సం
ప్రీతి నిజదేశికోచిత
రీతి మెయిన్ బూజన మొన♦రించి కడువడిన్॥ 36

తే-గీ॥ తాను సతియును దత్ప్రసా♦దంబు మెసవి
శివునిముందఱ భజనంబు♦చేసి ప్రహార

యుగ్మమగునంతకున్ వేగి ♦ యుగ్మలియును
నతఁడు నిద్రించి రరుణోద♦యంబుదనుక॥

తే-గీ॥ అంత వారిర్వురు ప్రబోధ♦మంది రప్పు
డెలుకు ప్రాభాతికక్రియ ♦ లెలమి సలిపి
వనమునకు నేఁగి సుకుసుమ♦బైల్వపత్ర
మధురఫలములఁ దెచ్చి య♦మర్చె నర్చ॥ 38

క॥ తొలుతటిదినమందుననే
యొలికికిఁ జని ప్రేతభూతి ♦ యురవగునొకమ్రు
త్కలశము నిండుగఁ గొని తన
నిలయమునన్ జేర్చి పూజ ♦ నిచ్చలొనర్చున్॥

క॥ అది లుప్తంబగునంతకె
యదనెఱిఁగి పరేతభూమి ♦ కరిగి విభూతిన్
బదిలంబుగఁ గొని వచ్చి త
నదుసదనముఁ జేర్చుకొను న♦నారత మతఁడున్॥ 40

క॥ ఆ శబరపత్నియును గడు
పేశలకారుణ్యభావ ♦ విభుచిత్తాధీ
నాశయ పెనిమిటి దెచ్చిన
శ్రీశివలింగమును బ్రేమ♦సేయుచు నుండెన్॥

క॥ సమరముకల్గినతఱి దే
హముపై లోభంబుఁ బాసి ♦ యని కరుగుట యు
ద్యమ మొందుదక్క నితరది
నములందున నెట్టి పని యొ♦నర దాతనికిన్॥ 42

తే-గీ॥ మాసమాసంబునకు నొక♦మాఱు తా ది
వాణమునకేగి జీతంబుఁ ♦ బడసి తెచ్చు
కొనుట యొక్కటియే యుండుఁ♦బని తనంత
నెపుడు ననితరాధీనుఁడై ♦ యెసఁగు టొప్పు॥ 43

క॥ అద్దానన్ బ్రితూర్యాహం
బెద్దియుఁబొసగకయె జగద♦ధీశార్చన బల్

పొద్దుగ జరుగుచునుండెను
దద్దయుఁ గాలంబుగడచె ♦ దంపతుల కిలన్॥

వ॥ అర్చనారంభంబు మొదలుకొని పదిరెండువత్సరంబులైన యపుడు శబరున కెఁబదివత్సరంబులును దత్సతికి ముప్పదియైదేడులునుం డాఁటె నంత నొక్కనాఁడు.

ఉ॥ మజ్జనమాడి వచ్చి తగ♦మడ్గనుగట్టి మహేశలింగపుం
బజ్జ సమర్చ్యవస్తువుల ♦ బాగుగఁ జేరిచి కూర్చి దీపమీ
పజ్జడతన్ జితాభసిత♦సంస్మృతి లేక యజించి యంతలో
నాజ్జనుడిన్ స్మృతిన్ బడసి ♦ యుల్కి గృహంబున బూది లేమికిన్॥

తే–గీ॥ కలశమును గొని వేగంబు ♦ నొలికిమిట్టఁ
జేరి యందుఁ జితాభూతిఁ♦జేరెడేని
యును లభింపమి వేఱొక్క♦యూరి కాటిఁ
జేరి వెదకిన బూది చే♦కూరదయ్యె॥ 47

క॥ అంతట విస్మితుఁ డార్త
స్వాంతుండును నగుచు నికట♦సంవసథసమూ
హాంతములఁ బ్రేతభూముల
నెంతయు శోధించినను న♦దృష్టేష్టంబై॥ 48

తే–గీ॥ చరమయామమువఱకు శ్మ♦శానములను
జాల వెతకియు భస్మ మె♦చ్చటనుగనక
ఘట్టకుటికాప్రభాతప్ర♦కారమునను
నాత్మపురిఁ జేరి తనదు గే♦హమున కేఁగె॥ 49

క॥ తత్సతియునున్ జితాభ
స్మోత్సన్నత వరయనైతి ♦ నుచితమె యనిశూ
న్యోత్సాహయుఁ బత్యాగమ
నోత్సుకయును నగుచు ద్వార♦మొంది వసించెన్॥

తే–గీ॥ నాథుఁ డేతెంచుచుండ న♦న్నవల దవుల
నుండియే తద్వదనదైన్య ♦ మూహచేసి
భూతి సముపార్జితము గామి ♦ బుద్ధినరసి
మదిని మఱుగుచుఁ గన్గొనె ♦ మగని మొగము॥ 51

క॥ ఆతం డుస్సురనుచు నట
భూతలమునఁ గూలి యశ్రువుల రాల్పఁగ న
న్నాతుక దయితునిడగ్గఱి
యాతతదుఃఖాకులయయి యలఁదురె మిఃఁలక॥ 52

తే-గీ॥ అంత నాతండు ప్రియురాలియాననంబుఁ
జూచి వగచుచు నిట్లనె శుభచరితనో
నేఁటితోఁ బూర్తియయ్యె నా నీ వ్రతంబు
దొరక లేదెందు భసితంబు తోయజాక్షి! 53

చ॥ పురములలోనఁ బల్లియలపొంత శ్మశానములందు భూరిజా
గరమతి శోధనమ్మొనరఁ గాంచితి భస్మమునుంత యేనియుఁ
దొరకకపోయె మద్రచితదోషము కారణమై తనర్చు నే
మరణముఁజెందెదఁ శివసమర్చనఁబాసి మనంగనేర్తునే?

తే-గీ॥ అనుడు నచ్చేడియయు భర్త ననుసరించి
కొంతసేపట్లు దీనయై కుంది యంత
ధైర్యమును జెంది నాథునేత్రిద్వయమున
బాష్పములఁ బయ్యెదనునొత్తి పలికె నిట్లు॥ 55

ఉ॥ ఏటికి? యింతదుఃఖ మది యీ భసితంబు లభింపకున్న నా
సాటికి లడ్డువంబులో! రసాలఫలంబులో! నారికేళమో!
నేటగుపాయసోదనమొ! నేను ఘటింతు నొనర్పు మర్చ యీ
నాఁటికి జేపు దొలఁబయఁనంబొనరింపు!లభించు భస్మముఁ॥

క॥ అనుటయు శబరుండిట్లనె
వనితా!గురుశాసనంబు వదలుదు నెట్లా
దినె నుడివెఁ బరికరముల
ఘనము చితాభూతి దీనఁగను!ఫలమనుచుఁ॥ 57

తే-గీ॥ అట్టి పరమార్థసాధకంబైన గురుని
శాసనంబును బాయఁగఁ జాల నెపుడు
పూజనమువిడి నిముసమీ బొంది నొంద
నన్యమేటికి? సెలవిక నరయు!దయిత॥ 58

వ॥ అనుడు నమ_త్తకాశిని ప్రాణవిభునియత్యార్తికి వగచి తెగువతో మరలనిట్లనియె.

ఉ॥ ఏనను జింతలేదు విను ♦ మర్కట రెండువిపత్తు లీయెడన్
బ్రాణవిభూ! ఘటిల్లె నదు♦పాయముచే నొకటేని వీనిలో
మానుపఁజెల్ల దే?వ్రతము♦మానుటయొండు మఱొండు ప్రాణమున్
బోవిడు టందు నేనొకఁడు♦పోకడఁబెట్టుదు నాజ్ఞసేయుమా!

క॥ బహుకాష్ఠపరివృతాస్మ
ద్గృహమును బడవేసి యగ్నిఁ ♦ గీలుకొలిపి నే
దహనముఁజెందెదఁ బయి ని
ర్వహిల్లుఁ బూజనము నీకు ♦ భవ్యచరిత్రా! 61

క॥ దయితా_స్తమయం బాత్మ
త్యయనిభమేన్ యౌగపద్య♦దారుణతరక
ష్టయుగంబున నిపు డొక్కఁడ
వియుఁగావున నెఱిఁగి సెలవు♦వేగనొసఁగుమా! 62

తే-గీ॥ అనుట కతఁ డాత్మ నించుక♦హరుస మొంది
యును నిజప్రియకిట్లనె ♦ నోసి యెట్టి
భావమొందితి వోడలు త్రి♦వర్గసాధ
నంబుగాఁ దలపోయవో♦నాతి!మదిని॥ 63

క॥ సంతతినిఁ జెందవై తివి
యింతకు భోగములఁ దనియ ♦ వెలప్రాయము నీ
వింతటివై_రాగ్యంబును
నింతిరో!చెందుటకు నేమి ♦ హేతువో యెఱుఁగన్॥ 64

చ॥ మ:నకులమందు మాయమ్మనువు ♦ మాటికిఁ జెల్లుచునుండు నేను స
చ్చినత్పటి నేడ్పుమాని యొక ♦ చిన్నవయస్సుగలట్టివానిఁ జే
కొని వరియించి సౌఖ్యములఁ ♦ గూర్మల నొందఁగవచ్చు నేటి కి
ట్లనెదవు తెల్పు నీ మనము♦నందలియాశయ మిందు సుందరీ!

క॥ అనఁ జెవులుమూసికొని జ
వ్వని "శివశివశివ"యని యనె ♦ బాఢిమె మీఱి

ట్లనుచితములాడ మి మ్మే
మనుదాన విభూ!వినుము మ♦దాశయ మెల్లన్॥ 66

ఉ॥ ఎన్నఁడు నాదుతండ్రి నను ♦ నీకిడి పెంట్లియొనర్చెనో యిఁకన్
బన్నుగ నెన్నఁడీవు నను ♦ బాలనసేయుట కొందినావొ నా
పున్నెము జీవితమ్మెఁ బ్రియ♦మున్ సకలమ్మును నాఁటనుండి నే
నిన్నుగ నమ్మియున్న నను ♦ నీ విటులాడఁగఁ గూడునే విభూ!

క॥ మాఱుమనువు విటగతి మన
వారలలో నొప్పనెడల ♦ వాసియనుచు సు
స్త్రీరత్నము లొప్పుదు రే
ధీరమతీ!యట్టివారుఁ♦దీయకు మెపుడున్॥ 68

వ॥ ఇఁకఁ బ్రాణపరిత్యాగంబున కెట్లొడంబడితి వనెదవేని విను.

క॥ భువి సకలప్రాణులు ను
ద్భవనిధనము లొందునట్టి♦తగ వేకద! యీ
యవతారము నిత్యమొకో
వివేకభావమునఁ గనఁగ ♦ వెనుకన్ ముందున్॥ 70

మ॥ క్షయమో శోఫమొ సన్నిపాతమొకొ వి♦స్తారజ్వరంబో మహా
మయ మింకొక్కఁడొ చేరవచ్చి యయినన్♦మాద్యన్మహాసత్వసం
చయఘాతంబుననైనఁ బానభృశతా♦సంప్రాప్తిచే నైన న
త్యయ మావశ్యకభావి కాదె! కనవే!♦యవ్యాజభావంబునన్॥

క॥ ఈ నాదునిధనమున నిపు
డీ నాజన్మంబు ధన్య ♦ మిఁక మత్తనుసం
ధానులు తలిదండ్రిలునున్
మానుగఁ గృతు లగుదు రెంతొ ♦ మది నాథయుధూ! 72

క॥ శివుఁ డిచ్చిన యీ తనువును
శివపూజకు విడుచు టెంతొ ♦ శ్రేయ మదియునున్
ధవున కుపకారమైనను
నవనిక్ భాగ్యంగఁ దరమె ♦ యుద్ధాని నిఁకన్॥ 7[illegible]

క॥ సెలవిమ్మ వేగముగ నీ
నిలయంబును నూడఁగొట్టి ♦ నెట్టనఁ జితినిన్
సలిపి యటఁ జిచ్చునిడి ని
శ్చలమతి నీపదములొంది ♦ జ్వాలన్ బడుదున్॥

వ॥ అనంతర మెమ్మక్కఁగడియలో నీకు భస్మంబు సంప్రాప్తమగు నీవు మజ్జనంబునొంది నిష్ఠితవ్యూహంబుగ శివారాధనన్ జేసికొందు వనిన నన్నిసాదుండు శివపూజాభంగంబునకోపక యనుమతిఁ జూపె నంత.

తే-గీ॥ అ చ్చెలువ యిమ్మఁబకఁదోచి ♦ యందుఁగల్గు
నిర్మముల నెల్ల సెదఁబేర్చి ♦ యింగలమును
జేర్చి జలమాడి మడిఁగట్టి ♦ సిందురమును
బసము కుంకుమ లొంది పు♦ష్పములఁ జుట్టి॥ 76

క॥ పతి యడుగులఁబడి యగ్నికి
నతిభక్తి ప్రదక్షిణంబు ♦ లమరించి మదిన్
శితికంఠు భక్తవత్సలు
హితమతియై సంస్మరించి ♦ యిట్లు భజించెన్॥ 77

చ॥ విరులు మదింద్రియంబు లగు♦విస్ఫురితాగరుధూపమా నొడల్
సిరహృదయంబగున్ స్మితమిత♦దీపము ప్రాణములున్ హవిస్సులౌ
కరణములౌ నవాక్షతని♦కాయము జీవుఁ డిఁ కర్చనాఫలం
బరుదుగనౌత వత్సలత♦రాత్మ! యుమాహృదయానురంజనా!

ఉ॥ ఒల్లను భోగభాగ్యముల ♦ నొల్లను నాకసుఖాలయంబు లే
నొల్లను బారమేష్ఠ్యపద ♦ మొక్కటిఁగోరెద దేవదేవ! నా
కల్లదియిమ్మ! జన్మముల ♦ నందెదనేనియుఁ దావకాంఘ్రిసం
ఫుల్లసుగంధపద్మరస♦భోజనభాజనభృంగి నౌదు తన్॥ 79

ఉ॥ జన్మము లెన్నివందలను ♦ సంతనచేసిన సంతసంబె య
జ్జన్మమునందు నజ్ఞతకు ♦ సాధకమా నల మాయనీకు మ
స్మన్మనమందు నింక నిమ♦సంబయినన్ భవదంఘ్రిపద్మసే
వ న్మనుపంగనీకుము శి♦వా! కరుణాకర! నీకు మ్రొక్కెదన్॥

తే-గీ॥ అని రయంబున నాసతి ♦ యగ్గి దూఁకె
బాడబాగ్నులఁ బడుహిమ♦భాను భాతి
చండదహనార్చు లంతనే ♦ సమధికగతి
నెగసి తత్తనువును గాల్చె ♦ నెసఁగె బూది॥ 81

తే-గీ॥ శబరుఁ డంత భస్మంబునుఁజక్కఁబడసి
కొన్నివత్సరములదాఁకఁ ♦ గొదవ లేక
పూజ జరుగంగఁగల దని♦మురిసె భార్య
కై యొకింతేని వగపును ♦ గాంచఁడయ్యె॥

క॥ జలమాడి మడుగుఁగొని భసి
తలేపమును జెంది దగ్ధ♦ధామముకడ న
గ్గలముగ శివలింగార్చన
సలిపి ప్రసాదంబునొంది ♦ సంతోసమునన్॥ 83

తే-గీ॥ భార్య దాహంబునొందుట ♦ భావమందు
మఱచి శంభుప్రసాద మా♦మగువ కొసఁగ
నెడమదిశఁ గన దోసిలిఁ♦బడసి యాకె
నిలిచె నిర్మాల్యమిడె భర్త ♦ నెలఁత మెసవె॥ 84

వ॥ అంతనె యతండు జ్ఞప్తినొంది.

సీ॥ అగ్గిలోఁ బడి బూది♦యైనను దిరుగఁ బూ
ర్ణావయవములతోఁ♦నమరుదాని
సెకపుటం బేసి తీ♦సినపైడితీవె నా
ధగధగద్దగలతోఁ ♦ దనరుదాని
అలఁత నిట్టూర్పు సుం♦తైనను జెందక
చిఱునవ్వుమొగముతోఁ♦జెలఁగుదాని
తనసతిఁజూచిత♦త్తనువునాపాదమ
స్తంబుఁబరీక్షించి ♦ చాలవిస్మి
తే-గీ॥ తుం డయి గృహంబుదెసఁ జూచు♦తోడ నద్ది
యును యథాపూర్వముగ నట ♦ నుంటఁ జూచి

మఱియు నక్కజపడి తన♦మగువను గని
యడిగె నివ్విధముగ సంశ♦యాళుఁ డగుచు॥

క॥ ఎవ్వతెవు నీవు మద్గృహ
మెవ్వాంఛఁ జేసి చేరి ♦ తిపుడేకద నా
పువ్వుంబోడి చితిఁ బడి
యివ్విధి బూదియయి మిగిలె ♦ నెంతయుఁగనుమా!

క॥ అకట పిశాచివో! కాక మ
లోకమాయాభామినివో! మ♦దుద్ధతపైత్యా
త్మికవిభ్రాంతియొ! స్వప్నమొ!
యకుటిలమతితో వచింపు ♦ మంతయు వేగన్॥ 87

తే-గీ॥ పారదారజభవమునఁ ♦ బడెడువాఁడ
నుచును దలపోసి తేనియు ♦ ను విను మట్టి
లౌల్య శైథిల్య మార్గావ♦లంబనుండు
కాఁ డెఱుఁగు పాయు మతనువై ♦కల్య మింతి! 88

క॥ అన నల్లననగి యమ్మా
నిని యిట్లు వచించె నాథ♦నీ వనునది యె
ల్లను గల్ల నిజము నీప
త్నినె నే మరణింపలేదు ♦ నీ వదిగనుమా! 89

క॥ ఎపుడు భవదాజ్ఞఁగొని నేఁ
గృహపీటజార్చినిఁ బడితినో ♦ కించిచ్ఛ్రిమ లే
కపుడందు నిదురనొందితి
నిపుడిటువచ్చితిఁ బ్రసాద ♦ మిందుఁ గుడువఁగాన్॥ 90

తే-గీ॥ అనిన గృహమును బడఁద్రోచి ♦ యగ్గినిడిన
యట్టిదాన వీవేకదా ♦ యావసథము
తొల్లియు ట్లుండెఁగను మనా ♦ నెల్లఁగలయుఁ
జూచి యాయమ మదిని బల్ ♦చోద్యమందె॥ 91

తే-గీ॥ వనచరకులీనుఁ డప్డు పూ♦ర్వమున జరిగి
నట్టివృత్తంబులాను వై♦యాత్యమొప్ప

నడిగి యాయమచే సత్యమరసి మురిసి
బాడవిస్మయకలితవై ♦వశ్యుఁ డయ్యె॥ 92

తే-గీ॥ అంత వారిర్వురు యథార్థ ♦ మరసి సర్వ
మది శివానుగ్రహవిశేష ♦ మనుచుఁ దెలిసి
భక్తిభరవశులై కృపా♦పరుని హరుని
సన్నుతింపుచు నిట్లు హ♦ర్షమున ననిరి॥ 93

క॥ చిత్రంబులు గడుపరమప
విత్రంబులు శైలజాత్మ♦విభులీలాచా
రిత్రంబులు సకలజగ
న్మిత్రంబులు గాఁగ నెగడు♦మీఱుచు నెందున్॥ 94

క॥ పావనములు సర్వసుధీ
సేవనములు దుఃఖరోగ♦శిథిలితజనతా
జీవనములు పీయూషో
ద్భావనములు పరమహర్ష ♦భరజనకంబుల్॥ 95

వ॥ ఇట్లభినందించి భక్తిరసానందవాహినిన్ జొక్కియున్నంత.

—: భిల్లదంపతులుఁ కైలాసము జేరుట :—

క॥ ఆ లోననె వారిర్వురి
మ్రోల విమానంబు రత్న♦పుంజమయము పు
ష్పాలంకృత మొక్కఁ డుడు
పాలశతవిభాస్వరంబు ♦ వ్రాలె నమరికన్॥ 97

తే-గీ॥ అందు నల్వురు వామదే♦వానుచరులు
ఘనులు రాజకిరీటసం♦కాశు లపుడు
వెలువడి నిషాదయుగ్మముఁ ♦ గలయఁ జూచి
యిట్లు పల్కిరి సంబరం ♦ బినుమడింప॥ 98

క॥ మీకొఱకై శంకరుఁడును
శ్రీకరుణామృతమయాబ్ధి ♦ శివయును బ్రమథా

నీక యెదురుసూచుచు న
మ్మీ్కరణిఁ బంపి రెక్కుఁ ♦ శ్రీప్రుష్పకముల్॥ 99

తే-గీ॥ అనుచు వారల స్పృశియింప ♦ నపుడు వారు
శర్వసారూప్యమొందిరి ♦ శంభుభటులు
వారల విమానమునఁ జేర్చి ♦ పరమశివుని
సముఖమును జేర్పఁగని వారి ♦ శంకరుండు॥ 100

ఆ-వె॥ ఓనిషాద! నాదు ♦ నురము నాలింగింపు
మనియె శివయునుల్ ద ♦ దాత్మసతిని
నాళి! రావె కంఠ ♦ మాశ్లేషమునొనర్పు
మనుచుఁ బలికె మేదు ♦ రాదరమున॥ 101

వ॥ భక్తినిట్లు మీయట్లొందినవారలరుదు సంతతం బిందు వరివస్య లొనరించుచు సమక్షంబున నుండుఁడని నియోగించి వారిసేవలఁ బరమేశ్వరులు పరితుష్టులగుచుండి రిట్లు శబరుండు నికృష్టకుల జాతుండైనను భక్తి చేసి పారమేశ్వరపదంబు నొందె.

—: భక్తిమాహాత్మ్య బోధోప సంహారము :—

చ॥ సకలజనోత్తమం బయిన ♦ జన్మము నొందిన నేమికల్గు వై
దికఘనశాస్త్రసంతతులఁ ♦ దెల్విఁ బఠించిన నేమికల్గుఁ బా
యక యెవఁ డంతరంగమునఁ ♦ బాశుపతాయతభక్తి నొందునో
రకమగునట్టివాని సరి ♦ రారు జగత్త్రియ మందునెవ్వరుల్॥

ఉ॥ కావున సర్వమార్గముల ♦ కన్నను భక్తినె పెంపు సేయుఁడీ
భావములందు నెల్లపుడు ♦ భక్తనిధానునిఁ బార్వతీపతిన్
బావన తేజుఁ గొల్వుఁ డిఁక ♦ పార్థివముఖ్య! పరాత్పరుండు మో
దావహుఁడై మిముల్ మనుచు ♦ నక్కట దుఃఖము లంటకుండఁగన్॥

తే-గీ॥ భక్తి యనఁ బ్రేమ విశ్వాస ♦ భరిత మద్ది
దైవగురుతీర్థమంత్రౌష ♦ ధముల యందు
నెట్టిభావంబు జనుఁ డొందు ♦ నట్టిఫలము
నొందును జగాన లే దిందు ♦ సందియంబు॥ 105

క॥ అని యుపదేశించి మహా
ఘనుఁ డాతఁ డనేకమనుజకాండమునకు దీ
క్షను నొసఁగి వసుంధరలో
ననుపమగతిశైవమతము నలరన్ జేసెన్॥ 106

శా॥ అంతన్ గొన్నిదినంబులై నతఁడె నయ్యాచార్యుఁగన్నమ్మ దా
సుంతైతె యొప్పుజ్వరంబునన్ దనువు నిచ్చోఁబాసి స్వర్గంగమై
కాంతున్ శంకరుఁ జెంది మోదవడె లోక స్తుత్యుఁ డాచార్యుఁడున్
జింతన్ జెందక యార్థ్వదైహికములన్ జేసెన్ విధానాకృతిన్॥

—: హారదత్తుఁడు గ్రామవృద్ధులతో కైలాసంబున కేగుట :—

వ॥ ఆపైఁ గొంతకాలంబు చనినంత నొక్కనాఁ డాచార్యుండు శివ లింగార్చనన్ బొనరించుచుఁ గైలాసయాత్రసల్పుదు నని గ్రామస్థ జనుల కెఱింగించి నంతనవ్వారిలో స్థవిరులగువారెల్లరును దమతో డనే వచ్చెదము దమ్ముఁబాయలేమని ప్రార్థించుడు నాచార్యుం డపుడు శివానుగ్రహంబుతోఁ గైలాసంబునుండి యొకపుష్పకం బుఁదెప్పించి యందఱ నందు నారోహింపఁజేసి తాను సంతా నంబు నాశీర్వదించి పత్నీసహాయుండై పుష్పకంబెక్కిన నెల్లర కపుడు మానుషదేహంబులు మాఱి దివ్యదేహంబు లమరె హార దత్తాచార్యుండును యథాపూర్వంబుగ మహాకాలగణేశ్వరుండ గుడుఁ దత్సతి తత్సతియయ్యె ననంతరం బందఱతో.

ఆ—వె॥ ఆద్యచరితుఁడైన హారదత్తుఁ డిట్టుల
పౌషమాసశుద్ధ పంచమీక
విదినమందుఁ బ్రణవ విజయధ్వనులతోడ
శివపదంబుఁజెందె శిష్టు లలర॥ 109

వ॥ పరమేశ్వరుండును వచ్చినవారి కందఱ కందు స్థానంబులొసంగి మహాకాళున్ బ్రీతిచేసి పూర్వపదంబొసంగె నాసమయంబు నం దొక్కవృద్ధా. గన గణపత్యర్చనకై శివాలయంబున కరిగియున్న కతన నాయమమాత్ర మావిమానంబెక్కి చనక యుండుట నారసి

గణేశుం డామెకు దివ్యదేహంబిచ్చి దివ్యయానంబుతో నీశ్వరుఁ
జేరఁబంపుడు నాయమయు నందుఁజేరి సుఖంబుండె.

—: ఫలశ్రుతి :—

క॥ ఈ గురుచరితము నెవ్వఁడు
బాగుగఁ జదివినిన వినిన ♦ భర్గుఁడు ప్రీతిన్
భోగము మోక్షమువారికిఁ
దాఁగూర్చును సందియంబు ♦ తగ దీయెడలన్॥ 111

క॥ జయ మగు మల్లేశ్వరునకు
జయమగు భ్రామరికి భక్త ♦ జనరక్షణికిన్
జయమగు గజముఖగుహులకు
జయమగు వీరేశ్వరునకు ♦ శాశ్వతము రహిన్॥ 112

క॥ మందాకినీధునికిని
నందికిఁ జండీశునకును ♦ నానాగణరా
డ్బృందమునకు ద్రిశిఖమునకు
నిందుకలకు శేషునకును ♦ నెసఁగు జయంబుల్॥ 113

క॥ శ్రీపర్వతరాజమునకు
నాపాతాళధునికిన్ మ ♦ హావిక్రాంతం
బా పాశుపతాస్త్రమునకు
శ్రీపాశుపతులకు విజయ ♦ సిద్ధు లెసఁగుతన్॥ 114

—: శ్రీమల్లేశ్వర ప్రార్థన :—

క॥ నీ కిచ్చితి మల్లేశ్వర!
యీకావ్యకుమారి నెంతో ♦ యింపుగ దీనిన్
జేకొని పాలింపుము కృప
నాకైరవబాంధవోడు ♦ హారిదశ్వముగాన్॥ 115

క॥ ఇది నిర్దుష్టయు గుణవతి
మృదులయు లలితయును గడుస ♦ మీచీనార్థా

స్ప్రదయును విదుషియు నయి తగ
సదయాత్మా! యేలుకొనుము సంతతము రహిఌ॥ 116

ఆశ్వాసాంతము.

క॥ కమలా ప్తకమల శాత్రిన
కమలోద్భవదివ్యనయన కమలత్రయ!యు
త్తమచామీకరవిగ్రహ
రమణీయ! శ్రీగిరీంద్ర రాజ్యాధీశా! 117

క॥ వికటవిశంకటపాటల
చికురజటాజూటకలిత శీతద్యుతిశా
ఖక!వికలితరావణదో
ర్నికరమదాతిశయ!పుణ్య నిధి! మల్లేశా! 118

వసంతతిలకావృత్తము॥ యోగీంద్రమానసప యోరుహరత్నకోశ
శ్రీగేహజాగరవి శిష్టతరాత్మమూర్తీ!
రాగవ్యథామయని రంతరఖిన్నజంతూ
ద్వేగప్రమాపణసు తీక్ష్ణపవిత్రనామా! 119

గద్య– ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితా భాగధేయ బుధజనవిధేయ ముదిగొండనాగవీరేశ్వరనామధేయ విరచితంబైన హారదత్తవిజయకావ్యంబందుఁ బంచమాశ్వాసము సర్వము సమాప్తము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరదత్తవిజయము

శ్రీ మంత్రిప్రాధ్య కవివిరచితము

ఆర్యావృత్తములు

శ్లో॥ గజరాజరాజవదనం । కరుణానిధి మీశ్వరాత్మజం వందే
యన్నామస్మృతిమాత్రాత్ । సద్య శ్శాంతిం ప్రయాంతి ప్రత్యూహాః॥

శైవమతావనహేతో । శ్శివశాసనసంప్రచోదితో ఖ్యాతః
గణరాట్ స మహాకాలో । కైలాసా న్నిర్గతో౽నివార్యరయః॥

కాంచీపట్టణనివస । చ్ఛ్రీవైష్ణవవిప్రసూరిజాతాయాః
పూతాయాః కన్యాశ్చి । ద్గతభర్తు ర్గర్భమాప శివయోగాత్॥

అంతర్వత్నీ మథ తాం । వీక్ష్య వితంతుం స్వకీయకులముఖ్యాః
ప్రసభ మతిధర్షయిత్వా । క్రోధవశా ద్గేహతో బహిశ్చక్రుః॥

తద్భవనపశ్చిమాశా।పశుకోష్ఠే సావధూ ర్వ్యథాభీరీ
స్ఫుటమతి రనఘా స్థైర్యాదువాస పరమేశ్వరాధిగతభావా॥

పరిపక్వగర్భభారా । రజనీమధ్యే౽ జభేచ కస్మింశ్చిత్
పంచగ్రహోచ్చకాలే । సుషువే సా పుత్ర మీశసంకాశం॥

బాలో బాలేందురివా । హ్లాదకర శ్శ్రీకరశ్చ మాతృముఖం
పరివర్ధితతను రాసీ । త్పంచాబ్ద షోడశాబ్దమూర్తిరివ॥

అనితరసామాన్యచ్ఛవి । మనఘం స్వకుమార మీక్ష్య సా సాధ్వీ
హారదత్త స్యాత్మశిశో। ర్హరదత్తాహ్వాయ మనుమత్తమం చక్రే॥

సవయస్సైః స్సాకై స్సోక్రీడాలోలైస్స్వయ మపాకృష్టః
కులటాసుత ఇతి శప్తా స్త్యక్త్వా తాః మాతరం సమాగచ్ఛత్॥

బ్రూహి జనయిత్రి! కస్తే । నాథో జనకశ్చ మామక స్త్వత్యం
నోచే త్త్వామిహ హత్వా । తథా మరిష్యేఽహమపి భృశం వేగాత్॥

మాభైషీ స్త్వమపాపే । పథి సంచార స్తవ ప్రసూ ర్భవ్యః
పక్షాంతరే భవతి య ద్భావ్య మలం సంశయాయ వద! తూర్ణం॥ 11

ఇతి తనుజేన పృష్టా । స్పష్టం ప్రోవాచ సుచరితాఽ చకితా
తావకజనక శ్శర్వ । స్సర్వజగన్నాథ ఏవ మన్నాథః॥ 12

(బాలః)తస్యాంబ! కుత్రవాసః-(మాతా)శివకంచ్యాం భర్మహర్మ్యభవనేంతః
(బాలః)సహచరవర్యాః కేతే-(మాతా)కమలజకమలాక్షముఖమరున్నాథాః॥

తర్హి సమాగచ్ఛ! త్వం । గచ్ఛామ్యహ మావసామి పితురంకే
క్షణమిహ నస్థాస్యేహం । బాఢమితీదం సముచ్చరన్ ప్రయయౌ॥

తన్మార్గ మీక్షతీ సా । తమనుయయౌ వాసభూమి ముత్సృజ్య
ధావతి పురః కుమారో । అనుధావ త్యంబికాపి తం పశ్చాత్॥

బాల స్తతో జగామాఽ । యతనం దేవస్య చైకచూతవిభోః
త మనుజగామ తదంబా । వత్స మనుసృత్య ధేనురివ వేగాత్॥

తత్సమయే శశిమౌళే । ర్గర్భగృహద్వారమాసితం బంధైః
ప్రసమీక్ష్య ముష్టిఘాతై । ర్బాలో భిత్వా వివేశ తద్గేహం॥

పశ్చాన్మాతు స్తస్య । ప్రవేశసమయే కవాటయో ర్బంధః
పునర ప్యభూత్సుశీలా । సాఽ ర్తా విలలాప వీక్ష్య భృశ ముచ్చైః॥
దశపంచవిఘటికాంతిమకాలే బాలో నవోపవీతేన
భసితాక్షశర్వలింగై । రంచితతను రాజగామ తద్స్థానం॥

అభివీక్ష్య తనయ మారాత్ ।సుచరిత్రాఽ తీవ హర్షితా పుత్రం
వక్షసి నీత్వా వక్త్రం । చుచుంబ బహువార మున్నతప్రీత్యా॥
అథ సో జననీం నత్వా । కృతముపయనం శివేన జనకేన
శివలింగధారణంచా । నివేదయ ద్దత్తమఖిలవేదచయం॥

బాలస్యచ తన్మాతు । ర్వృత్తం సర్వం విచిత్ర మభివీక్ష్య
తత్రత్యా స్సర్వజనాః । ముదమాపు ర్గాఢవిస్మితాత్మానః॥ 22

సద్య స్సర్వే తే తాన్బాలం చాంబా మతీవప్రస్తుత్య
సర్వవిధై రద్భిస్తా । వత్యంతంప్రీతితో బహూనాకుర్వ్యః॥ 29

స్వయ మథ తదుత్తరేహాని । హారదత్త శ్చోళభూమిపాలాయ
రచయిత్వైకాం లేఖాం । వాదార్థ మరేణ ప్రేషయామాస॥ 30

ఆవాహయ చోళవిభో । గోష్ఠీమధికృత్య పాంచరాత్రబుధాన్
శివఏవ తత్త్వమితి తాన్ । విజయిష్యే తత్పధం హరిష్యేఽహం॥

సిద్ధే మామకవిజయే । భూయా స్త్వం క్షిప్రమేవ పాశుపతః
పక్షాంతరే మదీయం । మస్తం విచ్ఛేదయాఽసినా సద్యః॥ 32

ఇతి పత్రికాం మహీభృన్నికట మగమయ త్తదా కుమారో సౌ
చోళేశ స్తాం దృష్ట్వా । క్షణమపి జ్ఞాత్వాఽ ద్భుతమతిం ప్రాప॥ 33

శ్వో విధధాస్యే విద్వద్గోష్ఠీ మాగచ్ఛ నియతమంగ! ఇతి
దత్వోత్తర మతివేగా । ద్వైష్ణవముఖ్యా నచోదయ ద్ధీరాన్॥ 34

ఉషసి పరేద్యు ర్వతోస్నే । విరచితశివలింగపూజనావసరః
లబ్ధ్వాఽ శివ మంబాయాః । ఆస్థానీ మావిశ న్మహీభర్తుః॥ 35

తత్పూర్వమేవ రాజ్ఞా । నీతా జేతార ఏవ గోష్ఠీషు
ప్రతివాదిభీకరాద్యాః । శ్రీవైష్ణవపండితా స్సమాజగ్ముః॥ 36

హారదత్తోపి హి సమితిం । ప్రాప్య శ్రీవైష్ణవాభిముఖపీఠే
ఆరుహ్య దేవదేవం । హృదయే సస్మార శివ ముమానాథం॥ 37

ప్రతిపక్షా బహవ స్తే । బహువిధ మాచక్రిరే వివాదనదం
నిపుణమతి ర్హారదత్తః ఖండన మకరో త్తదీయవాదతతేః॥ 38

పున రేకైకం నీత్వా । వేదశిఖానిర్ణయప్రమాణశతైః
శివ ఏవ తత్త్వమితి విజ్ఞానాం స్పష్టీచకార రాజాగ్రే॥ 39

ముగ్ధా స్సంత స్సర్వే । వైష్ణవకులజా నృపాలకం ప్రోచుః
శుద్ధోఽ స్మదీయవాదః । జితా వయం బాలకేన జాలేన 40

జ్ఞాత్వైత త్సర్వం భూపతి రధికం మనసి చింతయామాస
విజితా వైష్ణవధీరా । స్సత్య మపీదం త్యజంతి నచశార్వ్యం॥ 41

ఇతి చింతాయుతమనసం । హారదత్తో వీక్ష్య భూపతిం ప్రాహ

నిశ్రేణిం జ్వలదగ్నిం । ఆయస మేకోత్తరశతసోపానం॥ 42
ఏకామ్రనాథగోపుర । మధిసంస్థాపయ విభో౽హ మతివేగాత్
ఆరోహయామి తత్త్వం । శివ ఏవేతి బ్రువన్ పుర స్తేషాం
కారయ తైరపిచ తథా । కుర్యుర్యది మామకీనశీర్ష మరం
విచ్ఛేదయ నిజఖడ్గా । దన్యైః కోలాహలైశ్చ కిమనేకైః॥ 43
హారదత్తస్య వచ స్తచ్ఛ్రుత్వా౽పూర్వంచ విస్మయం గత్వా
రచయిత్వా నిశ్రేణిం । తథా౽కరో జ్జనసమక్ష మధినేతా॥ 44
హారదత్తో ప్యతివేగా । దుచ్చై శ్శివఏవ కారణం జగతాం
ఇతి బాఢ మావదన్ తా మారుహ్య వివేశ గోపురస్యాగ్రం॥ 45
భీతాః పలాయనం తే । చక్రు శ్శ్రీవైష్ణవో త్తమా స్సర్వే
పరిశిష్టా స్సకలజనాః । హారదత్తా యోన్నతం నమశ్చక్రుః॥ 46
భూమీశప్రార్థనయా । హారదత్త స్సో యథారురోహ తథా
ధృత మవరురోహ తస్మై । భూమిపతి ర్దండవ న్ననామ బహు॥ 47
హారదత్త స్యాంఘ్రియుగే । నిజపాళిం సన్నివేశ్య భూమిపతిః
దాక్షిణ్యస్యా౽ర్థనయా । శివలింగధృతిం సమగ్రహీ త్సద్యః॥ 48
గురవే స బహుద్రవ్యం । దత్వా౽ తతన స్తువాహనం హార్మ్యం
దూరగత శ్శైవవిబుధా న్నకరో దావాహ్య ధర్మనిర్ణేతౄన్
ప్రస్వా సాక మథాసౌ । శైవబుధైః పరిచరైశ్చ సహితస్సన్
ఆసేతుహిమనగాంతం । యాత్రా మకరో త్పవిత్రతీర్థేషు॥ 49
ఏకత్రచ తత్సమయే । శైవాగమజాలపారదృశ్వానం
శ్రీనీలకంఠవిబుధం । దేశిక మధిగమ్య తత్ప్రసాద మిహాప్త్॥ 50
తైర్థికయాత్రాచరణే । విద్యాస్థానేషు సర్వనగరేషు
శివ ఏవ కేవల ఇతి । తత్త్వం సంసత్సు సంవిదాంచక్రే
ఆగత్య తతో నగరీం । కాంచీ మధిపేన సత్కృతః ప్రీతః
ప్రత్యహ మామ్నాయశిఖాలంకారం శర్వ మావద న్నాస్తే
భూమిపతే రనుమత్యా । శుభే౽హని ప్రముఖబాడబః కశ్చిత్
హారదత్తాయ స్వసుతాం । అనురూపగుణాం దదౌ వివాహవిధౌ॥ 51
అచిరాదేవ కుమారాః । కుమారికా స్తస్య చాత్మసమభాసః

తస్యాం జాతా నీతాః । వృద్ధిం సర్వాక్షిపర్వసంధానాః॥ 52
అనురూపేభ్యః పుంభ్యః । కన్యా శ్చాలంకృతా దత్వా
ఉపయమ మకరో ద్బహుతర।పరిబర్హేణాఽ త్మగౌరవోన్నత్యా॥
పుత్రా న్నామ్నా యశిఖా।విద్యాపూర్ణాన్ విధాయ సత్కన్యాః
మాన్యా రూపగుణాభ్యా । మయోజయత్ పాణిపీడనేన సుధీః
నీత్వా కతిపయకాల । మేవం సోఽధాఽబ్రవీ న్మహీంభర్త్రే
సంస్థాప్య పత్య మిహా।శ్వః కైలాసాచలం గమిష్యామః
శివభక్తి మాదధానో । భవాన్ మహీం పాలయతు చిరం సుధియా॥
ఆవాహయామి వేగా । దీశపదప్రాపకం విమాన మితః॥ 54

ఇత్యాభాష్య పరస్తా । ద్ధమని ధ్యానేన శర్వ మాత్మగురుం
విజ్ఞాప్య తత్ప్రసాదా । దానయ దాకాశయాన మతిరుచిరం
పుత్రీః పుత్రాన్ బంధూన్ । సర్వా నపిసాంత్వయన్ భృశం ప్రీత్యా
జనయిత్ర్యాచ సదారో । సమారురోహాఽం తరీక్షగతి మనఘం
స్థవిరాః కాంచీవాసాః । సర్వే హారదత్త మంజలింకృత్వా
తదనుజ్ఞా మధిగమ్య । స్మరంత ఈశం తదారురోహు రహో॥ 55
పుష్పై శ్శ్రీఫలపత్రైః । రత్నై ర్ముక్తాఫలై శ్చ బహులవిధం
అర్చిత మంబరయానం । జగామ వేగేన శంభుపద ముచ్చైః
ఆగత్య చరణనికటే । పతితాన్ హారదత్త మంబికాం తస్య
పత్నీం చాన్యజనాన్ తాన్ । శర్వ స్సాన్వనదర్శయత్ ప్రేమ్ణా
శివసందర్శనమాత్రాత్ । హారదత్తస్య ప్రియా రధికవేగాత్॥ 58
గంగామూర్తిం లబ్ధ్వా । హారవహాళిం ప్రాప్య మోద మధిగచ్ఛత్
శంభుప్రసాదయోగా । ద్ధరదత్తో జాయయా సమేతస్సన్
ఆప మహాకాళపదం । ప్రమథామరవంద్యమాన మసమానం
హారదత్తస్య హిచరితం । శివభక్తే ర్జనక మద్భుతం చేదం
శ్రుత్వా జనః పఠిత్వా । శివప్రసాదం ప్రయాతి భూరిముదం
ఔద్భటమంత్రారాధ్యో । హారదత్తాచార్యదివ్యచరిత మిదం
విరచయ దార్యారమణా।సక్తానాం । ప్రీతయే సుభక్తానాం॥ 61

శ్రీపార్వతీపరమేశ్వరార్పణమస్తు - శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారిచే రచింపఁబడిన గ్రంథములు.

---

1 శివపురాణము పద్యకావ్యము.

ఇందు పదకొండు ఖండములు గలవు. సుమారు 6 వేల పద్యము లుండును. శివకల్యాణము, శివలీలలు, జ్యోతిర్లింగోత్పత్తి, తన్మాహాత్మ్యములు, ఆసేతుహిమాచలాంత శివలింగ తీర్థాదులగణనము, శివతత్త్వ నిరూపణము మున్నగునవి మృదులలిత శైలి వ్రాయఁబడినవి శివతత్త్వముఁ దెలియఁగోరినవారికిది చాల ముఖ్యమగు గ్రంథము.

వెల రు॥ ~~10-0-0~~ 12-0-0 బీజి.

2 సుభద్రా కళ్యాణము.

ఇది నవరసభరితమగు శృంగార నాటకము, మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమువారు 3 సంవత్సరములు విద్వాన్ పరీక్షకుఁ బఠనీయముగఁ జేర్చుకొనిరి. చదువుటకుఁగూడ ఆనందకరము.

వెల రు॥ 1-4-0 బీజి.

వలయువారు:— ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి నం-43 మారేడుపల్లి- ~~శ్రీరామా బుక్ డిపో! బుక్ సెల్లర్స్ అండ్ పబ్లిషర్స్,~~ -✕- శికింద్రాబాద్. (దక్కన్)

(అని వ్రాయుడు)